

Szépirodalmi Figyelő

Irodalmi, kritikai, szemlélő folyóirat

2015
1

Horváth Péter prózája | Ágh István, Serfőző Simon,
Szepesi Attila versei | Maczelka Csaba, Makai Máté, Zsolnai
György tanulmányai | Hegedűs Márton képregénye |
Kritikák Péterfy Gergely, Kőrösi Zoltán, Dragomán György,
Totth Benedek, Kolozsi László, Prágai Tamás könyveiről

Szépirodalmi Figyelő

Irodalmi, kritikai, szemlésző folyóirat

Szerkesztők:

Pápay György (*főszerkesztő*), Vass Norbert,
Vincze Ferenc (*főszerkesztő-helyettes*), Zsávolya Zoltán

Főmunkatársak:

Buda Attila, Csillag István, Zahari István, Zsolnai György

Szerkesztőségi titkár:

Demus Zsófia

A szerkesztőség címe:

Postacím: 1462 Budapest, Pf.: 629.

Tel./fax: (1) 321-4757 • E-mail: szif@racio.hu

www.szepirodalmifigyelo.hu

Fedélterv: P. Szathmáry István

Nyomdai előkészítés: Layout Factory Grafikai Stúdió

Megjelenik minden második hónap 15-én

Előfizetési díj: 3000 Ft

A Szépirodalmi Figyelő által feldolgozott folyóiratok:

2000, Agria, Alföld, Ambroozia, Apokrif, Bárka, Confessio,
Credo, Dunatükör, Élet és Irodalom, Életünk, Eső, Ex Symposion,
Ezredvég, Forrás, Helikon (Kolozsvár), Hévíz, Híd, Hitel, Irodalmi Jelen,
Irodalmi Szemle, Jelenkor, Kalligram, Kortárs, Korunk, Látó, Liget,
Lyukasóra, Magyar Lettre Internationale, Magyar Műhely, Magyar Napló,
Mozgó Világ, Múlt és Jövő, Műhely, Műút, Napút, Opus, Palócföld,
Pannonhalmi Szemle, Pannon Tükör, Parnasszus, Partium, Prae, Sikoly,
Somogy, Spanyolnátha, Székelyföld, Tekintet, Tempevölgy, Tiszatáj,
Új Forrás, Vár, Várad, Vár Ucca Műhely, Vigilia, Zempléni Múza

Lapunk előfizethető a szerkesztőségben,

terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap Üzletág.

Előfizethető továbbá közvetlenül a postai kézbesítőknél,

az ország bármely postáján, a Hírlap Ügyfélszolgálati Irodákban

és a Központi Hírlap Centrumnál

(Budapest, VIII. ker. Orczy tér 1., tel.: 06-1/477-6300; postacím: Bp., 1900).

További információ: 06-80/444-444; e-mail: hirlapelofizetes@posta.hu

Nyomdai munkák: *mondAt Kft.*, www.mondat.hu, Lázy Kft. • Budapest

Kiadja a Szépirodalmi Figyelő Alapítvány

Felelős kiadó: a Szépirodalmi Figyelő Alapítvány elnöke

ISSN 1585-3829

TARTALOM

■ SZEMLE

Serfőző Simon: <i>A város te voltál</i> (Magyar Napló, 2014/11.)	3
Ágh István: <i>A repülő koporsók mennybe mennek</i> (Hitel, 2014/11.)	5
Hegy Botos Attila: <i>Dél nyugati utazás</i> (Új Forrás, 2014/10.)	7
Horváth Péter: <i>Levelek Störr kapitánynak</i> (Pannon Tükör, 2014/6.)	9
Suhai Pál: <i>Nomád szívvel</i> (Liget, 2014/11.)	18
Szepesi Attila: <i>Barbár szonettek</i> (Székelyföld, 2014/12.)	19
Kerék Imre: <i>Parafrázis egy Keats-versre</i> (Agria, 2014/4.)	21
Szászpataki Róbert: <i>Hozzá a Szép Szulét</i> (Jelenkor, 2014/11.)	23

■ DOHÁNYZÁS

Maczelka Csaba: <i>Dohányosok a régi magyar irodalomban</i>	34
Makai Máté: <i>Füst-jelek. A dohányzás a poszt-krimiben</i>	42
Zsolnai György: <i>Füstkarikák. Néhány gondolat a dohányzás filmsorozatokban való ábrázolásáról</i>	51

■ KÖZÜGY

Hegedűs Márton: <i>Szellem dohány (Képmese)</i>	34
---	----

■ KRITIKA

Csuka Botond: <i>Az erőszak emlékműve</i> (Péterfy Gergely: <i>Kitömött barbár</i>)	64
Pethő Anita: <i>Szívtúlادagolás</i> (Kőrösi Zoltán: <i>Szívtelékvár</i>)	70
Hlavacska András: <i>A szabadság megtapasztalás (?)</i> (Dragomán György: <i>Máglya</i>)	74
Vass Norbert: <i>Zúz az éjszakában pár haver</i> (Totth Benedek: <i>Holtverseny</i>)	79
Falvai Mátyás: <i>Félelem és reszketés Füžértasványban</i> (Kolozsi László: <i>A farkas gyomrában</i>)	83
Hegedűs Réka: <i>Papírmozzaikból előtűremkedő buborék-arcok</i> (Prágai Tamás: <i>Arcok buborékban</i>)	88

■ BIBLIOGRÁFIA

2014. november–december (Zahari István) 93

Számunk szerzői 114

Lapszámunk borítóján Hegedűs Márton grafikája látható.

Lapunk megjelenését támogatták:

Nemzeti Kulturális Alap

Nemzeti
Együttműködési
Alap

BÁV BIZOMÁNYI
KERESKEDŐHÁZ ÉS
ZÁLOGHITEL ZRT.

SZEMLE

Serfőző Simon

A VÁROS TE VOLTÁL

A város nekem te voltál,
te maradtál.
Hímporom hiába szállt el idegen szelekben,
mint annyi ősz, elpernyült nyár,
s porladnak éveim máshol,
már egy másik világon.

Engem a te tornyaid emeltek,
tereltek a te utcáid.
Ablakokban a Nap, ha feljött,
az én arcom volt az,
rajta vidéki mosolygással.

Szabadjára engedett kedvem
a te járdáidon trappolt,
bár vittek volna már a hazafelé-vonatok,
hídjaid nekiugrattam a Tiszának, Zagyvának,
a túloldalon értek partot.

A te iskoláid kerültem,
templomaid annál is messzebbre,
hogy mint jó hívőd, majd megtérjek.
Tájakat dúltak a szelek,
s falaiddal te, mintha a mennybe,
a bunkergerendák alól
támadtál fel, én láttam is
a nagy fényességet az égen.

Miféle idők vadóca voltam én?
 Miféle elveszhetőségeké?
 Ám vigyáztam:
 szemem rajtam volt mindig.
 Álltam a vagongurító legtetén,
 az ügető fényeket onnan láttam,
 mintha Damjanich könnyűlovasai
 vonultak volna messze
 vörös sipkásan.

A város nekem te voltál,
 te maradtál.
 Reggelre halászaid az éjszakát kifogták,
 amibe beletették,
 a szákot ma is tartanám.
 Felkontyolnám a fákat tavasszal,
 úgy lássam őket: fiatalosan.
 Szívverésem dombjai fölött
 körberöpítve tekintetem,
 mielőtt, mint a Nap,
 lemenne az életem.

Magyar Napló, 2014/11.

Serfőző Simon 1942-ben született Zagyvarékason.
 Verset és prózát is ír. József Attila-díjas.

Ágh István

A REPÜLŐ KOPORSÓK MENNYBE MENNEK

Az égből előbújó repülőgép,
 ahogy a vékony kondenzcsíkot húzza,
 mintha pici aranytű varrná össze
 cérnájával a szétfoszló felhőket,
 olyan jó lenne nem gondolni másra,
 pedig egy menetrendszerinti járat
 halad a légifolyosón nyugatnak,
 nagy mélységekhez szokott utasokkal,
 s háromszáz szempár néz le rám a mélybe,
 éppúgy nem tudván rólam, mint hogy én is
 képzeletem tüneményét kísérem,
 a végtelen zöld tarka terítőről.

Szállhatnék velük, miként már nem egyszer
 a repülést titokban átszorongtam,
 hogy a gyomrokban összegyűlt feszültség
 túlnyomása a gépet szét ne vesse,
 s valami kétségtelen bizalommal
 függtem az ismeretlen kapitányon,
 s szerelmesen a stewardess szavába,
 várván a columbusi zökkenésre,
 hiszen ki föld nélküli útra lépett,
 az a klorofil zöldjét, a kisárgult
 kérget, a felszín nyílt redőit látva
 fölkészülhet a meg nem érkezésre.

Gyerekkoromból bombázók nyögését
 hallom, miként a nappali világűr
 sújtja a földet, áttetsző rajoktól
 vibrál az égbolt, az akkori tűzből
 kicsapó füstöt érzem minden füstben,
 s lehet hogy ez az aranytűnek tetsző
 semmiség a vég utasszállítója,

s holnapi halálhírrrel hagy magamra,
itt béke van, de valahol a Donnál,
megint a Donnál! de már egymás ellen,
akik együtt apáinkra zúdultak
mint vörös csillag, vörös vér, vörös hó.

Rakétával találtak el egy ilyen
csupán célpontnak használt semmiséget,
s mintha szúnyogot mázolnak a falra,
de szakadt végtag hullik a mezőre,
úti okmány, szemüveg és turista
prospektus Bali szigetére, újság
a tegnapi áldozatok hírével,
holnap pedig a mára valót gyűjtik
zsákba, és személyenként összerakva
hazaküldik egy másik repülővel,
míg én az égre gyanútlan tekintek,
a repülő koporsók mennybe mennek.

Hitel, 2014/11.

Ágh István 1938-ban született Felsőiskázon. Verset és prózát is ír.
József Attila- és Kossuth-díjas.

Hegyi Botos Attila

DÉLNYUGATI UTAZÁS

(Tomba della Caccia e Pesca)

1.

Áramlatba hajított lapát,
elúszó mérföldek.
Nyáréji zsibongás, gerinc
áramvezeték-muzsikája,
éjmosta városok planktonvilágai.
Belsőégésű motor duruzsolása, üléseken
szertehányt kezek, lábak. Testek partjait
nyaldosó lélegzet, fogak kagylóin
olajos tajtékú hullámtörés.
A kátrányszín úttestből egyenként
fölvágódó, s tovarohanó lélekvezetők,
útfelező elvakított kísértetei.
A tompa másvilági zúgás majd
Tarvisionál, éjfélkor nyugszik pillanatra.
Ahogy egy eltévedt ujj bekattintja a rádiót.
A brit fátyolos hang aranyanak
mezőiről énekel. Szétnyíló kőfalfüggönyök,
telihold. Falkoronás asszony, vér dagálya,
lágycba vert szigony.
Reflektorfényben pillanatra megmerevedő
agancsos test antik inai.

2.

Derengő várakozás.
Az orvietói pékség testmeleg kövein fölcsillanó
első napsugár. Az ernyőfenyők párlata,
a huszonnégy küllőjű krisztusi mandala
dóm nyugati homlokzatán. Kimerült test
meztelen érzékei, olajlomb zizegő ezüstje,
hallgatók katakombáira boruló, vakító
hegycsúcs: veii Apolló mosolya.
Róma. Hídjai.

Majd napnyugati tűk, Tarchna ciprusaira
föltűzött lángoló szembogár,
pislákoló populoniai éjféli. Így is
kezdődhetett volna. KI IS.
S ami, történhet-e igazán.
Villámlás a Monte Capanne felett.
Vigasztalan üregekből napfénybe
emelt rózsás elbait.

3.

Félbeszakadt ének. Egyre visszafajtottabb
lélegzetű percek, elakadt ásó.
Kézfej a nyél hegyén, azon nyugszik az áll.
Szemben Hunyad-ormával
az ég öböllyi tenger. Bükkök közt elsuhanó
driád árnya, zöldküllő-vihogás.
Arcnyi homlokzaton összezáruló
tornyos évek, megremegő,
belső tengerbe zuhanó hasfalak.
Hullámcincálta, kibomló sirályfészkek,
napra nap fogyatkozás:
az átenső gyarapodása
ezúttal se kivehető.

Talán csak
ez az egyetlen, magára zárt sírkamra,
időmaszatolt falfestményeivel.
Holott errefelé már se idő, se tér,
se öblök, se zátonyok,
csak leengedett háló,
barátok zsvajja, istenek lakomája.
Szemfoglalatnyi tenger, közepén
szűkülő ponttal.
Bármi megtörténhet.
Hullámozó deszkán napsütötte ébredés.

Új Forrás, 2014/10.

Horváth Péter

LEVELEK STÖRR KAPITÁNYNAK

Egyiptomi képeslap

Azon a napon láttalak meg téged először, mesélte a feleségem egy lusta reggelen, amikor palotából kivonultál a Nílus partjára, hogy ott, házad népe körében, kikacagd a Mojzes nevű, bolond, öreg héber beigért hó-kuszpókuszát. A boglyas szakállú, toprongyos vénember már órák óta várt rád a szintúgy roskatag fivérével a tűző napon. A héberek istene azért küldött hozzád a minap, mondta neked, hogy bocsásd el népe-met, de te nem hallgattál rám eddig. Úgy van, mosolyogtál rá a kék szemekkel, amely úgy ragyogott a napban, mint a legtisztább zafír. Na és?, kérdezted szelíden. Na és?!, ismételte szavaidat a vénség. Fekete gombszeme szikrákat szórt. Ha most sem gondolod meg magad, dö-rögte, az én istenem olyan csapásokat bocsát rád, amelyekbe egész Egyiptom belerendül! Ne mondd, kacagtál. Miféle csapásokat? Íme, én rávágok a bottal, mely kezemben van, a vízre, és az vérré változik! A hal pedig elvész benne és megbűzshodik a folyam! Na, arra kíváncsi vagyok, kacagtál, mivel a vénember kezében semmi sem volt. Veled nevetett minden honfitársad, de még a rabszolgáid is, köztük én, pedig abból a népből való voltam, amelyből a csimbókos szakállú, megszállott öreg. Nemigen kedvelte őt közölünk senki. Folyton morgott, átkozódott, fenyegetett és lázított. Azt állította, hogy isten nevében szól. Persze, kineveltük, hiszen az aranyborjú, akit mi, zsidók, istenként imádtunk akkoriban, nem tudott beszélni. S ha tudott volna is, nyilván nem egy magjafáradt, eszelős vénség fülébe sugdos, hanem az aranyos bőrű ifjakhoz és éjfélete hajú lányokhoz szól, akik szombat-ként fényes szobra előtt üzekednek csoportosan, kéjtől és boroktól részegen. Combunkat paskolva kacagtuk most is. Szegény, mezítlábás bolond, mit képzelsz magáról, hogy még veled, a Fáraóval is ujjat mer húzni? És akkor a vénember öccse felemelt a homokból egy kigyóforma botot, rávágott vele a vízre, és átváltozott mind a víz, mely a folyamban volt, vérré. A hal pedig, mely a folyamban volt, elveszett, és csakugyan megbűzshödött a folyam, de annyira, hogy nem lehetett inni belőle. Semmi baj, mondtad ekkor bátran és okosan, kutakat kell ásni a parton, és a kutak vize friss lesz, és megmenti Egyiptomot. Úgy is

lett, ahogyan mondtad. Parancsodra a férjem, Ifet, ezer más rabszolga közt ásta a kutakat.

És eltelt azután hét nap, és én nem láttalak téged hét napon át.

Talán sose látlak többé, ha a bolond öreg újra meg nem jelenik a palota előtt, hogy ismét megfenyegeessen. Ha vonakodol elbocsátani népemet, krákogott, íme, én békákkal sújtom egész határodát, és a folyam nyüzsgő majd a békáktól, feljönnek és bemennek házádba, hálószobádba és ágyadra; szolgálid házába, népedre, kemencéidbe és dagasztó teknőidbe. Mind szörnyülködtünk az átok hallatán, hiszen ki akarna maga fölé olyan rettentő istent, aki mindezeket megcselekedné. Te megint csak neveltél. Én már nem kacagtam, mert ha valamitől, hát a békáktól ma is undorodom. De az öreg öccse megint felemelte azt a kígyóforma botot – nem tudom, miért nem vetted el tőle korábban? –, lesújtott vele a vízre, és csakugyan feljött belőle minden béka, és ellepte Egyiptom országát. Az undorító, bűzös varangyok felugráltak az asztalokra, beleettek az emberek levesébe, beleitak a borukba. Némelyik nem átalott szemet vetni a ház asszonyára. Palotádat is ellepték. Ágyasaid sikoltva futkároztak előlük egész éjszaka. Ezért pedig magad elé hívtad a vénembert és az öccsét, és azt mondtad nekik: Fohászodjatok hamar a ti istenetekhez, hogy sürgősen távolítsa el a békákat rólam és népemről; én pedig elbocsátom majd a zsidókat. Mehettek, amerre a szemetek lát, minél messzebb az én országomból! Úgy legyen, felelte a Mojzes nevű vénség. Másnapra kivesztek a békák a házakból, az udvarokból és a mezőkről. Midőn láttad, hogy szabadulásod lett az undok kétélűektől, akkor konokká tetted a szívedet, és mégse bocsátottad el a rabszolgánépet, amely köze magam is tartoztam, a férjem oldalán. Én, mint sok más zsidó asszony, nem bántam a fogsági létet, mert ha időnként szűkösen is, de megvolt mindenünk. Hála az aranyborjú szombatjainak, szaporodtunk, mint a nyulak. Néhány megszállott héberén kívül hát senkit nem vonzott a bolond vénember által jósolt jövő, amely szerint végtelen vándorlás lesz osztályrészünk, amíg, emberöltőkkel később, meglátjuk majd Kánaán földét, amelyet az Örökkévaló – Mojzes állítólagos látomása szerint – nekünk ígért. De a megátalkodott vénség csak nem nyugodott, és sorra küldette Egyiptomra az újabb csapásokat. Férgék leptek el embert és állatot, ami nem véletlen, mert csapataid akkoriban győzték le a magukat ezer isten népének valló hettitákat, akik az egyiptomi és a zsidó férfiakénál hatalmasabb szerszámmal himbáltak harci kötényük alatt, asszonyaik és leányaik mégis odatar-

tották csúcsos ülepüket boldog-boldogtalannak. Egész Egyiptom a leggyőzöttekkel üzekedett, kik között soknak lapostetűje volt. Te voltál az, aki papirusznádból készült szirup főzetét ajánlottad a férgek el-lenszeréül. A kenet elpusztította a férgeket, és mi kacagtunk a csapás elmúltával. Ráadásul harci szekereidet átalakíttattad a hettiták szeke-rei mintájára. Az újítás lényege az volt, hogy a tengelyt a hátulsó elhe-lyezés helyett a szekér alján, a súlypontnál rögzítették. Ezzel csökkent a lovak terhelése, így lehetővé vált, hogy a korábbi kettő helyett három harcos alkossa a személyzetét: a hajtó, a pajzshordó és a lövész. A vál-tozás, ígérted, további ezer évekre teszi erőssé Egyiptomot. Az öreg héber azonban ismét megjelent a palota előtt, és nem tudom, miként, de vadállatokat küldött ránk. Megtelt az ország falánk oroszlánokkal és vérgőzös vízilovakkal. Veszettül túlkölköző ormányosok rontották le a házakat, s a menekülőik közül nem egyet, de százakat döftek át ha-talmas agyaraikkal. De Gósen földjét, ahol a zsidók éltek, elkerülték a vadak. Ekkor ismét magad elé rendelted az öreget az öccsével együtt. Azt mondtad nekik, menjenek, áldozzanak Istenüknek, hogy vegye le Egyiptomról a csapást. De a vénember azt felelte, nem volna helyes az országban áldozniuk, mert az irigy egyiptomiak esetleg megköve-znék őket, amíg gajdolván hajlonganak. Inkább kivonulnak háromnap-i járóföldre, hogy a pusztában imádkozzanak. Te nagylelkűen megen-gedted ezt, azzal, hogy olyan messzire azért ne menjenek. Már akkor is okos voltál, szerelmem. Tudtad, ha a nép kivonul a Nílus éltető völ-gyéből, soha nem fordul vissza, hanem megszökik tőled örökre. A vén-ség beleegyezett, hogy a közeli sivatagba vonuljanak, csak ne ámítsd őket többé, el nem bocsátván a népet.

Megvallom Neked, szerelmem, én addig a napig nem hittem az Örökkévalóban, mint ahogyan az Aranyborjú imádóitól is távol tartot-tam magam. Egyiptom isteneit félttem, hiszen ők uralták a Nílus vidé-két, ahol élnem adatott. Rettogtem a kosfejű Amont, a sakálarcú Anu-biszt, a bikatestű Ápiszt (akiről később, már itt, minálunk, a papír és írószer bolthálózatot elnevezték). Imádtam viszont Atont, a nap istenét, aki fényt és meleget adott. Kedveltem a szerelem istenét is, Bászttetet, az ő szent macskáival, és persze, mindennek felett Oziriszt, a túlvilág uralkodóját, akinek phalloszát egy hal lenyelte, miután Hórusz az is-tenek háborújában azt levágta róla. Rettogtem Széthet, a gonoszt, tiszteltem a holdisten Tothot, aki az írás és számolás isteneként téged segített, szerelmem, hogy minél hatalmasabb lehess. Ja, hogy el ne felejt-sem, még az ezerszemű Iziszt is szerettem, a víz és a szél, a nőiesség,

a családi hűség és a tengerhajózás istennőjét. És persze a sólyomfejű Hóruszt, aki szárnyával védi a fáraót.

(Megjegyzem, Kapitány, hogy abban az időben, amikor ezeket mesélte nekem a feleségem, a kislányunk már ötödikes volt, és történelemből éppen Egyiptomot kellett tanulnia. Az anyja kérdezte ki esténként.)

Az Örökkévaló pedig – folytatta hosszúra nyúló meséjét a nejem – cselekedett a vénember szava szerint, és eltávolította a vadállatot tőled, szolgálidtól és népedtől, nem maradt vissza egy sem. De te ismét konokká tetted a szívedet (látod, már akkor is milyen önfejű voltál!), és csak azért se bocsátottad el a zsidókat. És akkor dögvész jött a marhára, juhokra, szamarakra és az összes tevékre, csak a héberek állatait kímélte meg a ragály. Ekkorra a vénember már egészen arcátlanul viselkedett veled, azt üvöltötte, hogy az Örökkévaló kinyújthatná a kezét, és sújthatna téged és egész népedet halálvésszel is, hogy eltűnnének a föld színéről, ámde azért tart meg, hogy megmutassa neked az erejét. Ha még fennhéjázkodol a népem ellen, gajdolta fenn, és nem bocsátasz végre országodból minket el, íme, én hullatok holnap ez időben igen nagy jégesőt, amelyhez hasonló nem volt Egyiptomban ama naptól, hogy alapították, egész mostanáig. Azért most gyűjtsd be nyájadat és mindenedet, amid van a mezőn, mondta neked, mert minden emberre és állatra, mely a mezőn lesz található és nem takaríttatik be a házba, lejön a jégeső, és elvesznek. Ekkor már sokan voltak az egyiptomiak közt is, akik féltek Mózes istenétől. Ezek behajtották szolgálikat és nyájukat a házakba; de aki nem fordította szívet az Örökkévaló szavára, hagyta szolgálit és nyáját a mezőn, ahogyan azt te is tetted, szerelme sem, az rajtavesztett. Mert tényleg menydörgés támadt és jégeső, és tűz szállott a földre, és elvert Egyiptom egész országában mindent, ami a mezőn volt embertől baromig; és a mező minden fűvét elverte a jégeső, a mező minden fáját pedig letörte. Csak Gósen földjén, a hol Izrael fiai voltak, nem volt jégeső.

Az újabb csapás nem csak arra szolgált, hogy megfélemlítse az egyiptomiakat. Látván Mózes Istenének rettentő hatalmát, a zsidók közül is sokan tértek meg Hozzá, elhagyván az Aranyborjú titkos oltárait. Te ekkor ismét hívtad a vén átkozódót és az öccsét, és mondtad nekik ravaszul: Vétkeztem ez ízben; az Örökkévaló az igazságos, én pedig és népem a bűnösök. Fohászkojtok tehát az Örökkévalóhoz, hogy legyen elég, hogy ne legyen több mennydörgés és jégeső; akkor majd elbocsátalak benneteket és nem kell tovább rabszolgaként minálunk maradnotok. És mondta neked Mózes (egyesek így hívták a nyug-

hatatlan öreg szakállast, s a nevéből elhagyott J betűvel az Örökkévalót jelölték): Mihelyt kimegyek a városból, kiterjesztem kezeimet az Örökkévaló felé; a mennydörgés meg fog szűnni és a jégeső nem lesz többé, hogy megtudjad, hogy az Övé a föld. Te azonban és szolgálid mégsem féltetek az Örökkévalótól. Ha leszáll is ránk a csapás, sügtad legbensőbb szolgálid fülébe, nem lesz az rettentő, mivel csak a len meg az árpa fog elveretni, mert az árpa kalászos, a len pedig bimbós, viszont a búzát és a tönkölyt nem éri baj, mert azok későiek. És igazad lett. Megszűnt az eső, a jég és a mennydörgés, és mivel a búza és a tönköly megmaradt, újfent megerősítetted a te szívedet, és nem bocsátottad el Izrael fiait. Az eszelős vénember szerint ezt a konokságot és erőt maga az Örökkévaló ültette a szívedbe, csak azért, hogy további csapásokat mutathasson Egyiptomnak és a Népek, hogy mindenki elbeszélhesse fiainak és fiai fiának füle hallatára, amit művelt Egyiptommal, és a jeleket, melyeket tett, hogy megtudjátok, hogy igenis Ő az Örökkévaló, aki egymagában hatalmasabb és erősebb Egyiptom összes istenénél. És akkor hívatlanul bement ez a Mózes meg Áron hozzád, szívem, és mondták neked: Így szól az Örökkévaló, a héberek Istene, meddig vonakodsz megalázkodni előttem? Bocsásd el népemet, hogy szolgáljon engem; mert ha vonakodsz, íme, én hozok holnap sáskát a te határodba; és ellepi egész Egyiptom színét, hogy nem lehet látni a földet; és felemészt mindent, ami megmaradt nektek a jégeső után, és felemészt minden fát, mely nő nektek a mezőn, és megtelnek házaid, minden szolgálid házai és egész Egyiptom házai, amit még nem láttak sem atyáid, sem atyáid atyái, amely naptól hogy léteznek a földön e napig! Megfordult és kiment tőled, Áronnal együtt. És akkor te egész búskomor lettél.

Űrt érzek, közölted, mondhatatlan űrt.

Ekkoriban történt egyébként, hogy egy szerdai napon a szemed láttára korbácsolták halálra szegény férjemet, hiába kértem számára kegyelmet tőled zokogva és jajongva, ruhámat tépve, héber szokás szerint. Nem mintha szerettem volna őt, mert nem szerettem. Úgy hált el engem, ahogy a sivatagi kutyák csinálják, futtában, szinte, vagy mint a mező madarai, röptükben, néhány pillanat alatt. Ráadásul rabszolga létére örökké okoskodott. Még ott, a korbácsütések alatt is filozofált.

Mért él a pór?, nyögött. A gúlához követ hord az erősnek, zihálta, s állítván utódot jármába, meghal?

Te intettél unottan, üssék csak tovább.

Kiváltképpen nem tetszett neked, hogy a nagy piramist, amelynek építkezésén az uram dolgozott, holmi gúlának merészelte nevezni. A rázúduló végső csapás alatt végül egy utolsót nyögött: Milliók egy miatt? E mondata valamiképp utat talált a füledhez, és fekete famulusoddal sugdolózni kezdtetek. Senki nem tudta, honnan származik a sötét képű idegen, akit folyton magad körül tartottál. Azt mindenki megértette volna, ha ágyasaidra unva időnként hamvas arcú, tizenéves fiúkkal csókoltatod magad, de hogy egy náladnál jóval idősebb, már-már roskatag, pikkelysömörös alakkal járkálsz sülve-főve, és láthatóan minden ügyedben az ő tanácsát lesed, az finoman szólva is különös volt, és érthetetlen. Nem tudom, miket mondhatott akkor neked, nem véletlen, hogy te sem emlékszel rá, mert egy ideje már engem figyeltél, aki elhalt férjem testére borulva zokogtam, s nem vettem észre, hogy megtépett ruhám alól kivillanó rózsaszín alfelem éppen feléd fordulva jár le-fel. Te bezzeg nagyon is észrevetted, és mindenki ámulatára leszálltál királyi hordszéked magasából, hozzám siettél, erős karoddal elvonva engem az uram véres tetemétől. Hölgyem, te szenvedsz, s én nem tudom, miként segítek rajta, mondtad gyengéd figyelemmel. Szíveden keresztül a jajszó, szavaltad, mint villám, fejembe csap, s úgy érzem, a világ kiált segélyt! Kötényed alatt az öledet már ekkor mozdulni láttam. Súlyos és hatalmas valami emelte a királyi gyolcsot. Óh, fáraó, zúzz el, feleltem, s nem tudtam levenni tekintetem a mozduló kötényről. De megbocsáss, rebegtem, ha a nép jaja nem hágy megnyugodni. Éreztem, hogy pilláim rebegnek, s a méhem összerándul. Ládd, jól tudom, hogy szolgálód vagyok, folytattam kiszáradó torokkal, s hogy éltem célja tégedet mulatni. Ekkor bátran a szemedbe néztem, noha rab-szolgának az tilos volt. Szemed kékjében zöld tüzek bolyongtak, mint az áradó Nílus vizének sötét hullámai. Felejtekt mindent, mondtam, kívülem mi van: nyomort, nagyságot, ábrándot, halottat, hogy mosolyom üdv, ajkam láng legyen. Úgy, úgy!, felelted, és kötényed már-már vízszintesen meredt felém, mintha bronzfejű dárdát rejtegetne. De hogyha a nép, szípoztam, e milljókarú lény korbácsolt háttal jajgat odakint, mint fájó testnek kisdéd porcikája, én, én, a népnek elszakadt leánya, szívemben érzem szintén mind e kint! És akkor te, Egyiptom Élő Istene, magadhoz intetted Mózeszt és Áront. El a szolgákkal, szóljál nekik, legyen mind szabad! Fekete tanácsadód közétek szökkent, de mint egy kobra. Sziszegve próbált lebeszélni arról, hogy szabadon bocsásd a zsidókat. De te, szerelmem, úgy álltál előtte, mint vessző a kötényed alatt, és közölted, hogy kedvemért engeded a hébereket a

messzi pusztába kivonulni, barmaikkal együtt. Ezután sietve visszavonultál a palotába, velem. Mezítelen füttykösöd csupaszlő dárdavége már kikandikált a kötényed alól, ám magasló homlokod körül még ekkor is furcsa búskomorság lengett, mint mostanában is szokott, ha gondjaid támadnak a munkád során, és én hiába lengetem magam előtted, nem tudsz vagy nem akarsz megölelni. Így történt akkor is.

Palotád hűvösében kötényed elsimult, szemed kékjében kihunytak az áradó Nílus méregzöldjei. Próbáltalak vigasztalni, duruzsló hangon dicsértem döntésedet. Helyes volt, amit tettél, magyaráztam, bár meglehet, hogy Egyiptom kárára lesz, ha a dolgoz zsidók elhagyják az országot, ám a Te fényes neved halhatatlanná válik e dicső tettet miatt. Lám, simogattalak, a jajszó elhallgatott, mi más vágyad lehet még azon kívül, hogy keblemre hajtsd fejed? Óh, nő, mi szűk, mi gyarló látköröd, mondtad ekkor. A büszke férfit épp ez vonzza hozzád, folytattad, csak gyöngeség, mit az erő szerethet. Ah, fáraó, leheltem, tán már untatlak is e hasztalan, e balga fecsegéssel? Hiába, ha okosabb nem vagyok. Ne is kívánd, hogy légy, felelted, s hogy szavad ne bántson nagyon, hozzátetted: én kedvesem. Eszed elég van neked önmagadnak, magyaráztad, erő s nagyságért nem keblemre hajlasz, sem a tudásért, mindezt könyveidben sokkal jobban föllelheted. Te csak beszélj, beszélj, leheltem, hogy halljam hangodat, rezgése szűmön végigjárja-dozzon. Mit mondjak, kérdezte néma, odaadó tekintetem. Akármit mondasz, mindegy, legyintettél fenségesen. Ez bántott kicsit, de nem akartam mindjárt az elején ellenkezni veled. Óh, ki kérdi, mit énekel a kis madár?, merengtél tovább, azért édes sejtéssel halljuk hangjait. Te csak virág légy, drága csecsebecs, haszontalan, de szép, s ez érde-me. Ekkor megcsókoltalak, hogy ne beszélj már butaságokat tovább. A kötény hirtelen mindkettőnkéről lehullott, s eggyé lettünk mi ketten. Ezt használta ki a kígyó, amaz sötét tanácsadód, kit második emberré tettél korábban a birodalomban. Amíg mi egymással játszadoztunk, nem tudván betelni a kényeztetéssel, ő megmászta a zsidókat elbocsátó szép parancsodat, s a népet, amelynek leánya voltam, visszaűzte Gósen földjére, hogy ott Egyiptomnak tovább szolgáljanak. Ezer és egy éjszakán át szerettük egymást palotád legtítkosabb s legjobban őrzött hálókamrájának hencserén, s mivel meghagytad, hogy senki ne merészelje szerelmünket holmi országügyekkel megzavarni, nem tudtuk, hogy kígyóképű famulusod rendelkezése miatt a megátalkodott héber vénember újabb csapásokat kért az Örökkévalótól. Így lett meg oda-künn a sáskajárás, amely felemészttette a föld minden fűvét, amit meg-

hagyott a jégeső. Keleti szél hozta a falánk sáskák felhőnyi tengerét, Egyiptom egész határában felemésztette a föld minden fűvét és a fa minden gyümölcsét, amit meghagyott a jégeső; és nem maradt meg semmi zöld a fán és a mező fűvén Egyiptom egész országában. De még ez sem volt elég – ahogyan később mesélték –, a sáskák után újabb csapás jött: lett sűrű sötétség odakünn három napig. Nem látta egyik a másikat, és nem kelt fel senki a helyéből, Izrael minden fiainál pedig világosság maradt az ő lakóhelyeiken. Végül állítólag azt mondta Mózesnek az Örökkévaló, hogy még egy csapást hoz rád (aki, szegénykém, nem is tudhattál erről, mert karomban ringattalak ezalatt), és hogy ez utolsó csapás után majd végleg elbocsáttatik a nép (ahogyan azt Te bölcsen már korábban is elrendelted pedig). De előbb, szólt Mózeshez, a zsidók kérjenek az egyiptomiaktól ezüst és arany edényeket. Az egyiptomiak pedig adtak nekik mindent az ő kérésük szerint, csak hogy végre megszabaduljanak a csapást hozó rabszolgáktól, de ők még nem mentek el mégsem, hanem Mózes közölte, hogy elébb meghal minden elsőszülött Egyiptom országában, a fáraó elsőszülöttétől, aki ül trónján, a szolgáló elsőszülöttéig, aki a kézimálom mögött van és minden elsőszülötte a baromnak. És lesz nagy jajkiáltás Egyiptom egész országában, melyhez hasonló nem volt még és amelyhez hasonló nem lesz többé. Izrael minden fiaira pedig a kutya sem ölti ki nyelvét, sem emberre, sem baromra, hogy megtudjátok, hogy különbséget tesz az Örökkévaló Egyiptom és Izrael között. Akkor bezzeg lejönnek majd mindezek a te szolgálid hozzám és leborulnak előttem, mondván: Menj ki, te és az egész nép, mely téged követ, és azután ki fogok menni. A te helyettes bitangod, ki ekkorra már jelvényeidet is bitorolva magát Fényhozónak nevezte Alsó- és Felső-Egyiptom minden lakóival, nem hallgatott Mózesre, hanem kinevette. És történt éjfélkor, hogy megölt az Örökkévaló minden elsőszülöttet Egyiptom országában, az én töled született fiammal együtt, akinek bölcsője mellett szertettük egymást tovább, te meg én. És felkeltél mellőlem aznap éjjel, és megtudtad, hogy az egész ország egyetlen jajkiáltássá változott, mert nem volt ház, ahol nem volt halott. Ekkor hagytuk el hálókamránkat, és Te, szívem, a sarkadra álltál, hiába mondta a kígyó, hogy mi csak szerelmeskedjünk nyugodtan tovább, bízzuk rá az érett filozófiát kívánó államügyeket. Te mégis tüstént hívatad Mózeset meg Áront azon az éjjel, és mondtad nekik: Kerekedjete fel, menjete el népem közül! Juhaitokat is, marháitokat is vegyétek, de áldjátok meg engem. És akkor Mózes megáldott téged, mintha magad is zsidó volnál, és engedte,

hogy engem, a nép hátrahagyott leányát, tovább szeress. Ők pedig sietve kivonultak az országból, vitték téisztájukat, mielőtt az megkelhetett volna, teknőiket bekötte ruháikba, vállukon. És vonultak Rámszészből Szukkószba, mintegy hatszázezer gyalogos, a férfiak a gyermekeken kívül. De sok zagyva nép is ment fel velük, meg juh és marha, igen sok nyáj. És megsütötték a téisztát, melyet kivittek Egyiptomból, kovásztalan lepényeknek, mert nem kelt meg; mert elűzettek Egyiptomból és nem késlekedhettek, még eleséget sem készítettek maguknak.

Izrael fiainak lakása pedig, amíg Egyiptomban laktak, négyszázharminc év volt addig a napig. És négyszázharminc év múltán, ugyanazon a napon mentek ki az Örökkévaló minden seregei Egyiptom országából, amely napon annak előtte bebocsáttattak és rabságra vettettek volt. A megőrzés éjjele az az Örökkévalónak, hogy kivezesse őket Egyiptom országából, az az éjjel az Örökkévalóé, megőrzés Izrael minden fiainál nemzedékeiken át.

Te pedig lefejeztetted sötét tanácsadodat, s kihirdetted, hogy aznaptól egész Egyiptom is egyetlen istennek hódol, kinek neve pedig Aton, azaz a Nap. Magadat pedig – elhagyván korábbi, fényes nevedet – elnevezted Ekhnatonnak (Aki Kedves A Nap Előtt – más fordítások szerint a Nap Képmása). Engemet magad mellé ültettél a trónusodra, s hívatál Nofertitinek, ami annyit jelent: A Szépség, Aki Itt Jön. Hálából hat leányt szültem neked elhalt fiacskánk után, és megírtam Aton himnuszát helyetted, és hagytam, hogy te a saját művedként büszkélkedj vele. Látod, szívem, így szerettelek én, már sok ezer évvel ezelőtt is. Ne irkálj hát rólam buta beszélyeket a kottalapjaid hátsó felére holmi halott hajóskapitánynak, nem méltó az ilyesmi ahhoz a férfhoz, akit én szeretek.

Pannon Tükör, 2014/6.

Suhai Pál

NOMÁD SZÍVVEL

Mindig a summáját akartam
megfogni minden pillanatnak,
hajtottam éveim, a csordát
magam előtt, akár egy pásztor,
nomád szívvel vonultam, nem volt
nyugtóm sehol se, maradásom,
avítt gúnyám nyakamból lógott,
bakancsom is hamar kifeslett,
kidőlt a kedvem s rossz tarisznyám,
és hogyha hullt a hó, nemegyszer
a telet hátamon cipeltem,
de jött velem a nyári égbolt
is bárhová, fogyó idővel
növekvő nyájat így tereltem.

Uszítottam is még a percet,
puli kutyám marjon, harapjon,
amíg a birkák, mint a sáskák
falták a zöldet, lelegelték,
nekem a hagyma és szalonna,
kenyér és só éppen elég volt,
ásott kutak vizéből mertem
az italom, arcom egében,
körben a horizontja kellett,
bár földem talpalatnyi volt csak,
űzött az is, égett alattam
a szik, a fölhevített platni,
hogy tudtam volna nyugton, helyben
megülni, házban megmaradni.

Liget, 2014/11.

■ Suhai Pál 1945-ben született Bezenyén. Verset ír, műfordítással foglalkozik.

Szepesi Attila

BARBÁR SZONETTEK*(részlet)**Maszkok*

A maszkokat szerettem,
a kerge álcák félálomi menetét,
a karneváli részeg forgatagot.
A békalárvát, pöszögő tündérlyánykát, meg a konok bikafejet.
A kormos varjút, hajdani pestisdoktorokra emlékeztetőt.
A bősz busót,
a félszemű kalózt, meg a
csillagos palástú, hegyes süvegű mágust.
És akik maszkok nélkül is önmaguk,
a szavukat vesztő csavargókat,
a hontalan és emléktelen árnyékfigurákat,
meg a szélllel bélelt futóbolondokat,
akik villogó szemmel
a közeli világvégéről handabandáznak a járdaszigeten.

Táncoló dervisek

Néhány, emlékezetemből felrémlő tájról
képtelen vagyok eldönteni, tán álmodtam, vagy valóban jártam-e ott.
Látok egy görbe középkori utcát,
a műhelyekben mécsvilágnál munkájukba kornyadó mesterek,
udvart, ahol a betévedt napsugárnyalásban aranypor táncol,
sikátort, melyben dervisek ropják mámoros táncukat,
mezőt, ahol veres bivalyok bambulnak a holdsütésben,
függőhidat, mely imbolyogva ível át a mélyben robajló folyón.
Talán kárpátaljai barangolásaim közben, talán őseim földjén,
Cipszerországban,
talán Makedóniában, vagy a népek hegyén, a titokzatos Kaukázusban,
ki tudja, esetleg Erdély egyik félreeső zugában, ahol térré szelődül az idő,

láthattam, ha láttam a tájat, mely néha felrémlik bennem
 ködből testesülő figuráival
 álom és ébrenlét határán.

Székegyföld, 2014/12.

Szepesi Attila 1942-ben született Ungváron. Verset és prózát is ír.
 József Attila- és Babérkoszorú-díjas.

Kerék Imre

PARAFRÁZIS EGY KEATS-VERSRE

Az őszhöz

Kék párák, dúsan csorduló izek
 évszaka, cimborád, a Nap kísér,
 az ért szőlő fürtjét begyűjtitek
 a náddal fedett pincék szélénél;
 almák súlyától rogyva csügg az ág,
 őszi magvakat zamattal tele-
 töltesz: beérik már a mogyoró,
 feszül a dinnyék vérpiros bele,
 késő virág bimbója fakadoz,
 kitárt kelyhéből friss nektárt oroz
 a csíkos méh, a csapongva mohó.

Ki nem ismer téged? – figyeltelek
 hányszor én, közelében a rakott
 csűröknek: sütkérezel, ősz fejed
 napsugarakkal cirógtatod,
 vagy aratsz épp, míg a mák illata
 álomba bódít és elejted a
 sarlód egy fűcsomóra, vagy akár
 fáradt cseléd, a kék patak felett
 fődet lehajtod: frissülésre vár,
 vagy borprés illatát szimatolod,
 sajtolsz belőle csorgó cseppeket.

A sok tavaszi kánta hova lett?
 Ne búslakodj! van néked is dalod;
 nézd a napot beszövé felleget,
 vadrózsák bíbor palástját amott,
 s parti füzek közt zsongva szétbomol
 a szúnyograj, majd öszegyül odébb,
 mert forgatja szeszélyes szélsodor;
 nyáj béget, rótszínű domb válaszol,

tücsök cirpel, vörösbegy énekét
trillázza sárga szérűskert alól,
s búcsúzkodó fecskéktől zúg a lég...

Agria, 2014/4.

Szászpataki Róbert

HOZZÁK A SZÉP SZULÉT

Még a Joke is ott volt, amikor a Szép Szule annyi év után végre hazalátogatott. Ezt a Joke mondta így, hogy hazalátogatott, mert azt olyan szépen lehet mondani, és a Joke az olyan volt, hogy szeretett szépeket mondani. Pedig a Joke nem is volt családtag, csak nagy tisztelője volt a Szép Szulénak. Úgy is lehet mondani, hogy a Jokénak példaképe volt a Szép Szule. Persze sok cigánygyereknek volt példaképe a Szép Szule, már akkoriban is, amikor még a kórháznál dolgozott. Úgy is tudták mind a cigánygyerekek, hogy a Szule már azóta doktor, olyan régóta dolgozik ott a kórháznál.

Mondjuk, igazság szerint senki se hívta a Jokét, mégis elment, hogy megnézzé a Szép Szulét, ahogyan hazalátogat. Igaz, nem is kapott a rántott húsból, pedig volt belőle bőven. A rántott hús csak a rokonságnak járt. Mert a Szép Szule anyja nem akart szegyenben maradni, ha már hazalátogatott a gyereke. Pedig szépen fölöltözött a Joke, volt neki márványos farmernadrágja, meg hozzá lila ingje. Apró csillagokkal a gallérján. Arra nagyon büszke volt, csak nagyobb ünnepeken vette föl. Mondta is neki az Erdős Mariska néni, hogy talán valami ünnepségre megy a Joke, úgy kicsinosította magát. Pedig még rántott hús se jutott neki, mert az úri cigány sokat morgott, hogy mibe fog ez neki kerülni, hogy hazalátogat a Szép Szule. A többi gyerekével meg mi lesz, akik el se mentek, hanem maradtak itt a nyakán. Azoknak is csak enni kell. Jobb lenne, ha nem is látogatna haza a Szép Szule. De hiába morgott, mert a felesége, a Margit, aki időnként meg is szokta verni az úri cigányt, ha nem úgy viselkedett, helyre tette rendesen, hogy akkor ezt már nem is ő baszta a világra, ha egy kicsit áldozni kell rá. Mondjuk, azért meg is lehet érteni az úri cigányt, mert hét gyereke volt neki így is, hát éppen elég ennyi éhes száját etetni, jó, hogy nem eteti rántott hússal még a Jokét is.

A Szép Szule az úri cigány harmadik gyereke volt különben. Nem is volt azzal soha semmi baj még az iskolában se. Szépen kijárta a nyolcat, ahogyan kell, aztán ment a kórházhoz dolgozni. Előbb csak a betegeket tologatta a tolókocsiban vizsgálatokra, aztán a műtétekre is előkészítette az embereket. Leborotválta róluk a szőrt, ha olyan helyen akarták a doktorok fölvágni a szegény betegeket. Nem volt finnyás

a Szép Szule, mindent megcsinált, amit kellett. Elégedettek is voltak vele a doktorok. Később már a hullaházban is dolgozhatott, ahol szinte a maga ura volt, mert megbíztak benne nagyon. Szépen megmosta a halottakat, fölöltöztette őket, ahogy illik. A végén már volt, hogy a boncolás után össze is varrta a halottak bőrét, mert rábízták a doktorok azt is, ha siettek valahova, vagy lejárt a munkaidejük amúgy is. Mert igazán jó munkaerőt ismertek meg a Szép Szulében.

Mondjuk, nem lehetett valami vidám, hogy a halottakat kellett rendezgetni meg minden. De a Szép Szule nem félt tőlük. Mert nem bán-tanak azok már senkit, azt szokta mondani. Meg hát örömet is lelte benne, hogy kicsinosította az arcukat, a nőket még szépen ki is smin-kelte, mert nem mindegy azért, ha halottak is. Mosolyogtak is mindig a Szép Szule halottai. Nagy néha még egy kis plusz pénz is csurrant-csöppent, ha a hozzátartozók kértek valami szokatlant a Szép Szulétól. Hogy mondjuk, tegye a nyakukba a kedvenc láncukat, vagy úgy fésülje a hajukat, ahogyan életükben is szokták hordani. Ilyenkor fényképet is kapott róluk a Szép Szule, hogy pont olyanok legyenek, mint amikor még nem voltak halottak. Mert azért a rokonok nehezen barátkoztak meg a halállal.

Elégedett volt mindenki a Szép Szule munkájával, soha semmi panasz nem volt rá. Meg egyre műveltebb is lett a Szép Szule ott a kórházban, lassan kitanulta a doktorságot. Sok mindent tudott, ami a gyógyításhoz kell, mert azért már több mindent látott itt is, ott is, nem csak a hullákat. Meg különben sem olyan nagy ördögösség az a gyógyítás, amilyennek látszik, szokta mondogatni, ha kérdezték, hogy milyenek is azok a nagy tudású doktorok.

Aztán egyszer csak kezdtek járogatni hozzá a cigányok. Előbb fő-leg csak az utcából, a rokonok meg a szomszédok, ha valami bajuk lett nekik. De aztán egyre többen jártak hozzá, hogy adjon nekik valami tanácsot. Ha itt fájt nekik, vagy ott. Mert az igazság szerint a Doktor-úrtól féltek is, meg nem is nagyon bíztak benne. Mert olyan csúnyán bánt az emberekkel, de főleg a cigányokkal bánt olyan csúnyán. Min-dig kiabált velük, hogy csak azért járnak a rendelőbe a cigányok, mert nem akarnak dolgozni, meg táppénzt akarnak csalni. Hogy azért jön-nek hozzá. Meg igazából közelükbe se ment a cigányoknak a Doktorúr, hogy alaposan kivizsgálja őket. Mit foglalkozott ő velük! Csak úgy messziről nézett rájuk, hogy van-e valami bajuk, mert a Doktorúr azt mondta, hogy ki nem állhatja a cigányszagot. Így mondta: cigányszag. Mintha a cigányok mindig bűdösek volnának, úgy beszélt a Doktorúr.

Pedig olyankor mindig kimosakodtak a cigányok, ha a doktorhoz men-tek. Rendesen, ahogy illik. Mert hát azért mégse állatok ők, tudják, mi az illendőség, ha doktorhoz megy az ember. Minden családnak volt egy nagy lavórja, abban mosakodtak le ilyenkor tetőtől talpig. Mégis azt mondta a Doktorúr, hogy szaguk van nekik, hiába mosakodnak. A cigányszagot azt nem lehet lemosni. Azért ez mégse volt szép a Doktorúrtól, hogy így lenézi a cigányokat.

Így aztán inkább a Szép Szuléhez jártak a cigányok, ha fájt nekik valami. Először csak az anyját kérdezték, az úri cigány feleségét, hogy megnézné-e őket a Szép Szule. Büszke is volt az úri cigány felesége, hogy fölnéznek a gyerekére a többi a cigányok. Mikor ment hozzájuk valaki, olyankor fölvette a fehér köpenyét is a Szép Szule. Előbb mindig egy kanállal lenyomta a nyelvüket, azt mondta, azért, hogy belelásson a torkukba. Utána megkopogtatta a hátukat, a mellüket, megnyomo-gatta a hasukat is. Mert rendesen kitanulta a doktorságot a kórházban a Szép Szule. Türelmesek is voltak a cigányok, pedig igazából azt vár-ták, hogy meghallgassa a szívüket. Mert tudták, hogy van neki egy olyan hallgatója, mint a doktoroknak a kórházban. Ebből is látszott, hogy már majdnem doktor volt a Szép Szule is. Azért kapta a hallga-tót, hogy még utoljára meghallgassa a halottak szívét, hogy nem ver-e véletlenül. Mert ki tudja, bármi előfordulhat. És nehogy élve temes-senek el valakit. Mert van olyan, hogy az embernek csak alig ver a szíve, és azt hiszik, hogy már halott, pedig csak alszik, nem halt meg. Mert akkor az nagyon rossz, ha valaki mondjuk a koporsóban tér magához, amikor dobálják rá a földet. Mondjuk, ha arra ébred, hogy kopog a ko-porsó teteje, akkor még jó, mert ki tudják venni. Mert volt olyan, hogy addig kaparta a koporsó fedelét, aki fölébredt benne, amíg leszakad-tak a körmei neki, hogy úgy próbált kiszabadulni. De olyan is volt, azt beszélük, aki lerágta a húst a kezéről, mire kiásták, annyira szenvedett.

Szóval, biztos ezért volt a Szép Szulénak ilyen hallgatója, hogy meg-hallgassa, dobog-e még a halott szíve. Mondjuk, amelyiket felvágták, annak biztos nem dobogott, de azt nem is kellett meghallgatnia a Szép Szulénak. De volt ott olyan is, akit nem vágtak föl, annak hallgatta meg a Szép Szule a szívét, hogy ver-e neki. Mert a Szép Szule kitanul-ta, hogy mi a különbség az élő és a halott között. Hogy amikor egy-általán nem dobog a szív, az milyen. Még a doktorok is a Szép Szuléra bízták, hogy még egyszer utoljára hallgasson bele a szívbe. Minden apró neszt meghallott, olyan jó füle volt a Szép Szulénak. Azt beszéltek a cigányok, de csak egymás között, hogy Szép Szule ismeri a halált.

Egyszer azt mondta, hogy nem kell félni tőle, mert csak csönd van olyankor ott belül az emberben. Csak ennyi a halál. Semmi fölösleges nesz meg szörcsögés.

És ezzel a hallgatóval bele tudott hallgatni a cigányoknak a szívébe, hogy hogyan ver, meg minden. Nem is maradt titokban a Szép Szule előtt semmi. Ezért aztán voltak olyan cigányok is, akik inkább nem is mentek el a Szép Szuléhoz, mert nem akarták, hogy megtudja, mi van a szívében. Mert például mi van, ha titka van valakinek. Akkor majd mindenki tudni fogja a faluban, hogy mi a titka neki? Mert elég, ha csak az anyjának mondja el, annak a nagypicsájú Margitnak, hogy mit hallott a Szép Szule, és akkor már az egész falu tudja. Úgyhogy inkább az ő szívébe csak ne hallgasson bele az úri cigány gyereke, mert mégis ki a fasznak képzeli magát azért.

Pedig a Szép Szule tényleg kedves volt a cigányokhoz, amikor meghallgatta a szívüket. Főleg azt szokta mondani nekik, hogy olyan szépen ver a szívük, mintha csak kottázva volna, ahogy dobog. Ezt mondta, mintha le volna kottázva. Ezt szerették hallani a cigányok nagyon, mert akkor nem lehet nagy baj, ha olyan szépen ver az embernek szíve, mintha muzsikálna. A Szép Szule azt mondta, hogy a Prántyás lányának, az Aranynak ver legszebben a szíve az összes cigányok között, hiába kurva az Arany. Mégis szép szíve volt az Aranynak, olyan szépen szólt. Mondjuk, lehetett benne valami igazság, mert az Arany olyan volt, hogy csak úgy magától megsajnál valakit, akin látta, hogy annyira kanos, hogy már rágja a kezét, de pénze az nincsen neki. Na, akkor azon az Arany segített, ahogy tudott, csak úgy ingyen, nem kért érte egy fillért se, semmit. Szóval, mindenkinek tudott valami szépet mondani a Szép Szule, ha meghallgatta szívét. Szerették is a cigányok a Szép Szulét, az anyja meg olyan büszke volt rá, hogy csak úgy hízott a mája.

Csak egyszer volt, hogy a Szép Szule nem tudott mit mondani, de tényleg semmit. Csak sírt utána sokáig, annyira elszomorodott. Ez akkor volt, amikor az öreg Lolos jött el hozzá. Nem mintha fájt volna neki valami, mert az már nem is számít, azt mondta, úgy megszokta, hogy észre se veszi. Az öreg egész nap ott ült a putrija előtt, reggeltől estig. Mert hát minek is menne bárhová, azt szokta mondani. Még az esőben is ott ült, meg a tűző napon is. Csak a hideg télben ment be a putriba, hogy melegegjen, mert fájni azt nem szeretett az öreg. Mindig azt szokta mondani, hogy hosszú ideje figyel, és az egyik nyár olyan, mint a másik, és hogy unja már az egészet. Hogy nem akar még egy tavaszt meg őszt látni, mert látott már sokat, és higgyék el neki

a cigányok, mindig minden ugyanolyan. Semmi különbség. Pedig, mondjuk, ebben nincs igaza az öreg Lolosnak, mert van, hogy például sokat esik az eső az egyik nyáron, a másikon meg inkább olyan meleg van, hogy megzápulnak az ember tökei. De azt mondta az öreg, hogy látott ilyent is, meg olyant is, és higgyük el neki, minden mindig ugyanolyan, hogy szinte ebbe vásik bele az embernek a szíve. Ebbe az egyformaságba. Ezt igen szépen mondta az öreg Lolos, látszott, hogy sok ideje volt gondolkodni rajta, ott üldögélve a putrija előtt.

Azt mondta, hogy ő már csak a halálra kíváncsi, hogy csak azt akarja tudni, hogy az milyen. Mert azt még nem látta se ő, se más, aki meg látta, az meg nem tudja elmondani, hogy milyen. Mikor a Büggös Ferkó fölötötte magát, akkor is várta, hogy majd visszajön a Ferkó, és elmondja neki, hogy milyen is az a halál. De nem jött vissza a Ferkó, hiába ígértette meg vele az öreg Lolos, amíg élt, hogy ha előbb találna meghalni, akkor majd visszajön. Vagy legalább üzen, hogy mi a helyzet a halállal.

Aztán végül rászánta magát az öreg Lolos, és elment a Szép Szuléhoz, hogy hallgassa meg, hogyan ver neki a szíve. Mert az öreg Loloshoz is eljutott a Szép Szule híre, hogy sok mindent tud a halálról. És hogy az öreg Lolos akarja tudni, hogy az ő mellében mit hall a hallgatójával a Szép Szule. Talán még azt is meg tudja mondani neki, hogy miért felejtkezett el róla az Isten. Merthogy jól itt hagyta a szarban az is, azt mondta. Nagy szó volt, hogy az öreg Lolos kimozdult a putrija elől, csodálkoztak is az utcában mind a cigányok. Évek óta nem látták elmenni sehová, mert az öreg azt szokta mondani, hogy nem mehet el, mert várja a halált, és mi van, ha nem találja itthon. Találgatták, hogy akkor most mégis mi dolga van a faluban az öreg Lolosnak. De az öreg nem foglalkozott a cigányokkal, hanem ment egyenesen a Szép Szuléhoz.

Na, akkor volt az, hogy a Szép Szule nagyon megijedt, mert hogy nem hallott semmit a hallgatójával, amikor az öreg Lolos mellére szorította. Pedig igen jó füle volt a Szép Szulénak, ezt még a doktorok is tanúsíthatják. Olyan volt, mintha nem is verne az öregnek a szíve. Mintha már csak csönd lenne az öreg Lolosban. De ezt így nem merte megmondani az öregnek, hanem csak annyit mondott neki, hogy nagyon lassan ver neki a szíve. Meg hogy már kihagy egy-egy ütemet, ami azt jelenti, hogy előbb-utóbb majd elhallgat. És akkor eljön érte is a halál, csak várjon türelemmel. Mert a halál pont olyan, hogy egyszer csak elhallgat az embernek a szíve. Nemsokára el fog az csöndesedni,

majd meglátja. Nem tudni, hogy az öreg elégedett volt-e a válasszal, vagy se, mert csak fölállt, és szó nélkül visszaballagott a putrija elé. Leült a kis padra, hogy otthon legyen, amikor esetleg megjön érte a halál.

Aztán egy napon nem találták sehol a cigányok a Szép Szulét. Hiába keresték. Az anyja, az úri cigány felesége azt mondta nekik, hogy a Szép Szule elment Olaszba szerencsét próbálni. És hogy már ne keressék, mert nem lesz itthon többet. Büszke is volt az úri cigány felesége, hogy elment szerencsét próbálni a Szép Szule, de azért látszott rajta, hogy szomorú is, hogy az emberek már nem járnak majd hozzájuk, hogy valaki meghallgassa a szívüket. Meg hát azért csak hoztak is valamit a cigányok, kacsát, tyúkot, tojást, kinek mire tellett, hogy meghallgassa a szívüket a Szép Szule. Az se mindegy azért egy ekkora családban.

De most csak annyit tudott mondani, hogy a Szép Szule elment szerencsét próbálni, pedig többen is úgy sejtették inkább, hogy a Szép Szule dolgozni ment Olaszba. Akkor sokan meg is haragudtak a Szép Szule anyjára, hogy mit játssza itt a picsáját, hogy szerencsét próbálni. Mert az úri cigányéknak soha semmi se elég jó, mindig is nagyra tartották magukat, csak azt szeretnék tudni, hogy mire verik a nyálukat. Mert az is lehet, hogy kurválkodni ment a Szép Szule Olaszba, azt is el tudják most már képzelni az emberek. Még hogy szerencsét próbálni! Különbözik meg baszódjon meg akkor a Szép Szule ott Olaszban, vagy akárhová ment, a hallgatójával meg a nagy tudományával együtt. Azelőtt is elvoltak valahogyan a cigányok, meglesznek ezután is a Szép Szule nélkül. Mérgesek voltak a cigányok akkor a szép Szuléra, hogy cserbenhagyta őket. Meg az anyjára is, az úri cigány feleségére, hogy mégis minek képzelet magát.

Annyit biztosan lehetett tudni, hogy a Szép Szule az Aranyfogú Jancsival indult el szerencsét próbálni Olaszba, akit csak Babának hívott mindenki, mert annyira szép arca volt neki, mint egy igazi babának. Mondjuk, aranyfoga az nem volt neki, hiába hívták Aranyfogúnak, talán inkább olyan szépen csillogtak a fogai neki, azért mondták rá, hogy Aranyfogú. Mondjuk, síkálta is sokat a fogait, hogy szép legyen a mosolya. Hiába mondták neki a többi cigányok, hogy annyit síkálja a fogait a Baba, hogy elkopnak, aztán akkor baszhatja, ehét tejbedarát élete végéig. De ez a Babát nem zavarta, mert mindig is sokat adott magára. Mert tényleg egy igényes volt a Baba.

Akkoriban a cigányok szerettek Olaszba menni, mert úgy mondták, hogy ott nem látszik az emberen, hogy cigány vagy nem cigány.

Mert az olaszoknak is pont olyan barna a bőrük, mint a cigányoknak. És akkor nem lehet megkülönböztetni, hogy ki a cigány és ki az olasz. Az meg nem igaz, hogy a cigányoknak szaguk van, amit a lavórban se lehet lemosni, ezt csak a Doktorúr mondta mindenhol, hogy gyalázza a népeket. Mert például Olaszban sem lehet megkülönböztetni a cigányt meg a nem cigányt a szagukról, mert mindegyiknek barna a bőre.

A Joke azt mondta, hogy a cigányok is olaszok voltak, csak egyszer kivándoroltak. De ez már jó régen lehetett, azért nem tudnak olaszul a cigányok, azt mondja, mert elfelejtették, hogyan kell olaszul mondani, hogy adj kenyeret, és akkor inkább cigányul beszéltek az emberek. Azt hiszem, a Joke is olasz akart lenni, mert vett magának napszemüveget, meg csillogósra zselézte a haját. Mindig is furcsa egy gyerek volt ez Joke. Nem azt mondom, hogy rossz gyerek volt, inkább úgy mondom, hogy furcsa. Azt szokta mondani, hogy ő énekesnő akar lenni. Szeretett is énekelni, főleg a Zellerék pajtájában, ahol egy nagy faláda volt a színpad. A Zeller Pityu anyja is biztatta a Jokét, hogy szép hangja van, még tapsolt is neki, hogy csak énekeljen a Joke. A Pityu anyja az egy jószívű asszony volt, például akkor is, amikor volt az a buszbaleset, és meghalt sok gyerek, hát úgy megsiratta őket a Pityu anyja. Még azt is mondta, hogy a sofőrnek a húsát be kéne vagdosni egy jó éles késsel vékony szeletekbe, mint amikor a húst bepácolja az ember, és be kéne sózni, hogy fájjon neki, de jó sokáig, hogy szenvedjen ő is, amiért annyi gyerek meghalt miatta. Meg erős paprikával is be kéne szórní, azt is hozzátette, annyira sajnálta azokat a gyerekeket a Pityunak az anyja.

De aztán amikor mutálni kezdett a Jokének a hangja, akkor inkább táncos akart lenni. Mondjuk, táncolni is ügyesen táncolt, ez nem vitás. Egyszer el is ment a tánciskolába, hogy nézze meg a Szép Elemér, a tánctanár, hogy milyen ügyesen táncol a Joke. Akkor meg is mondta ott mindenki előtt kerek-perec, hogy ügyesen táncol a Joke, és hogy igazán van neki tehetsége, akkor is, ha cigány. De a tánciskolát nem tudta kifizetni a Jokének a családja, mert az azért sok volt, meg hát az az igazság, hogy a Jokének az apja inkább elitta az árát. Ráadásul kellett volna új ruha, meg lakkos cipő is. Mert azért mégse lehet csak úgy odamenni a tánciskolába akármibe. A koszorúcskára meg megvenni azt a sok csokoládét a lányoknak, ráadásul dobozosat. Mert a parasztok lányainak nem jó ám akármilyen csokoládé. És akkor azt mondta neki az anyja, hogy akkor mit csinál a Joke, ha nem is akarnak majd vele táncolni lányok a koszorúcskán, mert cigány? Akkor mi lesz? Oda

a sok csokoládé meg a szép ruha, minden. Így nem lett a Jokénak tánc-karrierje, pedig a tánctanár is megmondta, hogy volt benne fantázia, és azért a Szép Elemér nem volt egy akárci a szakmában. Na de ez már igen régen volt, azóta a Joke is megtalálta a számítását, így mondta. Nincs oka panaszra.

A Joke csak késő éjjel ment haza a Szép Szule hazalátogatásáról, és akkor elmesélte az egészet a cigányoknak az utcából, hogy hogyan volt, amikor hazalátogatott a Szép Szule. Azt mondta, sokan összegyűltek az úri cigány udvarában. Volt kalács, rétes meg rántott hús, de azt csak a rokonok kaptak, mert a Szép Szule apja nem lopja a pénzt, azt mondta. Sok szép színes krepp-papír volt a lugason, a kapun. Igen szépen földíszítették az úri cigány udvarát a Szép Szule tiszteletére. Még luftballon is volt, de az azért kevesebb. Olyan volt, mintha május elseje lett volna, akkor szokott ennyi krepp-papír lenni. Azért csak kitett magáért az úri cigány, hogy ne maradjon szegényben, pedig sokat morgott, hogy mire ez a fölhajtás.

Már mindenki nagyon izgult, sokan meg türelmetlenek is lettek úgy dél körül, hogy hol a faszban van már azért a Szép Szule. Meg az az igazság, hogy délre elfogyott a bor, amit a vendégeknek szánt az úri cigány, pedig elég jól fölhígította vízzel, hogy mindenkinek jusson. Mert kitenni kitett ugyan magáért, mert a becsület ezt kívánja, de azért neki se ingyen adják az italt, meg ott van az a sok gyerek, azokat is etetni kell, hiába látogat haza a Szép Szule. Mert a Szép Szule csak egy gyerek, de ott van, kérem, a többi is. Így mondta, hogy kérem, mert nagyon szépen tudott beszélni az úri cigány, ha akart.

A Joke is izgatott volt, azt mondta, szinte kipirult az arca, mert alig várta már, hogy újra láthassa a Szép Szulét. És akkor egyszer csak elterjedt a híre, hogy jönnek, hogy már a szomszéd utcában vannak. Akkor a sok vendég kiszaladt az úri cigány udvarából az utcára, hogy illendően fogadják a Szép Szulét. Ott állt elől a Szép Szule anyja, a többi cigányok előtt, szépen felöltözve, csak úgy ragyogott a szeme a büszkeségtől, hogy megint mennyien eljöttek megnézni a Szép Szulét, hogy hogyan látogat haza. Meg hát ivott egy kicsit ő is a nagy örömré. Volt azért ereje, hiába vizezte föl az úri cigány a bort.

És akkor befordult a sarkon az a csodálatos autó, amelyet még a cigányok nem láttak sose. Olyan volt, hogy nem volt teteje, csak úgy szabadon volt a belseje neki, mondjuk, nem tudja a Joke, mit csinálnak, ha esik az eső, de mindegy is, mert akkor olyan csodálatosan sütött a nap a Szép Szule tiszteletére, ahogy még soha. Szinte nevetett a nap is, azt

mondta a Joke. Csillogott a meggypiros autó, amiben ott ült a Szép Szule, sötét napszemüvegben, nyakán egy hosszú sál, ami olyan szépen repkedett a szélben, hogy csak a filmekben látni illet. Úgy mosolygott a Szép Szule, hogy szinte belevakult az ember, azt mondta Joke. Amikor kiszállt az autóból, mindjárt az anyja nyakába borult zokogva, és sírtak mind a cigányok, és sírt velük a Joke is, mert olyan megható volt ez az egész hazalátogatás. Mindenki meg akarta tapogatni a Szép Szule hófehér ruháját, hogy úgy kellett ellökdösni onnan a cigányokat, mert a végén még kárt tettek volna benne.

Utána a Szép Szule bemutatta a kedvesét az anyjának. Kézen fogva vezette elé. Azt mondja a Joke, hogy ilyen szép férfit még soha életében nem látott. Tényleg egy igazi olasz volt, igazi latin szerető barna szemekkel, meg minden. Fehér öltöny volt rajta, mellényzsebében piros rózsával. Mintha csak egy skatulyából húzták volna ki, olyan volt. Volt neki kicsi bajuszkája, és úgy hívták, hogy Dzsúlió, ami annyit jelent, hogy Gyula. De úgy olaszul azért jobban hangzik, mint hogy csak egyszerűen azt mondanánk rá, hogy Gyula. Igen szép férfi volt, azt mondja a Joke, még akkor is, ha kicsit idősebbnek látszott, mint a Szép Szule, mert azért a fekete hajában itt-ott volt már egy-egy ősz hajsza.

A Dzsúlió adta oda az ajándékot a Szép Szule anyjának, egy csudálatos ruhát tiszta selyemből. Hát mit is mondjon a Joke, nincsenek rá szavak, olyan szép volt a ruha. Csak úgy potyogtak a könnyei az úri cigány feleségének, hogy őt akkor most milyen nagy boldogság is érte. A Szép Szule apja, az úri cigány oda se akart menni a Szép Szuléhoz. Szinte úgy lökdösték előre a többi cigányok. Csak kezét fogtak a Dzsúlióval, és a Szép Szulével sem ölelték meg egymást, mert azért nem voltak olyan jóban mégse, hiába nem látták annyi éve egymást. Pedig hozott neki is ajándékot a Szép Szule, az apjának, egy szép, új, széles karimájú kalapot. Eredeti olaszt, amilyen még a Rofsics Jósának se volt. Aztán majd ebben mehet a húsvéti misére, édesapám, ezt mondta neki a Szép Szule. De hiába mondta neki olyan kedvesen a Szép Szule, hogy édesapám, úgy megkeményítette a szívét az úri cigány, hogy még csak föl se tette a fejére az új kalapot, hogy mindenki láthassa, hiába kérlelte olyan kedvesen a Szép Szule. Jóformán meg sem nézte, csak szorongatta a kezében, és egy szó nem sok, annyit se szólt. Mert hiába, hogy a Szép Szulét annyira szerették mind a cigányok, meg fölnéztek rá, mert bele tudott hallgatni a szívükbe nekik, meg minden, az úri cigány azért egy kicsit valahogy mégis csak szégyellte a többi cigányok előtt a fiát.

Aztán nagy mulatság volt az úri cigány udvarában, táncoltak, énekeltek mind a cigányok. Nagy öröm érte a Jokét is, mert a Szép Szule azt mondta neki, hogy milyen szép az ingje, főleg szépek rajta azok a csillagok. Látszott, hogy emlékezett a Jokéra a Szép Szule, csodálkoztak is a cigányok, hogy nem felejtette el a Jokét ennyi év után, pedig akkor még gyerek volt a Joke, amikor utoljára látta a Szép Szule, és éppen énekesnőnek készült a Zeller Pityuék pajtájában.

Jelenkor, 2014/11.

DOHÁNYZÁS

A dohányzás súlyosan károsítja az Ön és a környezetében élők egészségét, és beszívárog kultúrájának különféle produktumaiba is, esetenként heves ellenkezést, dacreakciót kiváltva. Lerakódásai már több száz évvel korábbi rétegekben is kimutathatók, de minden körültekintő preventív fellépés ellenére kortárs írott és vizuális tartalmakban is megjelenik, hol járulékos metafizikai jelentésképződés, hol kóros szimbólumburjánzás és imázselváltozások kíséretében. A Szépirodalmi Figyelő szerkesztősége ezért fokozott elővigyázatosságra inti olvasóit, és a dohányzást semmilyen formában nem javasolja számukra, az alábbi oldalak fellapozását viszont annál inkább – de természetesen csak az ilyenkor szükséges óvintézkedések fogantatását követően.

Maczelka Csaba

DOHÁNYOSOK A RÉGI MAGYAR IRODALOMBAN

„I mean, if you think you're going to die, what's more important, a good book or a good smoke? And so he huffed and he puffed, and little by little he smoked his book.”

Paul Auster: *Smoke*

A dohányzásnak a régi magyar irodalom kanonikus szerzőinél igen kevés nyomát találni; hogy mennyire keveset, akkor látszik igazán, ha összehasonlításukkal szinte csak ötletszerűen felsorolunk néhány korabeli, az ivással, részegséggel kapcsolatos utalást jól ismert szerzőktől. 1552-ben jelent meg Kolozsvárott Heltai Gáspár dialógusa (*A részegségnek és tobzódásnak veszedelmes voltáról való dialógus*), amely a lutheri reformáció nyomán kialakult *Reformationsdialog* műfaján keresztül figyelmelteti az olvasót arra, „mely igen nagy bűn legyen a részegség és tobzódás”.¹ Tinódi Sebestyén különös költeménye (*Sokféle részögösről*, 1554) bibliai históriaként indul, de mintha valahova máshova érkezne, miközben a részegesek igen kidolgozott taxonómiáját kínálja úgy, hogy közben a mű deklarált szándéka természetesen itt is az, hogy figyelmeztesse a befogadót az ivásban való mértékletesség és ezzel összefüggésben az istenfélelem fontosságára.² Bizonyos értelemben az önéletírás műfajának a megszületését is egy tivornyának köszönhetjük, hiszen Kemény János visszaemlékezéséből megtudhatjuk: apja egy nap „hazaérkezvén, jól megivott barátival”, és első jelentős önéletírónk ugyanezen a napon, néhány órával később fogant meg.³ Másik népszerű önéletírónk, Bethlen Miklós családjának is meggyűlt a baja az alkohollal, bár itt lehangsúlyosabban a fiú, a naplóíró Mihály korai halála kapcsán

- 1 HELTAI Gáspár és BORNEMISZA Péter *Művei*, vál. NEMESKÜRTY István, Szépirodalmi, Budapest, 1980, 10. A mű legalaposabb, a műfajiság kérdését is tárgyaló elemzését lásd UTASI Csilla, „Nincsen jobb, hogy az ember az ő hivatalja szerint vigyázzon és dolgot tegyen”. Heltai Gáspár *A részegségnek és tobzódásnak veszedelmes voltáról való Dialogusa*, Irodalomtörténeti Közlemények 2007/1–3., 19–53.
- 2 A szöveg kiadása: *Régi Magyar Költők Tára*, III. TINÓDI Sebestyén *Összes művei*, szerk. SZILÁDY Áron, MTA, Budapest, 1881, 263–269. Tinódi művének izgalmas olvasatát kínálja PAP Balázs, *Históriák és énekek*, Pro Pannonia, Pécs, 2014, 196–205.
- 3 KEMÉNY János *Önéletírása* = KEMÉNY János és BETHLEN Miklós *Művei*, kiad., jegyz. V. WINDISCH Éva, Szépirodalmi, Budapest, 1980, 19.

merül fel az alkoholizmus kérdése, noha azt a féltő apa is elismeri egy levelében, hogy „a Bethleneket bizony mind a bor öli meg.”⁴

Jóval nehezebb ugyanakkor korai példákat találni a dohányzás irodalmi szövegekben való megjelenésére, sőt úgy tűnik, maga a szó is igen lassan honosodik meg nálunk. Az *Erdélyi Szótörténeti Tár* feltűnően kései példákat hoz a „dohány” szó előfordulására: dohánypalánta értelemben 1781-ből, ültetvényként 1702-ből, dohánylevélként 1719-ből, dohányköteggként pedig 1774-ből közöl adatokat a szótár, és csak a ’dohányzás’ jelentésre tud egy talán a 17. század második feléből, a kolozsvári asztalos céh artikulusaiból származó szöveghelyet hozni, mégpedig egy olyan szabályozást, amely pénzbüntetéssel fenyegeti az ura vagy asszonya akarata ellenére a házban dohányzó legényt. Hasonlóképpen törvényi szabályozás kapcsán találkozunk a „dohányozás” szó első előfordulásával is, 1694-ből; a későbbiek miatt fontos megjegyezni, hogy az ott megadott három példa mindegyike a dohányzásért kiszabott büntetésekről szól, és az első kifejezetten a dohányzó prédikátorok ellen irányul.⁵ Talán megkockáztatható, hogy igen sokáig, Faludi Ferenc híres verséig (*A pipáru*, első kiadása: 1786) nincs kifejezetten a dohányzással foglalkozó kanonikus irodalmi művünk.

Az időbeli eltolódás különösen jól érzékelhetővé válik, ha legalább egy felszínes pillantást vetünk a téma angliai megjelenésére.⁶ A New York Public Libraryben megtalálható Arents Tobacco Collection elképesztően gazdag anyagot tartalmaz a dohányzás tematikájában. A katalógus első tétele Amerigo Vespucci *Cosmographia Introductio* című, 1507-es műve, melyet az összeállítók a dohánynövényről szóló első európai nyomtatott feljegyzésnek tartanak.⁷ Ezt a következő évtizedekben számtalan, utazási beszámolókból származó említés követi, de a század végén már angol nyelvű szótárakban, irodalmi művekben, sőt időnként színpadon is megjelenik a dohányzás.⁸ Ami a megközelítések

- 4 Idézi JANKOVICS József, *Utószó* = BETHLEN Mihály *Útinaplója (1691–1695)*, s. a. r. JANKOVICS József, Magyar Helikon, Budapest, 1981, 145.
- 5 SZABÓ T. Attila, *Erdélyi magyar szótörténeti tár II.*, Kriterion, Bukarest, 1975, 439–440. A „pipa” szóra és a kapcsolódó származékokra még későbbi adatokat hoz a szótár.
- 6 A dohányzás terjedésével párhuzamosan kialakuló európai „dohányköltészetről” Faludi kapcsán rövid áttekintést nyújt TURÓCZI-TROSTLER József, *Faludi és a galáns költészet*, Irodalomtörténet 1938/3–4., 57–66.
- 7 *Tobacco, a catalogue of the books, manuscripts, and engravings... [Vol. 1] [Text]*, The New York Public Library Digital Collections, 1958–1969, nr. 1., <http://digitalcollections.nypl.org/items/ad62548c-29c3-015f-e040-e00a1806640e>.
- 8 Lásd például *Tobacco, a catalogue of the books, manuscripts, and engravings... [Vol. 1] [Text]*, nr. 106., 108., 113. stb. A dohányzás és a korai angol irodalom kapcsolatáról lásd Jeffrey KNAPP, *An empire nowhere. England, America, and literature from*

hozzaállását illeti, az a legpozitívabbtól (amely szerint a dohány egy szinte minden betegséget gyógyító csodanövény) a teljes elutasítást maró szatíra formájában megfogalmazó írásokig terjed. A példákat a végtelenségig lehetne sorolni, de az eredeti témához, a dohányzásnak a magyar irodalomban történő színrelépéséhez visszakanyarodva észszerűbb most csupán egy költeményre szorítkozni, amely már százötven évvel Faludi előtt a mulandóság szimbólumaként énekli meg a dohányfüstöt. Thomas Jenner népszerű versében a dohány, a pipa, a füst és a hamu egymást követően, egymást erősítve válik a *contemptus mundi* érzés kifejtésének eszközévé.⁹ Az alábbiakban néhány Faludi előtti, a dohányzásra vonatkozó magyar irodalmi utalást szeretnék felidézni, hogy bemutassam, az angol irodalomban e vonatkozásban megfigyelhető igen színes spektrumnak mely árnyalatai tudtak nálunk meghonosodni.

Ha figyelembe vesszük az utazási beszámolóknak a fent idézett katalógusban megfigyelhető korai túlsúlyát, nem meglepő, hogy a dohányzásra történő, valószínűsíthetően legkorábbi irodalmi utalást első magyar nyelvű nyomtatott útleírásunk, az *Europica Varietas* (1620) szerzőjénél, a számos európai országot bejáró Szepsi Csombor Mártonnál találjuk. Csombor egy – történetesen hollandiai – hajóút során kezd az alábbi elmélkedésbe: „Menten mentünk Zelandia fele az hajón, ahol csudálkoztam, az emberek mely nagy kedvesen éltek az Tabakkal”.¹⁰ Egyértelmű, hogy Csombor a feltételezett olvasó számára teljesen ismeretlen jelenségről ír, hiszen a fenti idézetet egy már-már szájbarágóan didaktikus ismertető követi. Először a kapcsolódó szavak (a spanyol *tabac* és a latin *nicotiana*) etimológiájáról beszél, majd helyesen megállapítja, hogy a növény az Újvilágból származik. Érdekes és a későbbiek szempontjából fontos, hogy ezt követően a dohány hasznáról, pontosabban hasznairól beszél: egyrészt jó az éhség ellen, másrészt a költséges lerészegedés megfizethető alternatíváját biztosítja. E két módszert annál is nagyobb bizodalommal ajánlja, mert állítása szerint ő is kipróbálta őket, de ha valaki további elméleti elmélyülésre vágya,

Utopia to The Tempest, University of California Press, Berkeley – Los Angeles – Oxford, 1992, 134–174.

9 Idézi KNAPP, I. m., 309. Természetesen egyáltalán nem áll szándékomban közvetlen hatást feltételezni, nyilvánvalóan vándormotívumról van itt szó, melynek útvonalat vázlatosan Turóczi-Trostler rekonstruálja fent említett tanulmányában.

10 SZEPSI CSOMBOR Márton *Összes művei* (Régi Magyar Próza Emlékek 1.), kiad. Kovács Sándor Iván – KULCSÁR Péter, bev. Kovács Sándor Iván, Akadémiai, Budapest, 1968, 178–179. (Az átírást modernizáltam.)

akkor az egész útleírására jellemző módon további szerzőket is megemlít, akiknél lehet olvasni a dohányról.¹¹ Az említett szerzők, a német-alföldi Charles de l'Ecluse és az általa lefordított Nicolas Monardes híres botanikusok, ami jelzi, hogy Szepsi a dohányt sokféle nyavalya enyhítésére alkalmas (gyógy)növénynek tekintő hagyományhoz kapcsolódik – nem meglepő hát, hogy kezdetleges szótári definíciónak is beillő leírásában semmilyen negatívumot nem említ.

Bár nem útleírásban, hanem önéletírásban olvashatunk Bethlen Miklós vonatkozó élményeiről, fontos kapocs a két szöveg között, hogy Bethlen is utazásai során találkozik a dohányzással. Ahogy valószínűleg Csombor is a hajón vele utazó brémai borbélylegény vezette be a dohányzás rejtelmeibe, úgy Bethlent is német társak buzdítják a „tubák” kipróbálására: „adák a kenyeres társaim tanácsul, hogy minden reggel egy-egy pipa tubákot szíjjak fel; elkezdém, de nemhogy használt volna, a fejem is megbolondult tőle; odahagyám, azután sohasem vevém a számba”.¹² Jóllehet Bethlent nem nyűgözte le a tubák, arra is fel kell figyelni, hogy ettől függetlenül általában a dohányzás ellen nem ágál. A „megbolondul” szó használata és a dohányzás kategorikus beszüntetése ugyanakkor némileg a démonizáló vélemények irányába sodorja a megnyilatkozást. Szepsi Csombor fejével is valami hasonló történhetett, amikor ital helyett tisztas menyniségű nikotint juttatott a szervezetébe, ő azonban ezt az alkohol jótékony hatásait helyettesítő, egyértelműen pozitív impulzusként élte meg.

Következő példánk szintén külföldi élményekhez kapcsolódik, még ha eléggé nem hangsúlyozható különbség is, hogy Mikes Kelemen esetében nem peregrinációról, hanem száműzetésről van szó. A *Törökországi levelek*ben több helyen előkerül a dohányzás motívuma. Az 1719. október 19-én kelt 32. levélben Mikes rezignáltan kérdezi, miért tartja a német követ oly fontosnak, hogy üldözze a krasznahorkaisan nyomasztó vízióban megjelenő „szegény bujdosó magyarokat, akik itt a tengerparton csak dohányoznak suhajtással”.¹³ Máshol is előkerül a dohányzás mint a bujdosók napi rutinjának része: „Hat órákor dobolnak, és akkor a fejedelem felöltözik, azután a kápolnában megyen, és

11 A Szepsi Csombor által vélhetően használt könyvanyagról, illetve erről a saját tapasztalatokat könyvből szerzett tudással elegyítő módszerről lásd Kovács Sándor Iván, *Európai humanista hagyomány szerepe Szepsi Csombor Márton írói fejlődésében. Csombor és Bonifacio*, Akadémiai, Budapest–Szeged, 1960 (Irodalomtörténeti Dolgozatok 16.).

12 BETHLEN Miklós *Élete leírása magától* = KEMÉNY és BETHLEN *Művei*, 578.

13 MIKES Kelemen, *Törökországi levelek*, Terebess, Budapest, 2001 [mek.oszk.hu/00800/00880/]. A további hivatkozásoknál a főszövegben zárójelben a levelek számát adom meg.

misét hallgat; mise után az ebédlőházban megyen, ott kávéit iszunk és dohányozunk” (37.). Szintén a lehangelő pótcslekvésnéként való értelmezést támogatja az a levél, ahol „a sok heverés és dohányzás”, illetve az ezáltal kiváltott restség jelenik meg a levélváltásban beálló szünet okaként (76.). Sok esetben nem a magyarokkal, hanem a törökökkel kapcsolatban merül fel a dohányzás kérdése, így például Mikes elmondja, hogy milyen nehéz nekik a Ramadán ideje alatt erről a szokásról is lemondani (29., 190.), vagy hogy a honi divattal ellentétben ott az asszonyok is dohányoznak (33.). A ragaszkodása kifejezésére használt szokásos kulináris hasonlata („egy kevésbé még a káposztánál is jobban szeretlek” [20.]) mellett a dohányzást is felveszi a finomkodó udvarlás nyelvi eszköztárába: „De tudja kéd, meddig szeretem kédet? Valamég dohányozhatom” (21.). És hogy az utóbbi mondat a gyakorlatban is azt jelenti, „halálotig”, azt egyik társa, Bercsényi eltávozása kapcsán tudjuk meg, aki még a vég előtt két órával is dohányzott (67.). II. Rákóczi Ferenc halála kapcsán ismét azt olvashatjuk, hogy az utolsó napokban is dohányzott (112.), s a szerelmes utalás és a haláletesetek együttesen azt mutatják, hogy egy kevésbé metaforikus szinten, de a mulandóság és a dohányzás már valamennyire összekapcsolódik Mikesnél. Megjegyzendő ugyanakkor, hogy a Bercsényivel kapcsolatos levelébe (67.) Mikes ugyan beleír egy, a mulandóságon elmélkedő versrészletet, ám a jelen megfoghatatlanságát szokványos képpel fejezi ki („jelenvaló pedig hasonló árnyékhoz”), a csak egy röpké pillanatig létező dohányfüst önmagában még nem emelkedik az elmúlás szimbólumává.¹⁴ Ha ez nem is következik be, az említett versrészlet „Elmúlt gyönyörűség csak suhajtást okoz” sora alapján az idézett „dohányoznak suhajtással” kifejezés ugyanakkor mégiscsak a szomorkás nosztalgia érzékletes képévé válik.

Az eddig idézett szövegek szerzőinek világába a dohányzás többé-kevésbé szervesen be tud épülni, még a csak a kipróbálásáig eljutó Bethlen Miklós sem kezd ellenkampányba, Mikesnél pedig, alighanem részben a dohányzást favorizáló idegen környezet hatására, teljes természetességgel, a mindennapi élet (sőt, mint láttuk, a színpadias halál) megszokott kellékeként olvashatunk a témáról. Éppen ezért olyan fontos az a csupán néhány évvel Mikes levelei előtt keletkezett prédikációgyűjtemény, melyet Sajószentpéteri István írt. A Szalánszki Edit által 2008-ban közreadott, hét prédikációból álló *Ördög szára-bordája*

14 Lásd például Nyéki Vörös Máttyás *Dialógusát*: „Elmulik, mint árnyék, minden vigaságunk”, <http://szelence.com/nyekivoros/dialogus.html>.

szöges ellentéte mindannak, amit az eddig felsorolt említések sugallhatnának, tudniillik hogy a 17. század során a dohányzás az utazók közvetítése révén különösebb ellenérzések nélkül integrálódni tudott irodalmunkba.¹⁵ Csorba Dávid már jóval a szövegkiadás megjelenése előtt elvégezte a szövegnek a kor prédikációs irodalmán belüli, igen alapos elemzését, és megállapította, hogy Sajószentpéteri műve jól beleilleszkedik a 17–18. századi kegyességi irodalom tendenciáiba, ugyanakkor azt sem hallgatja el, hogy a szerző „műveltségében tetten érhető bizonyos felületesség”.¹⁶ Az alábbiakban csupán néhány végletes példa segítségével szeretném bemutatni a prédikátor nem túl kifinomult dohányellenes kirohanását, a szöveg Csorba által már vizsgált retorikai felépítése helyett egyes konkrét, a dohányzással kapcsolatos sztereotípiákat felfedő tartalmi elemekre koncentrálni.

A szöveg elején elhangzó szillogisztikus alapvetés („Aki bűnt cselekszik, az ördögből vagy. Aki Dohányoz, bűnt cselekszik. Tehát aki dohányoz, az ördögből vagy” [11]) jól mutatja a prédikációk tágabb keretét: a dohányzás csupán egy a kerülendő, de elharapózott bűnök közül. Ennek megfelelően az első néhány oldalon szinte nem is kerül elő a „tabacco helluok” dolga, hanem listaszerű felsorolást kapunk azokról a káros praktikákról, amelyeket kerülni kellene. Csak a legkülönbözőbb bűnöket (harangozás a halottaknak, ivás, tánc stb.) tartalmazó felsorolás után fordítja figyelmét prédikátorunk a dohányzás kérdésére: „Mit mondjunk, amaz egész Magyar Hazát, s ebben majd minden emberi Nemeket, Rendeket, és Állapotokat, el-borító átkozott Dohányzásról? Avagy nincsen-e ebben látattya, avagy színe a gonosz-nak? Sőt magában-is nem gonosz-e?” (20) A kérdés természetesen pusztán retorikai, és a szöveg, ahogy azt Csorba is megállapítja, megmarad a „bűnök világánál”, így a dohányzás tárgyalását is a tízparancsolattal összefüggésben kezdi el. Kétségtelen, hogy ez a szerkesztésmód a „homiletikai formák egyszerűsödésével járt”, hiszen ahhoz, hogy a bűnök mindegyikét a dohányosok fejére lehessen olvasni, szerzőnk időnként kifejezetten erőltetett gondolati műveletekre kényszerül.¹⁷ Ez az erő-

15 SAJÓSZENTPÉTERI ISTVÁN, *Ördög szára-bordája... a Dohányozás meg-törétése az Isten beszédének Pörölye által, hét Prédikációban foglalva... (Tiszalök, 1712–1713)*, kiad. SZALÁNSZKI EDIT, PTE Néprajz-Kulturális Antropológia Tanszék – L'Harmattan, Budapest, 2008. A továbbiakban a főszövegben megadott oldalszámokkal hivatkozok a kiadványra; a kiadás kurzívázásait az idézetekben nem jelölöm.

16 CSORBA DÁVID, *Egy eltűnt prédikáció margójára. Szentpéteri István: Ördög szára bordája, Egyháztörténeti Szemle 2001/1.*, 68–93 [<http://www.uni-miskolc.hu/~egyhtort/cikkek/csorbadavid-predik.html>].

17 Uo.

ködés ugyanakkor többször, például a hetedik parancsolat esetében is érdekes eredménnyel jár. A paráználkodást ugyanis az alábbi módon sikerül a dohányzással összekapcsolni:

[...] az asszony a tűz körül forog, süt s főz, oda megyen a Dohányos dohány gyújtani, szemét reá veti az asszonyra, azt meg-kívánnya, és így meg-paráznítja az ő szívében. [...] Ismét dolgát tévén az asszony, a tűz körül hajladoz, s a Dohányos ki-nyújtván kezét, hátul fel-nyúl (cum reverentia) és annak titkos részé meg-fogja. [...] Osztán dohányozván imitt-amott jár-ke, egyet-is lát s más-t is meg-kívánnya. (22–23)

A dohányzás és a szexualitás közötti ok-okozati viszony többször visszatér a szövegben. Egyrészt – sűrű kárhoztatások között – megtudjuk, hogy a dohányzás kiváló ürügy a szeretővel való találkozásra (41), és a dohányzás „coitusra, az össze-menésre, az asszonnal való közösülésre, és a magzat támasztásra, szaporodásra” (40) kifejtett jótékony hatását is részletekbe menően cáfolja Sajószentpéteri. Ugyanehhez a gondolatkörhöz tartozik az a két rabról szóló szövegrész is, amely még a dohányzástól való elrettentés céljára minden eszközt megmozgató szövegben is kirívóan groteszknak számít. Az egyik rab, miután már eltemette a másikat, rájön, hogy talán a koporsóba ejtette a pénzét. Kiássa hát a sírt, és obszcenitása ellenére is érdemes szó szerint idézni az ekkor lejátszódó jelenetet: „láttya, hogy az ő meg-holt társa, a koporsóban fen-ülven, lábai közzé hajlott, s szemérem testét szívja, s a füsti a feje tetején megyen-ki” (39). Az autofellációt végző, füstölő fejű élőhálott képe Sajószentpéteri dohányzásellenes retorikájának a szokásosnál ha nem is kifinomultabbra, de legalább jóval erőteljesebbre sikerült darabja; nem jár rosszul a szerző, ha szövege ismertetését itt fejezzük be.

Csorba szerint az első, dohányzást tiltó rendeletet 1670-ben hozta a gyulafehérvári országgyűlés.¹⁸ A fentiekben idézett szövegekből jól láthatóan kibontakozik valamiféle, ezzel időrendben egybecsengeni látszó domesztikálódási folyamat irodalmunkban is. Szepesi Csombor még nyugaton ismerkedik meg a dohányzás szokásával, és szövegében elmagyarázza, mi is ez. Bethlen Miklós néhány évtizeddel később szintén utazásai során kerül kapcsolatba a jelenséggel, de már egyáltalán nem látja szükségesnek a magyarázkodást. Érdekes különbség a korai

említésekhez képest, hogy Sajószentpéterinél a dohányzás egyáltalán nem nyugatról terjedő pestisként jelenik meg – eredet tekintetében ő egyértelműen a hitetlen törökökre mutat, bár ennek indítéka egyszerűen a magyarok által állítólag használatos „pogány bűz” (73) kifejezésnek a „dohányzás = bűn” érvrendszerében történő, meglehetősen erőltetett alkalmazása is lehet. Mikes pedig, akinél török közegben, a mindennapok részeként jelenik meg a dohány, az eredetéről nem beszél ugyan, de az összehasonlítások török hatást sugallnak.

A Mikesnél látható szerves beépülés, az elsőként a tiltó rendeleteket citáló szótári adatok, valamint Sajószentpéteri kiterjedt támadása is arra utal, hogy a 18. század elejére már kialakult dohányzási kultúráról beszélhetünk, és alighanem vannak még a tiszalöki prédikátor szövegéhez hasonló elfelejtett művek, amelyek segítségével részletesebb képet alkothatnánk ennek a kultúrának a régi magyar irodalmi leképeződéséről.¹⁹ Azt azonban már ebből a néhány felhozott példából is megállapíthatjuk, hogy miként Faludi is egy, már az ő idejében is igen réginek számító hagyományra támaszkodik, úgy Petőfi sem hirtelen felindulásból fordult be a konyhába. Mire ezt megtette, a bujaság/szexuális és a dohányzás már régóta összeforrt az emberek (legalábbis bizonyos emberek) képzeletében. Hiszen Petőfinél lényegében a prédikáció fentebb idézett jelenete ismétlődik meg, még ha némileg szalonképebb módon is.²⁰ Az mindenesetre talán már ennyiből is látszik, hogy a dohányzás témája ismert és kevésbé ismert szerzők műveiben egyaránt megjelenik, mint ahogy az érzelmi hozzáállás és az irodalmi színvonal tekintetében is igen széles spektrumot fityelhetünk meg.

19 Célszerű lenne például kideríteni, kik azok a dohányzást nem kárhoztató tudós emberek („Nádudvarini a Bonoso, Sigismundo Sarctore”), akikre Sajószentpéteri utal (lásd SAJÓSZENTPÉTERI, *I. m.*, 26). Valamivel későbbi adalékokat szolgáltathatnak Gyöngyösi István *Porából megéledett Főnix* című művének Kovásznai Sándor-féle, kéziratban maradt kommentárjai, ugyanis Demeter Zsuzsa szerint azok többek között a dohányzás elterjedésének a kérdését is érintik. Vö. DEMETER ZSUZSA, *Kovácsznai Sándor Gyöngyösi-kommentárjának forrásai = Filológia és textológia a régi magyar irodalomban*, szerk. KECSKEMÉTI GÁBOR – TASI RÉKA, Miskolci Egyetem, Miskolc, 2012, 420.

20 Petőfinek a témához kapcsolódó költeményeiről lásd Ötvös Péter és Szilasi László tanulmányait az Ex Symposion 2008-as *Füst* számában. Utóbbi tanulmány a *Szerelem- és pipadalt* is kitér, melyben a szerelem és a dohányzás összemosódása még látványosabb. A *Befordultam a konyhába* és a prédikáció közötti hasonlóságra Balázs-Hajdu Péter hívta fel a figyelmet; neki és Hevesi Andreának is köszönettel tartozom a tanulmány megírásában nyújtott segítségükért.

Makai Máté

FÜST-JELEK

*A dohányzás a poszt-krimiben**

Hogy egy detektívtörténet (magán)nyomozója dohányzik, az szinte már a műfajhoz tartozó klisé. Gondoljunk Artur Conan Doyle karakterére, az erős nikotin- (és ópium-)függő Sherlock Holmesra, vagy a DC Comics képregényének és az ebből készült filmadaptációnak a hőisére, a démonvadász-detektív John Constantine-ra. Ám a füstölő nyomozó olyannyira műfaji trivialitás, hogy Thomas Pynchon *Beépített hiba* (*Inherent Vice*) című regényének marihuánát is szívó magánnyomozója akár a dohányzó hősök parodisztikus inkarnációjaként is érthető. Márpedig a dohányzás Babiczky Tibor *Magas tenger* című regénye esetében is megkerülhetetlen elem; már a borítón egy cigarettázó, a főszereplőre utaló figura látható, aki majd az elbeszélés folyamán ki is fejti nézeteit a dohányzás komolyságáról, ezzel elhelyezve azt a detektívtörténet kötelezettségei között: „Csak a rossz krimikben történik meg, hogy a detektív eldob egy félig szívott cigarettát.”¹ A dohányzás tehát nem pusztán mellékes attitűd, hanem úgy tűnik, szerves részét, de legalábbis értelmezhető mozzanatait alkotja a regény atmoszférájának és egy adott szempontú olvasatának. Hogy a félig szívott cigarettázó a rossz krimi ismertetőjele volna, az túlzás, cinikus, ironikus kijelentés, ez pedig már előzetesen jellemzi a regénynek a krimi hagyományához való viszonyát.

A dohányzás hangulatteremtő eszköz, az egyik a *Magas tenger* által működtetett műfaji kódok közül. Ugyanakkor olyannyira a főhőshöz tartozó cselekvés, hogy a dohányzás szokása világmegértése origójaként fogható fel. Az, hogy az utcán pislákoló lámpát távolról figyelve egy láthatatlan cigarettázó óriásként értelmezi, kellő tanúbizonyság erre (137) – s ennyiben figyelmet is követel. A dohányzást ugyanakkor habitusként is kell érteni. A főhős belső monológjainak egyikében kifejti, hogy a szokás általában olyan egzisztenciális fix pont, amelynek alá-

rendelődik minden, ami azon kívüli és annak idegen: „A megszokás mint világalakító és –fenntartó tényező még az úgynevezett tudomány tényeit is felülírja, ha azoknak hétköznapi tudomásulvétele fenyegeti az ember szellemi és anyagi kiterjedése között fennálló törekény egyensúlyt” (145). A szokás médiuma, magyarul az „ego” volna az a pont, ahonnan körbetekintve a világ, így a *Magas tenger* világa is megfigyelhető; a pont, ahonnan a cigarettázó „elszívódik”. Több recenzió is rávilágított arra, hogy a legtöbb ehhez hasonló műfaji „kód”, melyet Babiczky szövege működtet, valójában megmarad a detektívregény szokott referenciális kereteinek vagy az atmoszféra pusztá megidézésének szintjén. Megelőlegezve persze, hogy jelen esetben a referált műfaj lényegében nem a megszokott módon íródik meg, avagy olyannyira a zsáner metafizikus alfaja felé tolódik el, hogy a krimire emlékeztető elemek csak a nyomozótörténetek végletesen lecsupaszított sablonját képviselik: egy rejtély megoldását.

A detektívtörténetre mint a modernség reprezentatív műfajára jellemző, hogy nyomozói az elsőre természetfeletti eredetűnek mutatkozó misztikumot és rejtélyeket rendszerint természettudományos jellegű explikációkkal, „analitikus-logikai úton”² döntik meg, így erősítve az olvasóban az érzést, a karteziánus eredetűnek tekinthető meggyőződést, hogy a világ megismerhető,³ leírható, és nincs benne semmi emberfeletti, emberen és fizikain túli, azaz – bizonyos értelemben – metafizikai. Jellemző a detektívtörténetekre továbbá, hogy cselekményük általában kizárólag egy „központi rejtély” és annak megoldása körül forog.⁴ Mind ezen jellemzők klasszikus példái a Sherlock Holmes-történetek. Ide vonatkozik Bényei Tamás megállapítása, amely szerint a krimi éppen amiatt fontos kultúrtörténeti műfaj, mert „emblematikusan jelképezi az európai modernség egyes meghatározó gondolkodásbeli, megismerési alapfeltételeit, módszereit és olvasási stílusát, s mint ilyen a modernség lényegét képes – épp klisészerűsége és letisztult egyszerűsége miatt – kifejezni”, ennek a gondolkodásnak a példái pedig – írja ezt már William Spanos nyomán – a „pozitivistá tudós” vagy a „behaviorista pszichológus”, akik „az önbizalomtól duzzadó megismerő ember prototípusai”.⁵

2 DANYI Gábor, *Hullámzó Magas tenger*, SZIFONline 2014. 11. 12., www.szifonline.hu/?cikk_ID=77.

3 „A világ megismerhetőségét” Danyi is hangsúlyozza, ám azt nem helyezi modernista kontextusba.

4 BÉNYEI Tamás, *Rejtélyes rend. A krimi, a metafizika és posztmodern*, Akadémiai, Budapest, 2000, 15.

5 *Uo.*, 36–37.

* A tanulmányban fény derül a *Magas tenger* című regény cselekményének kulcsfontosságú mozzanataira. (A szerk.)

1 Babiczky Tibor, *Magas tenger*, Magvető, Budapest, 2014, 90. A továbbiakban az oldalszámot e kiadás alapján az idézetek után zárójelben tüntetem fel.

Ennek értelmében a detektív volna az fiktív személy, akiben megtestesül az objektiváció magas fokára eljutott ember képe, aki képes a modern ember által kézben tartott és megismert valóság rendjét – miután az a rendet megzavaró bűntény során megbomlik – helyreállítani, és fenntartani a változatlanlanságot.⁶

Ezzel szemben a műfaj modernség utáni, illetve – legalábbis a rejtélynek és a látszólagos transzcendenciának a megoldódáshoz fűződő viszonyát és a különböző elbeszéléstechnikákat tekintve – posztmodernnek mondható változatai a világ eseményeinek kifürkészhetetlensége vagy – a hard-boiled krimik gyakori követhetlenségére gondolva – azok „rendszerellenessége” mellett érvelnek. Mindez azonban nem a transzcendencia melletti állásfoglalást, hanem a dolgok történetének, eredetének, az események és tettek motivációnak beláthatatlanságát hangsúlyozza. A hard-boilednak⁷ nevezett Raymond Chandler regényeket vagy éppen a chandleri hagyományt parodizáló – már említett – Pynchon-műnek⁸ szokás is felróni ezt a fajta követhetlenséget, ám Babiczky regénye korántsem ennyivel játssza ki a krimi modern műfaját. A *Magas tenger* nem pusztán „lebontja”, hanem elodázza a műfajt.

Még a mű elején szó esik a nyomozó dohányzási szokásairól, melyeket a kollégái „megtanultak” olvasni: „Ha a szívére vett valamit, mindig a szája bal sarkában szívta a cigarettát. Ha nővel volt előző éjjel, közepén. Egyszerű hétköznapiakon a jobb oldalon. Ha valamiben elmélyedt, vagy ha éppen feldobódott, jobb kezében, a mutató és a középső ujj második és harmadik ujjperce közé szorította a füstszűrőt. Ha fontos döntést hozott, hüvelyk- és mutatóujja között szívta a slukkokat, a többi ujjával sátrat vonva a cigaretta köré. Amikor az italra gondolt, öntudatlanul is bal kézzel fogta a cigarettát” (13). Ám a nyomozó füstölési szokásainak e kimerítő indexelése nem mutatkozik jelentősnek a továbbiak tekintetében, mert azon túl, hogy olykor rágyújt, az olvasó nem kap bővebb leírást arról, hogy „hol” vagy „miként” szívja a cigarettát, s így az milyen belső állapotra utal, mit kell hogy jelentsen a történetek fényében. Emiatt ez a gazdagnak ígérkező jelentéstelítettség a do-

6 Uo., 40.

7 Az angol kifejezés a *hard* szó mint 'kemény', illetve a *boil(ed)* sokrétű jelentése folytán – úgy mint 'forr', 'kiforr', 'sűrít' – jól kifőzött, összetett, „kemény” krimiként értelmezhető. Vö. Uo., 16.

8 A már említett *Beépített hiba* mellett ide sorolható Pynchon magyarra fordított művei közül A 49-es tétel kiáltása, de – még ha alapvetően nem is *par excellence* krimi – a *Súlyszívárvány* is.

hányzás kapcsán elsikkad, pontosabban a dohányzás végül egy olyan cselekvérendszerbe illeszkedik, amely túlmutat ezeken a pillanatnyi hangulati vagy szituációs elemeken.

A dohányzás egy olyan repetitív és mindemellett késleltető struktúra szerves része lesz, amely a regény végének függvényében a halasztást, az időhúzást, a főhősnek a tényekkel szembeni túlélését szolgálja. Ám a zárás tulajdonképpen nem egy bűn, egy rejtély, egy trauma megoldását jelenti, hanem azok felfedeztetését az olvasóval, ennyiben a „halogatás” nem zárul le, csupán annyit történik, hogy az olvasó megismerheti a „rejtélyt”, amely a történet mögött húzódik. S azzal, hogy megtudja, az önelemzés felszínes körkörösését előadó nyomasztó történet(ek) háttérében a nyomozó fiának szerencsétlen körülmények között – éppen az ő közvetített hibájából fakadóan – bekövetkezett halála áll, nem oldódik meg semmi, s a regénynek a modern „eredetű” metafizikus struktúrája itt mindössze annyiban érvényesül, hogy *valami* mögöttes, ami eddig valahol *belül* volt, kívülre kerül.

Ugyanakkor túlzottan éles határt metafizikus és nem-metafizikus krimi közé éppen a műfaj modernséghez kötődő eredete miatt nem érdemes vonni, mert a látszólag obskúrus világot leleplező detektívek történetei mindig magukon hordozzák ennek a *mögépillantásnak* a gesztusát, ennyiben a detektívtörténet eleve „komoly metafizikai pedigrével rendelkezik”.⁹ Ám amiért egyes krimiket a metafizikus alműfaj címkéjével illetnek, annak oka sok esetben éppen abban áll, hogy a valóság megismerhetőségének körülményeit tematizálják, és ellentétben a modern detektívtörténetekkel megkérdőjelezi az ismeret elsajátításába vetett karteziánus-modernista hitet, a bűn narratívájának elmondhatóságát, vagy egyáltalán annak felállíthatóságát. Emiatt válhatott a (metafizikus) krimi a posztmodern gyakran újraírt, reprezentatív műfajává. Bényei szerint a metafizikus krimi sajátossága pedig többek között abban rejlik, hogy az adott bűntény vagy rejtély „megoldása” a klasszikus krimi kereteitől és jellemző színtereitől eltéríti a szöveget, vagy éppen a bűnügy megoldhatóságát teszi egyáltalán kérdésessé.¹⁰ Ugyanakkor Bényei figyelmeztet arra, hogy a metafizikus krimi és a – William Spanos és Stefano Tomi által megnevezett – anti-detektívtörténet nem feltétlenül adekvát fogalmak és műfajok, mert míg az előbbi inkább a klasszikus krimitörténet „meghosszabbításának” tekinthető, addig az utóbbi több szinten teszi problémássá az eleve metafizikusnak tartható mű-

9 BÉNYEI, I. m., 39.

10 Uo., 19.

fajt:¹¹ az anti-detektívtörténetek a zsáner dekonstrukcióját végzik el például úgy, hogy a megszokott műfaji kliséket a műfaj lebontásaként veszik használatba.¹²

A repetitív, céltalanságot, tévelygést, részeges támolýgást előadó struktúra a saját céljaira használja fel a krimi adta műfaji lehetőségeket, így a *Magas tenger* részben az anti-detektívregény hagyományát is folytatja – jegyzi meg a regény egyik kritikusa, Danyi Gábor. „A fejezetről fejezetre előálló bűntények sokasága, valamint a rutinszerűen visszatérő cselekvések (felkelés, *bagózás*, hűtőbe bepillantás, zenehallgatás, kocsmába betérés stb.) és a tematikus elemek (pl. gyerekvasút) a cél nélküli körköröség időtapasztalatát közvetítik.”¹³ Ugyanezt emeli ki Zákány Tóth Péter is, amikor úgy fogalmaz, hogy „a körköröségen túl a *Magas tenger* egy teleológián túli időtapasztalatot is kifejezésre juttat, amelyet a haladék szimulákrumaként lehetne meghatározni. Miközben mindennek vége van, a haladék ígérete csupán céltalan vergődés.”¹⁴ Az idő megtorpanására, a haladékra és a halogatásra utal szerinte az is, hogy nyomozó órája rendszerint 6.06-ot mutat, akárhányszor odapillant, illetve hogy a fia születésének pillanatában az apjától kapott órája megállt.¹⁵ Az idő fennakadása egyrészt az apasággal áll tehát összefüggésben – ennyiben a háttérben álló traumára is utal –, másrészt az ő életével is, amennyiben annak illúziója, hogy „mintha megállt volna az idő”, a nyomozó hétköznapijainak tulajdonsága lesz. Az idő megakadásának pedig jelképes cselekvése lehet a folyamatos, látszólag cél nélküli *bagózás*.

A regény olvasásakor, annak szerkezetéből adódóan, magyaráni a sokadik megoldott „hétköznapi” bűntényt követően gyanakodni kezdhet az olvasó, hogy nem egy klasszikus „egyébűntényes” történettel van dolga, és nem is a hard-boiled krimi azon típusával, amely a sok összefonódó történeti szál és rejtély mentén lényegében csapongva, a véletlenszerűség látszatát keltve halad előre, avagy „történik”. Így a szövegnek valóban szüksége lehet – ahogy Zákány hangsúlyozza – egy „teleologikus tengelyre”, amely „képes összefogni az egyébként széttartó fejezeteket és gátat szabni a körköröség egy idő után redundánssá váló jellegének”.¹⁶ Ez a télosz vagy cél fel is bukkan, ami-

11 *Uo.*, 19–21.

12 *Uo.*, 22.

13 DANYI, I. m. (Kiemelés tőlem – M. M.)

14 ZÁKÁNY TÓTH Péter, *Újból és újból megvalósuló érthetatlenség*, SZIFONline 2014. 11. 11., www.szifonline.hu/?cikk_ID=76.

15 *Uo.*

16 *Uo.*

kor a munkahelyi kiegészítés miatt pszichiáterhez küldött nyomozó az emlékezetébe engedi a múltat.

Az orvos egy újságcikket felolvassa ismerteti fia tragikus halálesetét, mellyel szembesülve a nyomozó kirohan az épületből, azonnal autóba ül, majd rá szeretne gyűjtani, ám valami már megváltozott: „Reszkető kézzel előkotort egy szál Camel-t. A szabadság nehezen megszokható íze” (173). A reszkető kézzel meggyújtott cigaretta kiemelt, „jelentőség-teljes” mozdulat a regényben, ugyanis az addig tessék-lássék módon, a halogatás céljából, gyakorlatiasan üzött cselekvés ezúttal kényszeres stressz- és traumaoldásként tör a felszínre; a reszkető kéz jelzi, hogy az addigi időszámításnak vége szakad, a nyomozó haladéka lejárt. A keze reszket, egy kényelmes világkép megremeg. A Camel cigaretta hangsúlyozása pedig több okból jelentős. Egyrészt a nyomozó legalább olyan véletlenül szokott át a Marlboróról erre a márkára, mint amilyen véletlenszerű volt a fia szerencsétlen halála. „A szabadság nehezen megszokható íze” pedig a regény talán legironikusabb kijelentése: a trauma megtörténeése óta gyakorlatilag „szabaddá” váló nyomozó a lelke mélyén nemhogy szabaddá vált volna, hanem az idő börtönébe került. A felesége elhagyta, aki így egy másik időben létezik tovább, máshogy, más időben dolgozza fel a történeteket.

Létezik tehát egy – ha tetszik – metafizikus tengely, egy feltárandó rejtély, amely összetartja és végsősoron egyfajta detektívtörténetté, de legalábbis nyomozó-sztorivá avatja Babiczky regényét, ugyanakkor – figyelembe véve, hogy nyomozó az illető, de mégsem használja fel képességeit a megértési gátak ledöntésére, sőt éppen hogy a nyomozói életmód (a mindennapos traumákkal, embertelenségekkel, gyilkosságokkal, az általuk okozott mindennapos, kisebb sebek fájdalmát enyhítő whiskyzéssel és dohányzással) rejti őt el önmaga elől – a *Magas tenger* le is bontja a műfajt annak minden alkotóelemére. Talán olyannyira megteszi ezt, hogy a banálisan horrorisztikus trauma, amelyre a regény végén derül fény, miszerint a nyomozó kisfiának halálát egy, a fejét lecsapó ventilátor okozta, miután az őt nyakában hordó apja felmagasodik a cukrászdába való belépést követően, az ironikus, ám talán még a paródia lehetőségét is mérlegelő olvasatot is legitimálhatja. Ez esetben – a paródia felől visszapillantva a műre – minden műfaji elem és klisé valóban önmaga lebontását szolgálta: a *Magas tenger* több szinten is anti-detektívtörténetként érthető.

Annak a sajátos időtapasztalatnak a fontossága, amelyet a regény közvetít, nem hangsúlyozható eléggé, amennyiben például a dohány-

zás habitusa, mint bármely szokás, mely bizonyos időközönként, akár azonos napszakonként, hetente vagy évente „ugyanakkor” ismétlődik, ünnepként is értelmezhetővé válik, ennyiben kialakítva egy sajátos viszonyt az idővel. Az ünnep egyfelől a hétköznapi rutin megszakítását jelenti, ugyanakkor a korai kultúrákban egészen mást is jelenthetett Jan Assmann szerint. Assmann az ünnep rendje kapcsán utal rá, hogy az ókori görögök világfelfogása, melyet a szent és a profán lényegi elkülönítetlensége jellemez, nem határolja el élesen az átlagos hétköznapi az ünnepnapoktól, ugyanis az ő ünnepeik inkább az idő múlását voltak hivatottak jelölni, s azok csak a kultúra későbbi időszakában váltak „az idő és az emlékezés színtereivé”.¹⁷ Vagyis olyan eseményekké, melyek szimbolikusan túlmutatnak önmagukon, az idő tapasztalatát és így annak múlását demonstrálják, vagy éppen egy kitüntetett – például egy kultúralapító, esetleg mitikussá vált – történelmi eseményre mutatnak rá. Babiczky nyomozójának szokása semmiképpen sem ünnepi ez utóbbi értelemben, de mivel mégis kiemelkedő, újra meg újra hangsúlyozott cselekvés – példa erre a szövegben előforduló „számlálhatatlan” dohányzós jelenet –, emiatt egyfajta ünnepi, szakrális jelentés is tulajdonítható neki. Assman ünnep-fogalma felől nézve azonban sokkal inkább az antik szokásrendnek felel meg, amennyiben, bár ismétlődő szakrális cselekvés lehet a dohányzás, nem különül el annyira a napi rutintól, mint egy szimbolikus, emlékezésre felszólító ünnep, hanem annak szerves része, s így hivatott az idő múlását és a történést jelölni. Ám jelen esetben sokkal inkább az egyhelyben toporgást, stagnálást, ami szintén egyfajta időábrázolás, mert míg egy korai kultúra ünnepe jelenthette a téli napforduló vagy egy-egy időjárási és természeti jelenség megünneplését, így az idő periodikus haladását és ugyanoda visszatérését egyaránt, addig a nyomozó vissza-visszatérő szokása olyannyira öncélú, hogy inkább a karakter önazonosságát jelenti amellett, hogy ismétlődő cselekvésként – a regény szűk keretei között értve – a főszereplő időtapasztalatával is összefügg. Ugyanakkor mindez – tudva, hogy a főhős egy korábbi élettraumát tart vissza – egy rend nélküli világ kifejeződése is. Amíg a nyomozó nem képes elfogadni, hogy lényegében ő okozta saját fia halálát, *de facto* ő ölte meg, addig nem folyhat tovább rendben a világ, legalábbis az ő világa. „Három emelet magasan áll a szar” (105) – olvasható a Saint-Maló-i jelenetben, mikor a főhős a szélsőséges – három emeletnyi különbséget

17 Jan ASSMANN, *A kulturális emlékezet. Írás, emlékezés és politikai identitás a korai magas kultúrákban*, ford. Hidas Zoltán, Atlantisz, Budapest, 2013, 59.

is elérő – helyi árapályjelenségről elmélkedik. Ennek kapcsán nyer értelmet a „magas tenger” kifejezés, amely nem csupán előnti mintegy átvitt értelemben az életét, de meg is fojtja őt – a nyomozó majd „megfullad”. Az agy, a figyelem, a megértés az oxigén hiányában lelassul, akadozik.

A levegő hiányában lelassuló vagy tompuló megértés lehetőségére a regény maga is utal, amikor a nyomozó újsághírt olvas két hegymászó haláláról, vélhetően a pár éve tragikus körülmények között eltűnt Eröss Zsolt és Kiss Péter történetét, akik „fent rekedtek a nyolcezer méter fölötti halálzónában, valahol a Himalájában”. „»Hypoxia« – gondolta a nyomozó. »Nincs levegő«” (161). A hypoxiás, azaz oxigénhiányos állapot gátol a gondolkodásban, a cselekvésben, a dohányfüstös atmoszférában tengődő nyomozó így saját halálzónáját teremti meg, egy olyan teret, ahonnan – legalábbis ő úgy gondolja – nem lesz képes kijönni, ahol majd – az agytól elvont oxigén hatásaként – a folyamatos feledés állapotában háttérben tarthatja a múltat. Egy későbbi újsághír a szintén valós személy Harrison Okene szerencsés túléléséről szól, aki az elsüllyedt hajó egyik helyiségében rekedt „légbuboréknak” köszönhetően maradt életben (153–155). A nyomozó viszont mintha éppen ennek fordítottjában, egy anti-légbuborékban vagy füstbuborékban tartaná önmagát nem hogy eszméleténél, de az eszmélet és a fulladásos halál látomásos határállapotában, sajátos légzéstechnikával élve, örökösen „betépve” a tisztaság, a józanság, a levegő hiányától. A szembenézés elmaradása a múlt felejtése is egyben, és önmaga-felejtés, ami a regény ironikus-paradosztikusként is felfogható végkifejlete tekintetében válik igencsak érdekfeszítővé.

A klasszikus detektívtörténetek szereposztásában a világ a nyomozó–bűnöző, jó–rossz tengely mentén rendeződik el. Ugyanakkor evidens szembenállásuk, valamint a karaktereikben kifejeződő és a regény szerkezetére is kiható polaritás megkérdőjeleződhet azáltal, hogy a detektívek sok esetben ugyanolyan különcök és rend felett állók, mint maguk a bűnözők, olyannyira, hogy a legtöbb esetben a hivatalos szervekkel is szembe mehetnek.¹⁸ Sőt Bényei szerint kettejük hasonlósága és a bűn körül bejárt útjuk is hangsúlyossá válhat, de nem pusztán azért, mert a bűn konstrukcióját annak a nyomozó általi rekonstrukciója kell hogy kövesse, hanem abból kifolyólag, hogy a rekonstrukció sikeressége kettejük gondolkodásbeli közösségét feltételezi, ennyiben merül fel

18 BÉNYEI, I. m., 129.

a detektív és a bűnelkövető „cinkossága”.¹⁹ (Erre kifejezetten jó példa Sherlock Holmes és Moriarty professzor viszonya.) John T. Irvin megállapításai nyomán továbbá elfogadható az is, hogy a bűnöző a detektív „másikja”, hogy közös bennük egy „ösztönös, irracionális elem”, amely kettejük esetében eltérő módon jut kifejeződésre.²⁰ Babiczky ezt a sémát egyszerre ismétli meg és írja felül, amennyiben regénye végigjárja a – jelen esetben metafizikus, egy *belső, mögöttes* rend után kutató – nyomolvasás útját, mindazonáltal egy hiperbolikus, túlzó végkifejletbe zárva a bűnüldözés alanyává és tárgyává is a nyomozót teszi. A nyomozás célja, mely csakis az olvasónak szól: a trauma elbeszélői megismétlése, csakhogy a bűnelkövető, a nyomozó és a károsult egyazon személy. És amennyiben igaz az is, hogy a krimi a „központi alaknak”, vagyis a nyomozónak az „önmeghatározási kísérlete” mentén áll össze, értve mindezt úgy, hogy a bűnelkövetővel való részleges ekvivalencián alapul maga a bűn „újraalkotása”,²¹ úgy Babiczky regénye értelemszerűen egy pszichoanalitikus történeté avanszálódik, melyben a krimi műfajának struktúrája hivatott arra, hogy a személyes trauma felszínre hozatalában performatív módon közreműködjön. Ám a *Magas tenger* nem krimi, hanem e műfaj díszletei között játszódo metafizikus regény. Az olvasó szemszögéből kriminek tűnhet, de csak látszólag az. A dohányzás repetitív cselekvése mindennek összetett kifejeződése, praxisa: díszelem, amely egy atmoszféra és egy zsáner ígérete, füst valódi láng nélkül, a tét nélküli halogatás mellékterméke – feszültségoldás.

19 *Uo.*, 130.20 *Uo.*, 136.21 *Uo.*, 134.

Zsolnai György

FÜSTKARIKÁK

*Néhány gondolat a dohányzás filmsorozatokban
való ábrázolásáról*

„A dohányzásról a legkönnyebb dolog leszokni a világon. Nekem már ötször sikerült” – bátorítja a kemény dohányos leszokni vágyó sorstársát. Valahogy így van a kortárs amerikai filmsorozatok többsége is a dohányzással. A 2000-es évek elejének dohányzásábrázolást tiltó tendenciái ugyan egyre gyengülnek, de sem az ötvenes évek kritikátlan pőfékelése, sem a hetvenes évek krimis bagózása nem tér vissza egyhamar. Míg Potter ezredes a koreai háborúban játszódó, 1972–82 között futó *M*A*S*H* című sorozatban a sanyarú körülmények dacára is időről időre rágyújtott egy tekintélyes szivarra, addig Theo Kojak, a New York-i rendőrkapitányság 13-as körzetének hadnagya leszokás közben áttért a cigarettáról és a szivarkáról a nyalókára.

A dohányzás mint szokás lassan eszközzé vált a szériákban: az ihletettség, a kívülről állás, a férfiasság stb. szimbólumrendszerének egyik látványos elemévé. Sőt bizonyos szempontból a kontrollvesztés és a kényszeresség megtestesítőjévé is. Alábbi írásomban arra törekszem, hogy néhány konkrét példán keresztül felvillantsam a dohányzás jellemzően szerzői filmsorozatokban való megjelenítésének változó lehetőségeit.

Az aranykor vége

Kevés sorozat váltott ki annyi vitát, mint a 2007-ben indult *Mad Men* (nálunk *Reklámőrültek* címmel). A hatvanas éveket átfogó széria, melynek lezáró részei idén tavasszal várhatók, egy New York-i reklámügynökség életét mutatja be, de egy sorozattól elvárható legmagasabb realitás szintjén. Amikor a munkahelyi kultúra még egészen máslymen volt, mint napjainkban, akkor még áthatolhatatlan cigarettafüstbe burkolóztak a kreatívak, délelőttönként pedig ügyfélmenedzserek italoztak és titkárnőkkel hemperegtek az irodáikban. A *Mad Men* pilotrésze, a Platters slágerét idéző *Smoke Gets Into Your Eyes* címmel egyenesen a kor

közepébe hajít minket: a dohányzás egészségkárosító hatásáról publikált tanulmányok miatt a reklámügynökségnek újra kell hangolnia a Lucky Strike megjelenését. Az újrahangolás során legalább négy karton cigaretta elfogy, és a 2000-es évek végének nézői elborzadva figyelik percről perce a sorozatot, magukban folyamatosan forgatva a kérdést: vajon a forgatáson valódi cigarettát szívnak a színészek?

Aztán míg a *Mad Men* a maga könyörtelen realizmusával évadról évadra tovább sokkolja a nézőket az alig fél évszázaddal ezelőtti valóság kátrányozott ízeivel, addig magában a sorozatban lezárul a cigaretta korlátlan egyeduralmának, mindent áthatóságának a korszaka. 1965-ben fogadja el az Egyesült Államok kongresszusa azt a törvényt, amelynek értelmében a cigarettásdobozokon a gyártóknak fel kell tüntetniük a dohányzással járó egészségügyi kockázatokat. Ez pedig ismét stratégiaváltást igényel a kreatívoktól; egyedül vezetőjük, a főszereplő Don Draper az, aki nem alkalmazkodik a külvilág változásaihoz, és továbbra is dobozonként tömi magába a nikotint.

De hogyan is lehetne másként megjeleníteni egy olyan instabil, folyamatosan átalakuló korszakban a múlt változni nem akaró emberét, mint éppen füstfelhőbe burkolva? A lassúsággal, körülményességgel gyakran vádolt *Mad Men* protagonistája, Don Draper, miközben munkája során képes az innovatív megoldások kitalálására, és elsőként fordít hátat a zuhanó reklámbevételeket ígérő dohánykereskedelemnek egy izes nyílt levéllel a New York Timesban, addig magánemberként továbbra is a konzervatív füstölgők táborát erősíti. Rögzült szertartások, kitartott mozdulatok, távolba révedések – egy korábbi évtized atmoszférájának elemei.

De elég csak végignézni a *Columbo* összes részét, kronologikus sorrendben (az igazi geekek megteszik): az 1968-ban útjára indult és kisebb-nagyobb megszakításokkal egészen 2003-ig folyó sorozatban a hadnagy egyre nagyobb akadályokba ütközik, amikor zárt térben, esetleg magánlakáson szivarral a szájában jelenik meg. Pedig az USA-ban az éttermekben való dohányzást először 1987-ben kezdték el tiltani a felső tízezer egyik kedvelt nyaralóhelyén, a coloradói Aspenben, majd a kaliforniai Beverly Hillsben. Az Egyesült Királyságban a 2006-os egészségügyi törvény értelmében tilos éttermek, szórakozóhelyek zárt tereiben, továbbá munkahelyeken dohányozni. Nem csoda, hogy a munkahelyi dohányzók sajátos világát bemutató sitcom, a *The Smocking Room* harmadik évadját 2006-ban már meg sem valósította az állami BBC.

A dohányzás filmekben és filmsorozatokban való megjelenítésének lehetőségét nagyban korlátozza nemcsak a mindenkori szabályozás, hanem a közvélemény ereje, sőt az egyes karakterekkel szemben támasztott elvárások rendszere is. A Netflix sorozata, az azonos című brit sorozat remake-je, a *Kártyavár* (*House of Cards*) elvetemült macchiavelista főhőse, Francis Underwood feleségével, Claire-rel, amikor csak teheti, meghitt, ablakban ácsorgós dohányzással zárja a napot. Teszik ezt a külvilág elől elbújva, maguknak megtartva a dohányzás élményét, hiszen a közvélemény elutasító a dohányosokkal szemben. Miért érdekes az, hogy így tesz egy sorozat főszereplője, azon túl, hogy a tudatos rejtőzködés tovább mélyíti a karakterét? A Netflix saját bevallása szerint is a közönség igényeihez igazodva alakította ki a *Kártyavár*-at, miután megszavaztatták előfizetőiket, hogy pontosan milyen szériát néznének szívesen. A válaszok mátrixából a Kevin Spacey főszereplésével, David Fincher rendezésében megszülető politikai thriller jött ki. Lehet, hogy arról is készült felmérés, hogy szívesen látnának-e dohányzó főszereplőt a sorozatban?

Nem nehéz észrevenni, hogy a cigaretta tulajdonképpeni kriminalizálásával párhuzamosan a marihuána vagy éppen az ugyancsak elfüstölhető, kristály formában is megjelenő metamfetamin jelenléte egyre erőteljesebb a szériákban. Azon túl, hogy külön sorozattematika is épült rájuk (előbbire a sitcomként is besorolt, 2012-ig futó *Nancy ül a fűben*, utóbbira pedig a nagy sikert arató *Tótál szívás*, eredeti címén *Breaking Bad* lehet a példa), ábrázolásuk a cigaretta megjelenítésénél jóval kötetlenebbül, a hozzájuk társuló pszichikai hatások bemutatásával együtt történik meg.

Füst és hatalom

A kubai szivar jelentőségét külön ki kell emelni: a bennfentesség, a társadalmi presztízs egyik mérőszáma az, hogy hány doboz eredeti kubaival bír az ember. Az Egyesült Államok és Kuba között először az 1958-as részleges, majd az 1962 óta tartó (és napjainkban lassan véget érő) teljes embargó vetett véget a kézzel sodort, minőségi szivarok kereskedelmének, ezért a kubai áruhoz való hozzájutás minden esetben a jó kapcsolatokat, a kivételezett státusz meglétét feltételezte.

A tévés világ legismertebb szivarosa, Columbo hadnagy rendszerint olcsó márkát szívott nyomozásai során, de a felső tízezer otthonaiba

keveredve nem egyszer rakta tele ballonkabátjának zsebeit jobbnál jobb kubai csempészsziparokkal (lásd például a *Rövid szivar*, a *Columbo és az MM7 robot* és a *Hajnali derengés* című részeket). De a *Mad Men*-ben is megjelenik a megszokott kínáló mozdulat: a sorozatbeli reklámügynökség örökifjú társtulajdonosa, Roger Sterling henceg Don Drapernek a harmadik évad nyitó részében azzal, hogy egy üveg Stolichnaya vodkát, valamint kubai szivart postázott görögországi nyaralása során saját magának, és senki sem fülelte le.

A szivarozás jelentésségét azonban a történelmi-politikai kontextuson felül is érdemes szemügyre vennünk. Szivarra gyűjtani (és főleg jóféle szivarra) önmagában is ünnepély. A szivar „elfogyasztása” teljesen más frekvencián történik, mint a cigarettáé: nyugalmi állapotot, megelégedettséget feltételez (kivéve persze Columbo esetét). Nem csoda, ha a *Maffiózók* (*The Sopranos*) főhőse, a pánikrohamok elől menekülő Tony Soprano is gyakran gyűjt szivarra. Soprano folyamatosan építi be nagyfőnöki imázsába a szivart: az 1999-ben induló sorozat kezdetén a *capó*-ként dolgozó szereplőt szinte csak otthon, kerti partikon láthatjuk szivarozni, de a második-harmadik évadtól Tony ruhatárának átalakulásával párhuzamosan egyre többször kerülnek elő a vastag, márkás szivarok szélesebb körben is. A befutott nagyfőnök New Jersey-beli országglásának kvázi jogaraként szolgál a szivar és a hozzá füstből szótt aura – egyszóval Tony magára ölti a gengszter archetipikus jelmezét, és Al Caponéhoz vagy éppen Carmine Galantéhoz hasonló pózokba vágja magát. Meglepő egyébként, hogy a sorozat írói nem mélyítették el különösebben Tony szivarimádatát, mint ahogy a jachtok, az ingyencételek vagy éppen a borok iránti érdeklődését. A már lezárt sorozat legemlékezetesebb szivaros jelenete azonban egészen más eseményhez kötődik: Tony egy markológép kezelése közben gyűjt rá egy szivarra, nem sokkal korábban meggyilkolt alvezérének elföldelése során.

Hamuvá és porrá

Idősebb Nathaniel Fisher a frissen vásárolt halottaskocsijával autózik Los Angeles belvárosában. Egyik kezével a kormányt fogja, a másikkal a telefont, amelyen keresztül a feleségével, Ruthszal beszélget. A szájában ott lóg a cigaretta. Ruth egyik kérdésére Nathaniel motyogva válaszol, mire a feleség azonnal rájön, hogy az ura megint cigizik. Rövid telefonos prédikáció után a férj enged, és kipöcköli a cigarettát a koci

ablakán. Közben azt mondja: „Jó-jó, rendben. Ez az utolsó, ígérem.” Aztán leteszi a telefont, újra a cigarettásdobozért nyúl, de meggyújtani már nem tudja a rudacsát, mert a következő kereszteződésben egy autóbusz sodorja el a halottaskocsit. Ez a *Sírhant művek* pilotepizódjának első pár perce. A halál jelenségyvilágát, a fatalitást, a gyászt fel dolgozó sorozat egyik legironikusabb jelenete ez, és nemcsak ezért: az elhunyt idősebb Nathaniel Fisher szelleme rendszeresen feltűnik a sorozatban, rendszerint cigarettázva.

A dohányzás nemcsak áttételesen, hanem közvetlenül is az elmúláshoz, a halálhoz kötődik. Metafizikája révén is. Miközben az egyetlen szál cigaretta a maga linearitásban fix kezdő- és végponttal bír (akár időmérésre is használható, mint a füstölők), a repetíció, az ismételt rágyújtás révén a megújulást is magában hordozza. Olyan, mint a kelő és a nyugvó nap egyszerre.

Apropó: filozófia. Gondolták volna valaha, hogy Sherlock Holmes nikotintapaszon él majd? A sokat magasztalt, sokadik Sherlock-remake-ben a Benedict Cumberbatch által játszott Holmes a 21. századba telepítve már nem kényszerül olyan teátrális kiegészítők igénybe vételére, mint mondjuk Jeremy Brett, az egyik leginkább kedvelt Sherlock Holmes-széria főhőse ezelőtt huszonöt-harminc évvel. Pedig vannak olyan attribútumok, amelyek nem el- vagy felcserélhetők, amelyek otthonossá, ismertté tesznek számunkra egy figurát. Sir Arthur Conan Doyle kora természetesen nem a 21. század volt, de nehéz megvalni attól a képtől, hogy az erőteljesen koncentráló Holmes egy churchwarden formájú szalonpipát pőfékelve ül a kandalló előtt, és bámulja a tüzet. Ezt a képet egyszerűen nem lehet kiváltani néhány nikotintapasszal. Mégis hajlunk arra, hogy megállapítsuk: a pipázás elterjedtségének folyamatos csökkenése végsősoron beszűkíti az ábrázolás lehetőségeit. A Holmesok és Maigret-k kora lejárt.

Királydekk

Ha lenne magyar sorozatkultúra, és nem importálnunk kellene a legújabb, professzionális narratíva fogyasztást segítő tartalmakat, akkor most felidézhetnénk a dohányzás magyarországi megjelenítésének egyre szűkülő lehetőségeit. De csak Szivaros Frici jut eszünkbe a *Família Kft.*-ből, a rendszerváltozás hajnaláról.

A törvényi szabályozás, a közvélemény vélt vagy valós elvárásai és a sorozatalkotók preferenciái egyaránt meghatározzák a dohányzás ábrázolásának jövőbeli lehetőségeit. Ma a film noir hangulatához közel eső konnotációk helyett a dohányzás egyre inkább a kontrollvesztett, kényszeres figurák megjelenítésének egyik tipikus útja lesz. Ha bagó-zó bűnözőt látunk a képernyőn, jusson eszünkbe: azért dohányzik, mert gonosz. Ez a sugallat. És mi a jóslat az ábrázolási lehetőségeket illetően? Mivel a zárt terekből mára kiszorult minden füstöt eregető időtöltés, ezért csak az elmúlt korokat felidéző sorozatokban jeleníthető meg hitelesen dohányos tartalom. A *Mad Men* ebből a szempontból úttörő volt, de kétséges, hogy lesz-e még az önfeledt dohányzás korszakait bemutató, bátor vállalkozás.

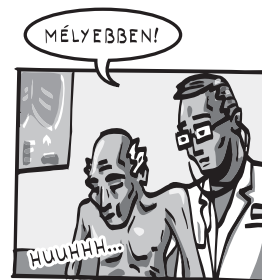
KÖZÜGY

Az eddigi tematikus határátlépések után a Szépirodalmi Figyelő 2015-ben egy mediális határátlépésre is vállalkozik. Ebben az évben Közügy rovatunkban egy-egy hazai képregényalkotót kérünk fel arra, hogy a maga eszközeivel reflektáljon adott lapszámunk központi témájára. Tesszük ezt egyfelől azért, mert magunk is kíváncsiak vagyunk arra, miként közelíthető meg az aktuális tematika egy másik médiumon keresztül, másfelől pedig szeretnénk teret adni a kortárs képregénynek és alkotóinak a – jobb híján – „magasirodalminak” nevezhető közegben, hogy ezzel is felhívjuk a figyelmet a képregényben mint kulturális médiumban rejlő lehetőségekre. A téma iránt elméleti szempontból is érdeklődő olvasóink figyelmébe ajánljuk 2013/4., a képregénnyel foglalkozó számunkat, és egyúttal mindenkinek kellemes perceket kívánunk az alábbi oldalakhoz. Elsőként Hegedűs Márton *Szellem dohány* című „képmeséjét” közöljük.

SZELLEM DHÁNY

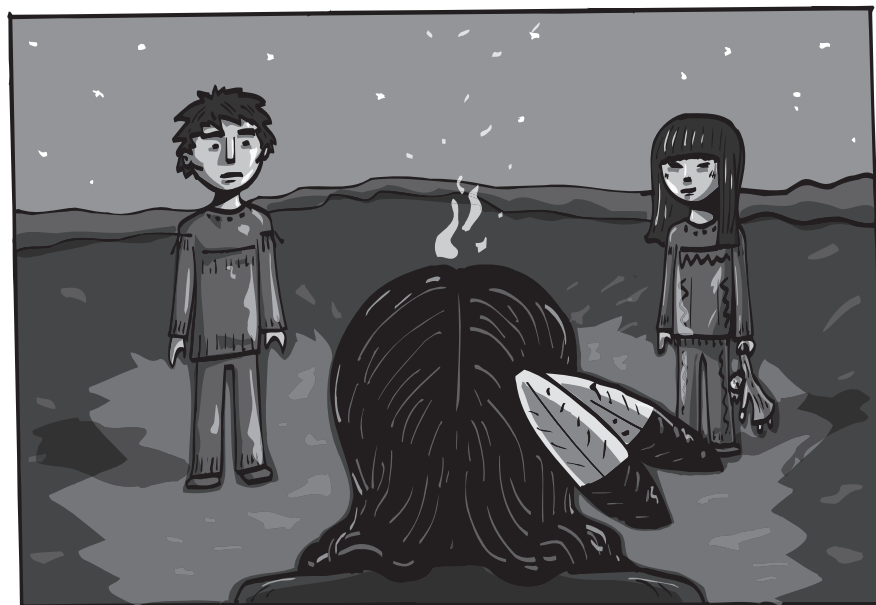
/KÉPMESE/

TÖRÖKBALINTI
TUDÓSZANATÓRIUM,
NAPJAINKBAN...

ÉJSZAKA...

"...ÁLTALA BESZÉLHET-
TEK A SZELLEMEKKEL..."

"...SEGÍTSÉGÜKET
KÉRHETITEK."

"HA SZÁNDÉKO-
TOK TISZTA..."

"...MEGHALLGATNAK."

TESSÉK.

MÁSNAPO...

VÉGE

Péterfy Gergely

Kitömött barbárKalligram Kiadó
Budapest, 2014

Csuka Botond

AZ ERŐSZAK EMLÉKMŰVE

Péterfy Gergely nyolcadik regénye egy több éve futó vállalkozást teljesít be: felfejteni egy rejtélyes Kazinczy Ferenc-utalást egy barátjáról, akit kitömtek, végigkövetni e szálat a korabeli szabadkőműves körökig, s tovább, a 18–19. század fordulójának hercegi palotáiba, kávéházaiba, egészen Széphalomig és a Kazinczy halálához vezető kolerajárvány tömegsírjaiig. A Péterfy 2008-as disszertációját (*Orpheus és Massinissa – Kazinczy Ferenc és Angelo Soliman*) alapul vevő, majd a *Kazinczy és az angyal* című esszéjét és a *Preparált angyal* című drámáját követő történelmi regény jelentékeny visszhangot váltott ki, beleértve a kritikai recepciót és a tágabb értelemben vett médianyilvánosságot is. A történelmi tények természetesen nem terelhetik el a figyelmet arról, hogy egy fiktív, döntő pontokon átformált történet íródik meg, amely ettől függetlenül izgalmas Kazinczy-képet nyújthat, továbbá releváns interpretációja lehet a szóban forgó korszaknak, valamint az idegenség tapasztalatának.

A lelkes fogadtatás egyik oka kétségkívül a kivételes és megrendítő cselekmény, melynek lendületét és sodrását a kötet kompozíciója mind-

végig megtartja, és amelyet – a felvilágosodással szembeni iskolás előítéleteknek köszönhetően – a talán kevésbé regényes alakként elgondolt Kazinczy szerepeltetése egy tágabb olvasóközönség figyelmére is érdemessé tehet. A regény nagy ívű kompozíciójában a kisfiuként Afrikából elhurcolt rabszolgának, Angelo Solimannak, Bécs „tudós szerencsenjének”, a korabeli nevelésszmeny hús-vér bizonyítékának már-már hihetetlen történetét ismerjük meg, mely élet története a szöveg szigorú struktúrájában Kazinczy Ferenc élettörténetének tükördarabjaként jelenik meg – még akkor is, ha homályos ez a tükör.

Soliman teste – egészen pontosan lenyűzött bőre egy faszoborra feszítve – halála után a bécsi Természettudományi Múzeumba került a fekete rassz sajátságait demonstráló preparátumként; a fikció szerint 1831-ben Török Sophie, a regény narrátora szembenéz a kiállítási darabbal. Ezzel a jelenettel, a szembesülés e felfüggesztettségében feszült-ségteli pillanatával indul valamennyi fejezet, amelyek során a narrátor hol Kazinczy és a saját, hol Soliman életét idézi föl. Ez utóbbit Kazinczy beszélte el neki, „az utolsó előadásnak szánt precizitással” (287) a kolera sújtotta széphalomi házban, nem sokkal halála előtt. Kazinczy ugyanis jelen volt a preparáció megrendítő folyamatánál: „Ferenc titka”, e barátság elrejtett története szervezi a szöveg kiépülésének mikéntjét. Nem tudjuk, pontosan mi felé tart a cselekmény, de a narrátor újra és újra utal rá, hajtja az olvasót a titok irányába – talán túlságosan is. Számomra egy ponton e szervezőelem mint fél szemmel az olvasó reakcióját leső hatásvadász formaötlet vált gyanússá.

A mellérendeléssel a regény szigorú struktúrája egymás mellé helyezi a két élet történetét, a barbárság és az idegenség által megbélyegzettek emblémáivá szublimálva a két központi karaktert. A kérdés, hogy egyesíthető vagy egybemosandó-e kettejük kitaszítotttsága – Soliman „barbársága” (a „néger rasszhoz” való tartozása miatt) és Kazinczy „idegensége” (Bécsben magyarsága, ugyanakkor a magyarok között német műveltsége, továbbá múltja, illetve alkímista apósa miatt) –, erősen foglalkoztatta a recepciót. Szilágyi Mártonhoz¹ hasonlóan én is úgy látom, a mellérendelő struktúra szigorúságának problematikussága ellenére Péterfy szövege nem hajt végre efféle azonosítást, ellenben az eltaszítotttság és a magárahagyatottság „két módusának képviselőiként” mutatja föl őket. Ekképpen a kirekesztettség közösségének állításával megalapozhatja a tükörkép felismerésén alapuló „titkos társa-

1 SZILÁGYI Márton, *Egy preparátum titkos élete*, Kalligram 2014/10., 97–100.

ságot”, a barátságot, hiszen „talán csak a barbár érti meg az idegent, és az idegen a barbárt” (435); ugyanakkor specifikálni képes a két karakter kétféle kirekesztettségét, Solimannál a testre, a fekete bőrre, míg Kazinczynál a nagy organizátor terveinek – sokszor szó szerinti – sárba fúlására reflektálva.

Pedig a tervekben nem volt hiba – egyfelől grandiózusan provinciális, másfelől heroikus a felvállalt feladat: „Ez a táj és ez a nép még nem érett meg a leírásra. Ez az ország nincs kész, és a nyelv, amellyel le lehetne írni, az sincs kész. [...] Még mindent át kell alakítani, megszervezni, kitalálni, felépíteni” (64). Péterfy regényében azonban Kazinczynak nem a kultúr- és nyelvreformra irányuló elképzelései állnak a középpontban, hanem sokkal inkább a magánélet tudatos megtervezése: még a nyelvújítás oka is magántermészetű, és onnan mutat a politikai felé – megfosztani nyelvüktől, már megszólalásuk pillanatában nevetségessé tenni azokat, akik 1794-ben bebörtönözték és kettétörték az életét. Ennek a megszervezésnek, illetve annak kudarcának szimbóluma a Széphalom-projekt: Kisbánya 1806-os át/ elnevezésének mágikus alapítógesztusa, az idegen növényekkel gazdagított mesterséges természetesség, az angolkert és benne a műrom terve, a könyvtár és a hangszerek megvásárlása, a gyerekek és Sophie nevelése, végül a „műzsajelmezbe” csomagolt Sophie, illetve saját szerepének és mindennapjainak „tökéletes megrajzolása” a Goethe-kor írófejedelmeinek és műsáiknak mintájára – ezek mind-mind belefulladnak a „barbár vidék” fojtogató levegőjébe, ahogy Széphalom elvész a „darabos, földszagú helynevek” között (43). Az esztétizált élet, a műalkotássá csiszolt kompozíció megfeneklik a mindennapi lét kontingenciáján, a parasztok és nemesek értetlenségéből fakadó félelmén és megvetésén, a kicsinyes családi indulatokon, valamint az egyre szorítóbbá váló pénzhiányon. Még a „megtervezett végjátékot”, a Soliman-barátság rettenetes zárójelenetének örökül hagyását is már-már ellehetetleníti a kolerajárvány, amely Kazinczyt is elpusztítja: „Az utolsó mondatokat alig lehetett hallani. Egészen az ajkához hajoltam, hogy egyetlen szavát se veszítsem el, s hogy mindent megőrizhessen az emlékezetem” (444). Péterfy érzékenyen emeli ki Kazinczyt az erőfeszítés egyik utolsó pillanatát megragadó jelenetében, ahogy kapkodva, örült igyekezettel próbálja átadni műveltségét az erre láthatóan nem fogékony, s a falusi vidéken lassan elvaduló gyerekeknek: „magamba roskadva figyeltem a küzdelmét – írja Sophie –, ahogy az egyetlen szobában, amit még ki tudtunk fűteni, megpróbálja megmenteni

az álmait” (149). Azonban a szerző mintha ezt is túlhajtaná, és megint csak az olvasóra gyakorolt hatást lesné: az elhibázott építésű ház falán repedések futnak végig, melyek végül elérik a nagy német példaképek falon függő műzsáinak képeit, és ezek darabokra törve hullnak a földre.

Soliman magányosságához hasonlóan, melyet csak ideiglenesen enyhít házassága, Kazinczy és Sophie élete is – köszönhetően az életrajz átformálásának – élesen szembekerül a magyar paraszti és nemesi társadalommal, beleértve családjaikat is. Kazinczy aufklárista projektjének elbukása, a szépség birodalmaként felépítendő széphalomi világ sárba fulladása könnyedén vezette oda a recepciót – Péterfy készséges segítségével –, hogy a felvilágosodás, a kultúra, a civilizatorikus progresszió és a barbárság vagy a korlátolt szellemellenesség dichotómiájában rögzítse a regény állásfoglalását – innen pedig egy lépés a regény politikai aktualizációja (jó példa erre Ujvárosi Emese írása a Holmiban²).

E népszerű olvasatnak azonban elkerüli a figyelmét a szöveg talán legizgalmasabb működése, amellyel az említett dichotómiát kibillentí: bár kétségtől „barbárnak” tűnhet, és erős affektív választ vált ki például a kiéhezett, megalázott és tanulatlan parasztság dülése a kolerajárvány alatt, mely végül Széphalmot is eléri, a „legbarbárabb” cselekedet mégis Bécsben követik el: kitömnek egy embert. Noha a Természettudományi Múzeumban a szabadkőműves Simon Eberle szájából elhangzik, hogy ennek okozója az udvar arroganciája, hogy a tudományra hivatkozva „megalázzon mindenkit, aki valaha a felvilágosult eszmékkel kötötte össze az életét” (431), valójában azonban éppen hogy a felvilágosodás komplex folyamatainak összjátéka vezetett ide, a mindent megismerni és uralni akaró, mindent katalogizáló és dobozba helyező analitikus szellem, amely maga – ahogyan Horkheimerék írták – az ismeretlenség félelmetességétől való radikális, mitikus szorongás. Eberle megtalálja a pontos szavakat, amikor „az erőszak emlékművének” nevezi a preparátumot (431), ez azonban nem az arrogáns önkény, hanem a mindenre kiterjedő racionalizálás erőszaka: az új tudományé. Hiszen maga Soliman is ilyen emlékmű: a nevelés és a tökéletesítés folyamatából kiiktathatatlan – az ő gyermekkori nevelése esetében szó szerint húsbavágó – erőszakának állít emléket mint egy nagyszabású antropológiai experimentum terméke. Fontos írás ebből a szempontból Nemes Z. Márió recenziója,³ amely kiemeli a szöveg felvilágosodás- és humanizmuskritikáját.

2 UJVÁROSI Emese, *Idegen testek*, Holmi 2014/8., 972–976.

3 NEMES Z. Márió, „*Már pedig ami nincs, az csak az őrdög műve lehet.*”, Műút 2014/6., 61–65.

Természetesen – hogy Kisbali Lászlót citáljam – „vigyázni kell arra, hogy nagyon sokféle a XVIII. század”.⁴ Úgy látom, Péterfy regénye számot vet ezzel, elkerülve a leegyszerűsítő szembeállításokat: egymás mellett szerepelnek a jakobinus terror tébolyultjai, az alkímiába szédült Török gróf, a korabeli orvostudomány és fiziológia képviselői vagy a szabadkőműves páholyok. A komplexitást demonstrálandó mindenképpen érdemes megemlíteni, hogy a különböző rasszok megítélése korántsem volt egységes – a német antropológia például az 1780-as évektől erőteljesen kikezdte a Meiners-féle, a „humanitás skálája” jegyében gondolkodó, értékítéletek kivetítésével rasszhierarchiákat létrehozó irányzatot, amely persze ettől függetlenül sokáig tartotta magát.⁵

A regény egyik legfontosabb állítása tehát ezek szerint nem más, mint hogy a kultúra, a szellem és a felvilágosodás képzésszeményei (*Bildung*) nem garanciák sem az emberségességre, sem az idegen iránti elfogadásra. Ha megfeleltethető a szöveg víziója és struktúrája, azaz ha nem pusztán a narratív struktúrában helyezhető egymás mellé Kazinczy és Soliman, az abból fakad, hogy mindig van és lesz idegen, aki érthetetlen, akitől félni lehet, megvetni vagy gyűlölni, még ha különböző módozatokban tűnik is fel: a magyar paraszt az ördögtől valóként pusztítja el Kazinczyék magnóliafáját, és akarja felkoncolni a látogatóba érkező démoni fekete embert; a bécsi polgár persze nem csinál ilyet, pusztán megkéri Solimant, költözzön el a környékről, s amikor ezt nem teljesíti, ő is az életére tör. De még amikor a felvilágosodás legszebb eszméit képviselő szabadkőművesek fogadják is maguk közé Solimant, akkor is ott van a habozás: vajon nem csak használgják, mintegy reklámként, a híres fekete „díszmajmot”? Gyönyörűen sűríti össze az utóbbi dilemmát a Solimanról készülő festményt leíró rész: ami az egyik pillanatban a szabadkőműves főmester monológjában a művészet apoteózisának látszhat – „a fekete először lesz szép. Ami eddig a rút és a csúf mértéke volt, megfordul, és a szép mértéke lesz. Legyenek ők rútak, a fehérek” (347) –, az a másikban, immár Soliman reflexiójában testének újfajta kizsákmányolásaként tűnik fel, bőrének lenyúzásához lesz hasonlatos, miközben éppolyan rútnek érzi saját testét, mint gyerek-

korában – ráadásul „megörökítik, tehát nem hagyják meghalni” (348). A regény végén, a megnyúzás- és kitömés-jelenetkor elhangzó Eberleszónoklatot már – az emlékező Kazinczy szemszögéből – üres, sőt „álságos” teátrális gesztusként hallgatjuk.

A regény legnagyobb gyengeségéről, az alapvetően elhibázott narrációról már méltóképpen megemlékezett a recepció, ezért nincs szükség ehelyütt arra, hogy felrójam a szövegnek Sophie onnipotenciáját, a tisztázatlanságot Ferenc és az ő szövege között, valamifajta személyiség/személyesség kialakulásának a hiányát, illetve ennek nyelvi aspektusait. Nem valamifajta műves nyelvet hiányolok, és elfogadom, hogy egy könyvben, ahol a cselekmény és annak lendületessége mindent visz, jó oka van a háttérben maradó hangnak és retorikának. A nyelvi szűrkeség, a karakteresség hiánya azonban zavaróvá válik, hiszen a fikció szerint mégiscsak Sophie hangját kellene hallanunk. Vannak könyvek, amelyekben az (egyik) elbeszélőhöz való közelkerülés, a vele való megismerkedés a szöveg legnagyobb hozadéka – Péterfy regénye nem ilyen.

A *Kitömött barbárt* azonban a magvául szolgáló történetdarabkák és az ezeket megragadó cselekménnyé formáló kompozíció rendkívül figyelemre méltó szöveggé teszik, mely mesterien húzza magával az olvasót. Még akkor is, ha bizonyos pontokon átlép egy határt, és kitűnik az olcsó hatásvadászat – legyen ez a metaforika vagy a motívumháló (sár, kóc, preparátum stb.) túlhajtása, esetleg egy-egy bombasztikus kijelentés bedobása. A szöveg felvilágosodás-kritikájára fontos rámutatni, ugyanakkor nem egy nagy erejű, szubverzív vízióról van szó, hiszen még csak nem is túlságosan eredeti: az ész fényes története magában hordozza az elsötétülés lehetőségét. De Péterfy könyve mindazonáltal nyitva hagyja a kérdést: ha az ember tökéletesítése és ki- vagy megművelése (*cultura*) nem biztosíték a kirekesztés és a kegyetlenség ellen, ha nem garantálja a másikhoz való megértő odafordulás kialakulását, akkor milyen más lehetőség marad? Vajon tényleg igaz lenne, hogy csupán az „idegen” értheti meg a „barbárt”, és fordítva: a megálázott a megszomorítottat?

4 KISBALI László, *A felvilágosodás kora (1995-ös beszélgetésrészlet)* = Uő., *Sapere aude! Esztétikai és művelődéstörténeti írások*, szerk. SZÉCSÉNYI Endre, L'Harmattan, Budapest, 2009, 42.

5 Vö. GURKA Dezső, *A „kaukázusi rassz” fogalmának interpretációi a 18. századi német filozófiai és antropológiai vitákban* = *Egymásba tükröződő emberképek. Az emberi test a 18–19. századi filozófiában, medicinában és antropológiában*, szerk. Uő., Gondolat, Budapest, 2014, 108–126.

Kőrösi Zoltán
Szívekvár

Libri Kiadó
Budapest, 2014

Pethő Anita

SZÍVTÚLADAGOLÁS

Kőrösi Zoltán *Szívekvár* című regénye kétarcúságával nehéz helyzet elé állítja a kritikust. Mágikus realista keretek közé illeszteni a 20. század közepső harmadának regényszerű felidézését, s ezáltal egyszerre tenni ingataggá és egyben felszabadulttá az értelmezési kereteket, alapvetően örömdetes vállalkozás, ha tudjuk, hogy mind a történet-tudomány, mind a szépirodalom régóta küszködik a múlt század nagy katalizmaíának hiteles ábrázolási lehetőségeivel. Ám rögtön el is apasztja a szabad értelmezések sorát, ha e mágikus realista motívumok középpontjába a szív fogalmát helyezi, ami nagyon is kedvez az afféle közhelyekre sűrített álbolcsességeknek. Így a regény mondanivalóját nem érteni, hanem érezni kell, és ha valaki elméleti oldalról (is) közelít a történethez, az biztos nem volt még igazából szerelmes, és nyilván olyan fiatal, hogy koránál fogva nem érezheti át a lényegét.

A *Szívekvár* ugyanis két meglehetősen eltérő jellegű és szerkezetű regényt olvaszt magába. A Magyar család története a klasszikus, 20. századot átívelő családtörténetek megújításának kísérlete. A család legifjabb sarja, ötödik Magyar Sándorka (a regényben az azonos nevű férfi családtagok sorszámmal szerepelnek, némiképp közép-európai groteszk fénytörésbe helyezve az inkább az angolszász közegre jellemző sorszámozott névhasználatot) a legkisebb fiú az osztályban. Nagypapja, harmadik Magyar Sándor szerint a fiúcskának nincs másra szüksége,

csak történetekre, melyeket hallgatva majd megnő, megerősödik. S így is történik, a gyerek nagypapja történeteinek hatására közel két és fél méterre növekszik néhány hónap alatt. Benne van ebben a motívumban, hogy a történetmesélés az alapvető emberi kapcsolatok fenntartásának is egyik fontos eszköze, a lelki-érzelmi gazdagság záloga, ami természetesen jó hatással van az emberekre.

Harmadik Magyar Sándor azonban nem egyszerűen egy családtörténetet mesél el, hanem több lehetséges variációt. Így aztán ugyanazt a történetet – nevezetesen a 20. század közepső harmadának eseményeit – megismerhetjük egy asszimilálódott zsidó család, egy keresztény, konzervatív budai polgárcsalád, kitelepített módos parasztok, egy meghurcolt gyárigazgató és családja, valamint elmagyarosodott szerbek szemszögéből is. Így nyer értelmet a családnév is, ez a család ugyanis mi magunk vagyunk, akik itt élünk a Kárpát-medencében, és akiknek felmenői valamilyen formában áldozatul estek a múlt század legsötétebb évtizedeinek. Kőrösi tehát azzal a problémával foglalkozik regényében, hogy a múlt feldolgozásának, úgymond kibeszélésének egyik első, talán legfontosabb lépése az lenne, hogy a maguk saját tragédiáiba bezárkózott egyes rétegek, közösségek egymás felé forduljanak, párbeszédet kezdjenek, mert szemmel láthatóan van egy közös pont: mindenkit ért valamilyen trauma. Ennyi évtized elteltével viszont már nem az a lényeg, hogy kit milyen ért, hanem hogy egy egészséges társadalomban a problémával már csak áttételesen érintkező újabb és újabb generációk felszabadult életének érdekében ezek a traumák feldolgozásra kerüljenek.

Ebből a szempontból különösképpen nagy a jelentősége annak, hogy akárhonnan is érkezzen valaki, gyakorlatilag ugyanolyan pályára áll rá az élete az ötvenes évek közepétől kezdve. Ez pedig az adott társadalmi probléma történetében kicsit is jártas olvasó számára felidézheti a Kádár-korszak emlékezetpolitikájának jellegzetességeit. A *tabula rasa* rövid távon persze áldásos lehetett, hiszen megengedte a feledést, és a fel(nem)dolgozás stratégiájául egyértelműen az elfojtást választotta. Ám a rendszer összeomlásával azonnal láthatóvá váltak a háttérben ez idő alatt is csak gennyesedő, elmérgeződő sebek. Kőrösi azon megoldási javaslata, hogy egyszerűen kezdjenek párbeszédbe a különböző családtörténetek, még akkor is túlzottan optimista, ha a monstrumma növekedett kisfiú karakterében jelzésértékűen benne van az is, hogy itt mérhetetlenül sok ki- és megbeszélendő történet van.

Ennek a problémakörnek feszül ellene a regény másik cselekményszála, Luda, egy Budapesten élő orosz nő története. A Magyar család széttöredezett történetlehetőségeivel szemben, ahol a karakterekben is inkább típusokat ábrázol Kőrösi, itt egy hagyományos regénnyel van dolgunk. Megismerjük a főhős felmenőit, az arisztokratákat és a paraszti származásúakat egyaránt. Értesülünk születéséről, látjuk felcseperedni, fiatal felnőttként léhaságokat elkövetni, majd élete végleges pályájára ráállva megöregedni. A történet világa azért is vonz be minket talán a szokásosnál is könnyebben, mert úgy érezhetjük, nagyon is távoli történet ez, nem sok közünk van hozzá. A plasztikusan ábrázolt hősnő életével épp ezért egyszerűbben azonosulhatunk, vagy ha úgy tetszik, kelletlenül rázhatjuk a fejünket egy-egy cselekedetén, mintha csak valami személyes, de egyáltalán nem szimpatikus ismerősünk tetteiről hallanánk. Ha önmagában nézzük a regénynek ezt a szálát, akkor egy sorozatos tragédiákkal terhelt életű, de ezek alatt soha össze nem roppanó, életkedvét fel nem adó asszony sorsáról szóló történettel találkozhatunk, melyben az elbeszélés előrehaladtával természetesen egyre több patetikus, közhelybe átcúsuló kijelentést találunk az élet értelméről, a szerelem elmúlásáról, a fiatalyságról („Ennyit ért a szerelem? És az elmúlt évtizedek?” [352]; „Most már tudom, hogy a szerelem jobban megtart. Mehetsz bármerre és bármeddig, úgyis viszed magaddal őt” [416]). Ha önálló történetként nézzük Luda életét, mindezt persze elbírná a szöveg, sőt a zsáner, amelybe Kőrösi belehelyezkedik, tulajdonképpen meg is követeli ezt.

A kérdés innentől fogva az: hogyan és miért is kerül egy regénybe ez a két történet, és milyen kölcsönhatásba lépnek egymással? A cselekmény tekintetében egy aprócska kapcsolódási pont van: harmadik Magyar Sándor a regény harmadik fejezetében (vagyis amikor már egy fejezetet olvashattunk Magyarékról és Luda családjáról is) említést tesz egy idős orosz nőről, akiben a lépcsőn felfelé menve meglátja a képességet a szenvedélyre és az élet élvezetére. Ténylegesen azonban csak a regény legvégén ér össze a két szál: a történet során végig negyedik Magyar Sándorék konyhájában kapirgáló tyúkot a nagyapával együtt látogatóba érkező orosz asszony vágja le, hogy aztán többek között azt a bizonyos szívlekvárt készítse el belőle, amelynek hatására a túl nagyra nőtt fiúcska normális méretűvé zsugorodik.

Luda és családja története nyilvánvalóan viszonyítási pontként szolgál a mi nagy közös Magyar családjunk sorsához képest, s mindez exp-

licit módon, szövegszinten is érzékelhető: az asszony többször is megjegyzést tesz arra, hogy ő miként látja a magyarokat. Nem kellene mindig minden apróságon nyavalyogni, helyén kellene kezelni, hogy ez egy kis ország (többször is említi, hogy csak Moszkvában többen laknak, mint Magyarországon), a múltat sem kellene olyan szélsőségesen (hol pozitív, hol negatív irányban túldimenzionálva) értelmezni, mint ahogy mi tesszük. („És ugyan mi a jó itt? Az, hogy búslakodtok, meg sóhajtoztok? Sírjátok a régi dicsőségeket, ami nem is volt sohasem?” [314]) Nem véletlen, hogy a nő főztje által zsugorodik össze a kisfiú. Hiszen az ő életszeretete szempontjából tényleg arról van szó, hogy rendben, akkor egyszer növecsze olyan hatalmasra a szíve azt a gyereket, amilyen méretben be tudja fogadni azt a sok elmondásra váró történetet, de aztán egyen egy jót, és folytatódjon az élet a maga egyszerű, hétköznapi boldogságkeresésében tovább.

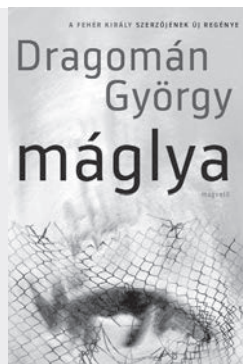
Kőrösi Zoltán viszont nagyon is ingoványos talajra lép azzal, ahogyan a két regényrészt egymásnak feszíti, ugyanis könnyen a relativizálás vádja érheti. Jaj, ti magyarok, tessék már túltenni magatokat a régmúlt sérelmein, vannak itt népek, akik ennél jóval többet szenvedtek, aztán mégis vidáman élik az életüket! Hol vannak a ti kis 20. századi bajaitok egy szovjet ember életéhez képest? Tételezzük fel azonban, hogy Kőrösinek egyáltalán nem ez volt a szándéka. Már csak azért sem, mert a Magyar-fejezetekben nagyon szépen végigviszi azt, hogy nincs kisebb vagy nagyobb trauma, nincs bármiféle hierarchia a különböző társadalmi csoportok sorstragédiái között, és erre az alapra, erre a közös minimumra építve kell azt a bizonyos párbeszédet megkezdeni. A mindezzel szembeállított Luda-történet azonban épp ennek a törekvésnek mond ellent.

Ebből a szempontból válik problémássá, hogy ez a cselekményszál egy szép, szívhez szóló, érzelmes történet egy sokat szenvedett asszonyról, aki sorra temeti el jórészt erőszakos halált halt szeretteit, s aki egész életében magában hordozza a beteljesületlen nagy szerelem, majd az ennek elmúlása felett érzett fájdalmát. Van benne történelem, arctalan gonosz hatalom, de sok szeretet és a hétköznapi apró mozzanataiban fellelt boldogság is. Ez így egy kompakt, szép regény. Ahogyan kompakt, okos regény a Magyar család története a benne felvetett problémákkal együtt. A kettőt összeömlesztve azonban féltő, hogy az okos alulmarad a széppel szemben, és az álmegoldások, a szép, érzelmes, de közhelyszerűen semmitmondó áltanulságok győzedelmeskednek a regény egésze megítélésnek tekintetében.

Amiért igazán kár lenne, mert ha éppenséggel nem is olyan kíméletlen és kikerülhetetlen módon szembesít saját helyzetünkkel, és nem is készlet olyan elemi erővel erkölcsi állásfoglalásra, mint például Závada Pál legutóbbi regényei, mégis a maga könnyedebb módján ráirányítja a figyelmet korunk egyik legégetőbb társadalmi problémájára. Amelyet nem szépen becsomagolt közhelyek hangoztatásával fogunk tudni megoldani.

Dragomán György
Máglya

Magvető Kiadó
Budapest, 2014

Hlavacska András

A SZABADSÁG MEGTAPASZTALÁS (?)

A diktatúra véget ért. A katonák még belelőttek a főtéren összegyűlt békés tüntetők tömegébe, a rendszer embereinek még sikerült a kórházban megkaparintaniuk a holttesteket és elrejtetniük; ám a vasgyári munkások a „sortűz utáni negyedik napon” áttörték a „titkosrendőrség főhadiszállásának a kerítését”, a dühös tömeg a mesterlövészeket, akiket a padláson kapott el, lelökte a tetőről, és átkutatta az egész épületet iratok, jelentések, bizonyítékok után kutatva – de semmit sem találtak. Így zajlott le a forradalom abban a névtelen városban, amely Dragomán György *Máglyá*jának a színteréül szolgál. Ez volt az utolsó pillanat, amikor még mindenki tudta, ki kivel van, mi ellen kell harcolni.

A regény főszereplője, a tizenhárom éves Emma nem éli át ezeket az eseményeket, csak később, mások elbeszéléseiből ismeri meg a tör-

téteket. A cselekmény elején ugyanis még nem a városban, hanem egy árvaházban lakik, ahova a szülei halála után került. Ha a forradalom nem is nagyon forgatja fel az intézet életét, azért a tábornok halálának a híre hozzájuk is eljut, változásokat indít be: a diktátor képeit és a feliratokat leszedik a falakról, összetépi és összetörik, hogy aztán a roncsokból és a régi rendszer „vastag vörös borítás” könyveiből máglyát rakjanak. A máglya a könyvnek ezen a pontján a diktatúra végét és valami új kezdetét jelképezi, a tanárok és a növendékek euforikus állapotban tüzelik el a zsarnokság szimbólumait.

A címadó máglyának érthető módon kiemelt jelentősége van Dragomán új regényében (a cselekmény során még többször visszatér), de nem szabad elfelejtenünk, hogy a tűz nemcsak itt, hanem már *A fehér király*ban is fontos szerepet töltött be. Amellett, hogy a történetben két komolyabb gyűjtögetés is helyet kap (a főszereplő, Dzsáta és barátai először egy búzamezőt gyűjtanak fel, az *Aranylelet* című fejezetben pedig egy lakókocsi kap lángra), a borítón is ez a téma jelenik meg: amikor kezünkbe vesszük a könyvet, az első, amit megpillantunk, egy kisgyerek, aki lángok között sétál. Ám ha levesszük a borítót, a kisfiú eltűnik, a kemény fedélén csak a tűz marad – egy könyvet tartunk a kezünkben, amit lángok nyaldosnak. Ha a *Máglya* felől nézzük *A fehér király*t, ennek így is kell lennie, a diktatúrának, a mű zsarnoki világának el kell pusztulnia. (Hosszan lehetne sorolni, hogy a *Máglya* mit visz tovább *A fehér király*ból, hogyan ismétli meg Dragomán az előző regény bizonyos témáit és stilisztikai fogásait – kezdve az egyke gyerekhőssel, az ellenálló szülőkön át egészen az öngyilkos nagypapáig –, de ez csak akkor válik igazán hasznossá, ha a játék oda-vissza zajlik, ha az előbbi kérdés után rögtön feltesszük azt is: miben változtatja meg az új regény *A fehér király*ról kialakított olvasatunkat?)

Ami a diktatúra bukása után következik, azt úgy nevezik: szabadság, de hogy ez valójában mit is jelent, azt senki sem tudja. A *Máglya* szereplőinek a hirtelen kialakult kaotikus helyzetben kell kitapogatniuk az új határokat, megtudniuk, hogy meddig mehetnek el, közben pedig rá kell döbenniük, hogy az új világ mindenre hasonlít, csak a vágyott tejjel-mézszel folyó Kánaánra nem.

Amikor Emma egyik osztálytársa, Gazsi mást mer mondani felelet közben, mint ami a régi tankönyvben áll, a történelemtanár, Függönybá úgy pofon vágja, hogy a fiúnak ömleni kezd az orrából a vér. A rajztanár kísérlete, hogy egy meztelen nőt rajzoltasson le a diákokkal (amit a diktatúra idején nagy valószínűséggel nem tehetett volna meg), botrány-

ba fullad. Mindezek azt példázzák, hogy a dolgok nem változnak meg varázsütésre; attól, hogy a diktatúra megbukott, nem lesz minden egyből igazságos és jó. Éppen ezért a regény sokat idézett rajzszakkör-jelenetében – amit személy szerint egy kissé didaktikusnak érzek –, amikor a tanár próbára teszi a diákokat, hogy mit tudnak kezdeni magukkal, ha nem kapnak konkrét feladatot, az lenne a meghökkentő, ha a többség kreatívan elfoglalná magát, nem pedig várná az utasítást. Ezért is visszaszól a tanár fejmosása („ő azt hitte, hogy ide olyanok járnak, akik szeretnek rajzolni, olyanok, akik maguktól is tudnak dolgozni, nem csak akkor, ha megmondják nekik, hogy mit csináljanak. Olyanok, akiknek maguktól is vannak ötleteik. De úgy látszik, mi csak üvöltözni és marhaskodni tudunk, mint a barmok. Úgy látszik, hogy nem tud itt senki se kezdeni semmit a szabadsággal” [357]): miközben jó felé próbálja terelni a diákokat, megfélemlíti arról, hogy az átalakuláshoz idő kell.

A *fehér király* diktatórikus világának a „minden tilos” volt az alapélménye – a *Máglyáé* a szabadság, amely azonban nem igazán váltja be a hozzá fűzött reményeket. A régi, zsarnoki rendszer megdöntésével sok minden megváltozik, de a dolgok mégsem abba az irányba mozdulnak el, ahogy azt a többség elképzelte. A regényben többször is szó esik arról, hogy pontosan ki miért küzdött: „Azt hitte, azért harcol, hogy mindenkinek jusson minden, hogy soha többet ne kelljen félnie senkinek. És nem azért, hogy olyanok, mint az Ivánka apja, akik ott se voltak, lassan megvegyék a fél várost” – olvashatjuk Emma barátjának, Péternek a naiv elképzeléseit arról, hogy milyen változásokat remélt a forradalomtól (349). A rajztanár pedig így fakad ki egy helyen: „ő személy szerint azért kockáztatta az életét, hogy ne hülyék parancsoljanak mindenkinek hülyeségeket” (368).

A valóság azonban az, hogy bár a boltok polcai megtelnek ezer földi jóval, mégsem jut abból mindenkinek. Nem véletlen, hogy a regény végén Diszkosz Gyurkának, az „új forradalom” élharcosának első útja a főtérre vezet, ahol szétveri a szupermarketet, és ingyen kezdi osztogatni az árut a népnek. Hogy bár a titkosrendőrséget felszámolták, tehát elvileg nincs már hatalmuk, nagyon is úgy tűnik, hogy még mindig a markukban tartanak egyeseket. Ezt a benyomást erősíti például az a jelenet, amikor Emma nagymamáját meglátogatja egy titokzatos, ősz hajú férfi (a leírása alapján maga az arctalan, megfoghatatlan gonosz, aki a háttérből mozgatja a szálakat: „ez csak egy akármilyen ember, se nem sovány, se nem kövér, se nem túl öreg, se nem túl fiatal, a haja se nem túl hosszú, se nem túl rövid, az arcát csak oldalról látom, de nincs

rajta még egy sebhely se, nincs rajta egyáltalán semmi különös” [324]). A Nagymama hiába próbál meg határozottan fellépni a vendéggel szemben, hiába közli vele, hogy „utoljára evett itt”, a férfi csak nevet, és azt mondja, „érdekes ez a világ, egy tábornokot pár száz kilométerre innen fejbe lőnek, és onnantól az összes kutya azt hiszi, hogy kedvére parancsolgathat a régi gazdáinak”, pedig „a kutya kutya marad, a gazda meg gazda” (324–326).

A gyors változásba vetett hit pusztán illúzió, ahogy illúzió a máglya is. Naivitás lenne azt gondolni, hogy a tábornok képének elégetésével végérvényesen háttérre lehet fordítani a múltat, hogy az új világban mindenki tiszta lappal indul majd, hiszen a traumák mélyebben gyökereznek annál, hogy ilyen egyszerűen meg lehessen oldani őket. Ne feledjük, az első máglya maradványai is felszínre kerülnek, amikor a lányok az intézetben hőembert építenek, a kormos papír- és fadarabok pedig fekete foltokat hagynak a havon. A Nagymama egy másik, hasonlóan szimbolikus esemény, a sortűz áldozatainak újratemetése kapcsán meg is jegyzi: „azért csapnak ekkora zajt, hogy másnap, ha újra betemették a sírt, majd jól azt gondolhassák, hogy most már csend van, most már béke van” (412). Ezt húzza alá a regény keretes szerkezete is: a könyv végén az elégedetlen vasgyári munkások új, „igazságosabb” forradalmat hirdetnek, és ismét máglyát akarnak gyújtani, ezúttal élő, a bűnösöket, a volt besúgókat akarják megégetni. De ha más nem, hát a regény végigolvasása világossá teszi, hogy ez ugyanúgy nem oldana meg semmit, mint az első máglya. A fájó emlékeket nem lehet csak úgy kitörölni – a Nagymama is hiába ássa el a férje holmiját, a Nagypapa szelleme továbbra is ott „kísért” a ház körül.

A *Máglya* tehát közvetlenül a diktatúra utáni zavaros időszakot tárja elénk; azt mutatja be, mi történik akkor, amikor az emberek hirtelen elveszítik a fix viszonyítási pontokat, amikor bizonytalanná válnak azt illetően, hogy mit szabad és mit nem. Ezt a szabadságot nem könnyű megélni, a környező világ relativizálódását követően a dolgok már egyáltalán nem látszanak olyan fekete-fehérnek, mint amilyenek korábban tűntek. Érdemes megfigyelni, hogy a regény több szereplőjének a megítélésében is komoly változások történnek. Azokról, akikhez kezdetben pozitív tulajdonságok társulnak, kiderül, hogy mégsem annyira jószívűek, kedvesek és őszinték, mint amilyenek először gondoltuk őket, és fordítva: a látszólag gonosz karakterek is „lelepleződnek”, előkerülnek jó jellemvonásaik. Krisztina például, aki sokáig ellenségesen és utálatosan viselkedik Emmával, a mű végén jó barátja lesz; Ivánká-

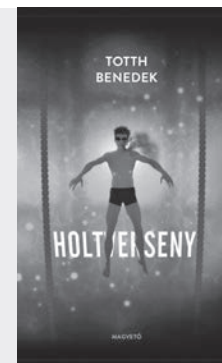
ról, aki először kedvesnek és jópofának tűnik, kiderül, hogy valójában önző és hatalmaskodó, akiben egy csepp igazságérzet sincs. A Nagymamáról kiderül, hogy jelentéseket írt, a Nagypapáról, hogy a pletykák ellenére mégsem volt a rendszer embere, a hős vasgyári munkások a mű végén bosszúszomjas csöcselékké válnak stb. Természetesen mindezt még tovább lehet árnyalni, hiába derül ki például a Nagymama besúgó múltja, azért, amit tett, nem tudjuk elítélni.

A regény azt sugallja, hogy az újjászületés, az új (remélhetőleg jobb) rendszer felépítése időt igényel, és egyáltalán nem ígérkezik zökkenőmentesnek. Ha van a *Máglyában* követendő példa, akkor az talán a cselekményben vissza-visszatérő hangyáké, akiknek az otthonát a Nagymama néhány perc alatt lerombolta, ahhoz viszont, hogy újjáépítsék, ennél sokkal több időre van szükségük.

Dragomán új regényével kétségtelenül alapos és jó munkát végzett – megérte rá kilenc évet várni. Természetesen megfogalmazódott bennem néhány kérdés és kétség a történetet illetően, de ezek nem olyan komolyak, hogy a mű erősebb részei ne ellensúlyoznák őket. Egyvalami azonban még most is gondolkodóba ejt: vajon jó választás volt-e Emma szemén keresztül bemutatni a világot, illetve nem lett volna-e jobb, ha a vele történeteknek szervezesebb részét képezi a szabadság problematikája? A forradalom az ő életében is változást hoz, a nagymamája magához veszi, az intézetből egy új környezetbe kerül, de ennek ellenére végig úgy érezzük, hogy csak fül- és szemtanúja az eseményeknek. Azt, hogy milyen nehéz is szabadnak lenni, nem tapasztalja meg látványosan – semmiképp sem annyira, mint a regény további szereplőinek jó része –, erről csak mások példáján, mások elbeszéléseiből kap képet. Igaz ugyan, hogy általa, a vele történt epizódyszerű események révén tökéletesen bemutatatható, hogy a diktatúra megdöntése ellenére az emberek – különösen egy gyerek – élete nem kizárólag a szabadság körül forog, a világ pedig megy tovább (Emma nagylánnyá cseperedik, szerelmes lesz stb.), de a sok kitérő mégiscsak szétfeszíti a regényt. *A fehér királyról* sem mondható el, hogy az első betűtől az utolsóig arra törekedne, hogy a diktatúra kérdésköre lebegjen az olvasó szeme előtt, de Dzsátának mégis a saját bőrén kell megtapasztalnia, mi is az a zsarnokság. *A Máglyára* ez kevésbé igaz, s talán ezért is érezhetjük úgy, hogy Dragomán új könyve végül nem alkot olyan szoros egészet, mint *A fehér király*, holott az – látszólag – sokkal kevésbé törekszik erre.

Totth Benedek
Holtverseny

Magvető Kiadó
Budapest, 2014

Vass Norbert

ZÚZ AZ ÉJSZAKÁBAN PÁR HAVER

„See I’m a 21st century digital boy
I don’t know how to read but I’ve got a lot of toys”
Bad Religion

Néhány gyufavékony, sünihajú, riadt szemmel didergő kisfiúról meséltem egy lánynak ősszel a margitszigeti futópályán. A srácok a kaposvári uszoda hányássárga, kopottas fűtőtestének dőlve azt latolgatták hajnalonta, háromnegyed hat táján a húgyszagban, hogy úszni jobb-e vagy meghalni. A válaszra és az érvekre nem emlékszem már, arra viszont igen, hogy az egyik gyufavékony, sünihajú, riadt szemmel didergő kisfiú én voltam. Éppen ezért a Totth Benedek által teremtett kisvárosi, klórtól homályos, szűk terek meglehetősen ismerősek nekem, és éppen ezért azt hiszem, a *Holtversenynek* egészen atipikus olvasója vagyok. Ha pedig a könyv Joseph Conradtól vett mottójára gondolok – „Addig akartam úszni, míg a kimerültség végez velem” –, amely végtére is adekvát feloldását kínálja a régi dilemmáknak, libabőrös leszek megint.

Atipikus olvasója vagyok tehát a *Holtversenynek*. Jól ismerem a hajnali kelést, az apró kavicsok csikorgását a színházparkban, a vasúti síneken való átkelés kockázatát, a bumfordi pálmafákat az uszoda előterében, a termálmedence gyógyvizében lebegő gusztustalan, barna

valamiket, a megnyugtató fájdalmat, amit a sávelválasztó kötél a hónaljamba vág, és – nos – a kilencvenes évek legvégének a szökökutakba szórt mosóporok ellenére is fékezett habzású, bágyadt Kaposváráját. A kisvárost, amely tele van nagy indulatokkal. Nem lehet túl gyakori ez, most úgy esett mégis, hogy regényíró és kritikus egymástól kétsávnnyira maratott el egykor tucatszámú fecskét, s pár karnyújtásnyi távolságban rótták nap nap után a hosszokat a Csík Ferenc sétány legvégén morajló akolkolásban. Elsőre nosztalgiát ébresztett ezért bennem a szöveg. Vágyakozást a városban és a medencében töltött évek, órák után. Újrakezdtém fejben a monoton tréningeket, újraéltem a váltás előtti feszült pillanatokat, hallottam a kihalt városközpont hajnali nesztelenségét, felidéződött bennem a közeg és az élettér, amely ritmust és célt adott akkor a mindennapjaimnak, s amelyet a szerző tüéles lírai naturalizmussal rajzol meg könyvében. Igen ám, de mindez csak dekoráció, a *Holtverseny* ugyanis nem a mi világunkról, nem a mi időnkéről szól. A számomra oly ismerős közelmúltbeli díszlet elé a 21. század szlengje és szokásai kerülnek, hogy zavarbaejtően idegen, de különös módon mégis borzasztó közeli, harmóniából és kaoszából összeálló montázsválósággá alakulva zúzzák szét a jóleső múltidézt. A nosztalgiát, amely – mondom – alighanem csupán a kötet kevés, hozzám hasonlóan uszodagőzben pácolódott olvasójának lehet sajátja.

A *Holtverseny* világa ugyanis a legkevésbé sem otthonos. Ehelyett riasztó, könyörtelen, sivár, boldogság nélkül való. A Z generáció tizenévesei lakják. Félelem és reszketés bujkál bennük, bár aligha vesznek erről tudomást. Az életük folyton frissülő hírfolyam, stimulusok végeérhetetlen sora. Akkor sem lassítanak, ha elrontanak egy váltást, betörnek egy orrcsontot, elütnek egy kerékpárost, lelőnek egy macskát, sőt akkor sem, ha gyilkolnak. „Ha észreveszed, hogy rossz helyen hajtottál le a sztrádáról, felesleges azon kattogni, hogyan tudsz visszakeveredni. Legokosabb, ha padlógázzal mész tovább” – vallják (197).

Az irány rég elveszett, sőt személyiségek sincsenek, csak karaktertónusok. Az élet henylésből és tűzoltó helyzetgyakorlatokból áll. Bret Easton Ellis- és Larry Clark-figurák vetkőznek fürdőgatyára, hogy egy leszakadó, dél-dunántúli kisvárosban találják magukat, ott véletlenszerű küldetések teljesítésének, a napjaikat felszeletelő tréningek közti időt pedig vétlen kábulatban, reflektálatlan kegyetlenkedéssel üssék el. Hiába töltöttek több órát az úszómedencében, a korlátok teljesen értelmezhetetlenek maradnak számukra. A víz alatt nincsenek stopptáblák, nem hallatszik a kicsengetés, nincs megállás. Zúz az éj-

szakában pár haver. „Úgy rémlik, amikor beültünk, valaki megmondta, hová megyünk, de most már senki sem emlékszik. Vagy az is lehet, hogy eleve nem volt semmi ötletünk” – árulja el a könyv névtelen narrátora (17). Pedig ő az egyetlen szereplő, aki olykor-olykor elgondolkozik legalább a tettein, bár fékezni nem akar, nem tud ő sem. A világ neki is ablakmosó folyadékon, bepárasodott úszószemüvegen, gandszafüstön keresztül megtapasztalt „távli látomás”. Kiszállni – ekkora sebességnél – képtelenség volna.

Különös, de a szereplőket mintha minden egyes jelenetben valami-féle páncél, burok, hályog venné körül. Az autó kasznija, a medence áttetsző, tömör vize, egy luxusház puha bútorokkal lakhatóvá tett labirintusa vagy éppen a hallucinogén szerek túl színes útvesztője. Pubertáskori szkafanderek mind. Amint levetik ezeket az óvóöltözeteket, amint láthatóvá válnak és látnak megint, a szereplők rögvest elbizonytalanodnak, s új fedezéket keresnek maguknak. Ilyenkor lesz világos nekünk, olvasóknak, hogy Kacs, Bója, Zolika és az elbeszélő bármennyire keménynek hiszi és mutatja is magát, a *Gépnarancs* kamaszbandáihoz képest szánnivaló, nyeretlen kétévesek csak. Riadt tinik, akik tehetetlenül sodródnak a következmények nélküli tettek generálta örvények között.

A viselkedési mintákat – amelyek egy-egy helyzethez illenek ugyan, de bármikor lecserélhetők, következésképpen hosszú távon hasznavehetetlenek – LCD-képernyőkről tanulja ez a nemzedék. Amíg valakit (egy pornósztárszt, egy Half-Life-karaktert vagy egy magát menőnek mutató, de ugyancsak másolatokból felépítő cimborát) másolni tudnak, ameddig másnak tudnak mutatkozni, mint amik, a döntéseket pedig tovább odázni, nem esik bántódásuk. Minden esetben találnak érzelmek és együttérzés ellen óvó vértet. Copy, paste. Copy, paste. De a felelősség azoké is, akik elmulasztanak tükröt tartani nekik.

„Üsszál tovább, fiam, ha beledöglesz is” (58). A kötet elbeszélője halott édesapjától álmában kapja ezt az életvezetési tanácsot. A regényt lezáró tette – (spoilerversély következik!) hiába áll az élen egy úszóverseny döntőjében, nem csap a célba, hanem a táv leűszása után is eszemment sebességgel tempózik tovább – a fent emlegetett mottóval összeolvasva keretessé teszi a szöveget. Önmagába ér a brutális mandala, mintha azt állítaná a szerző, hogy a kötelek közül nemigen van kiút.

Mert szemlélni és fogódzókat keresni nincs idő. Mert a mai kamaszkor – mutat rá a *Holtverseny* – olyasféle, mint a külvárosi derítők medre. Sötét és nyálkás vízű, mindenféle titkokkal, bűnökkel teli kár-

tékony lény lakja, kapaszkodók meg sehol. Ha egyszer beleesik valaki – márpedig beleesik ebbe mindenki egyszer –, akkor csak magára számíthat. Totth könyve a jövő ragadozóinak eszmélését mutatja be, így mintha egyszersmind valamiképpen a *Rablóhalak* előzménytörténetét is kínálná. A törtető, céltalan lödörgések mögött a célratörő, haszonelvű társadalom keltetője sejlik fel, de nemcsak a téma, hanem a szikáran szószátyár, friss és sivár nyelv, valamint a sűrű jelenetezés is. Kötter Tamás kötetével rokonítja Totth Benedek regényét. „A hangfalakból Slipknot bömböl, a *Wait and Bleed*, mert Misi szerint az a legjobb zene gyilkoláshoz” (153). És egy unalmas hétköznapi délután ezek a kiskamaszok tényleg elindulnak ölni. A halál árnyékának völgyében lófrálnak, de nem félnek a gonosztól, hiszen velük van az is, köztük lapul, még ha ez természetesen nem is tűnik fel nekik.

Több helyütt írták már, hogy Totth kötete nem következik egyenesen a honi irodalmi hagyományból, és meghatározó olvasmányélményei között jellemzően angolszász alkotókat említ a szerző is. De azt azért meg kell hagyni, hogy egy nagy tál ürsüti elfogyasztása után feltehetően Rejtő Jenő vagy Királyhegyi Pál is ilyesféle könyveket kanyarított volna. Az eddig műfordítóként ismert elsőkötetes író a drogtematikát, ifjúsági és nevelődési regények sémáit gyúrja bele a thriller és a kalandregény zsánereibe. Számomra viszont elsősorban kvázi-szociografikus hangulatkönyvként működik a *Holtverseny*. Egy veszett világot vázol fel, amelyben beszpídezett zombikként bolyongnak a kamaszok. Az álmok olyanok ebben a világban, mint egy filmtrailer vagy egy számítógépes játék intrója. És ilyen az ébrenlét is. E kettő nemigen válik el egymástól, Totth remekül játszatja őket egybe. A regény szövegében filmképszerűen pergő jelenetek, lendületes, pontos párbeszédok és belassult víziók követik egymást. És a szerző – mint tapasztalt csapatversenyző – a váltásokra is odafigyel. A napnali lidércnyomás éjszaka is folytatódik, a klóros medencevíz dögszagú derítővé változik, a játékgolyókból vadászpuskák lesznek, a neon koszos holdfénné alakul át, az első fejezetben elcsapott „vaddisznó” pedig elégtételt vesz a könyv végén.

A szerkezet szinte kifogástalan tehát, s hogy mégis némi hiányérzettel tettem le a kötetet, annak a következő az oka. A cápa-metaphora („Fingom sincs, hová megyek, csak azt tudom, hogy nem állhatok meg, mert akkor végem. Cápa vagyok” [132]) kitűnően jellemzi ugyan a 21. századi digitális kölykök sebességigényét, a rájuk jellemző bírni-, élni-vágyást. Nehezen hihető azonban, hogy a kicsapongó kamaszlét mellett

miként lehetséges a fegyelmet, céltudatosságot követelő élsportban is eredményesnek lenni. Erre nézvést a könyv nem kínál túl sok fogódzót, mintha kerülné a dikció hitelessége szempontjából egyáltalán nem lényegtelen kérdést. A *Holtverseny* ennek ellenére sodró lendületű, őszinte leírása egy korszaknak. Pillanatképp egy zúzó éjszakáról, amely meg sem történt talán, ha meg igen, jobb lett volna, ha átalusszuk mind.

Kolozsi László

A farkas gyomrában

Athenaeum Kiadó
Budapest, 2014

Falvai Máttyás

FÉLELEM ÉS RESZKETÉS FÜZÉRTASVÁNYBAN

Kolozsi László legújabb krimije nemcsak a hazai zsánerregények között számít egyedinek, hanem a teljes irodalmi palettából kitűnik szokatlan témaválasztásával. Míg például John Grisham etnikai feszültségekkel, rasszista indíttatású gyilkosságokkal terhelt amerikai Déljéről olvasnia kézenfekvő a magyar olvasónak, addig itthon nemcsak a szórakoztató és az úgynevezett szépirodalom, de még a tényirodalom vagy éppen a riportázs műfajában is csupán elvétve találkozunk olyan művel, amely jelenkori társadalmi feszültségeinkről, a magyarországi cigányság problémáiról, a militáns szélsőjobb veszélyeiről, a prostitúcióra kényszerítésről, a mélyszegénységről és a minderről elképesztő kognitívdiszszonancia-feloldó reflexekkel tudomást nem vevő, átlagos

többségi középosztályról hitelesen, mi több, diszkurzívan kíván megszólalni.

Kortárs krimiírodalmunk – Kolozsi mellett – másik két húzóneve, Kondor Vilmos és Baráth Katalin sem érzi adekvátnak a bűnügyi regény zsánerét jelenkori díszletek közé emelni (ami persze annak is betudható, hogy regényeikben legalább annyira főszereplő maga a történelmi kor, mint Gordon Zsigmond, Wertheimer Miklós vagy Dávid Veron).¹ Valamiért nem merjük elhinni, hogy a krimi zsánere a kortárs társadalom kritikájára alkalmas lenne. Talán a rosszul felfogott politikai korrektség túlbuzgósága, talán az irodalomba is beszívargó óvatosság és kockázatkerülés miatt érezzük úgy, hogy nem lehet megszólalni húsbavágó problémáinkról irodalmi keretek között – mindezt mondom persze úgy, hogy nem ismeretlenek előttem az üdítő kivételek sem. Nem véletlen, hogy Kolozsi regényeinek előképét sem elsősorban a bűnpszichológiai és etikai természetét vizsgáló hard-boiled krimikben találjuk meg, hanem a társadalmi kérdéseket is tematizáló skandináv bűnregényben. Ezt már korábbi munkáiban (*Ki köpött a krémesbe?*, *Mi van a reverenda alatt?*) is bizonyította, amelyek egyik főszereplője, a korábban megismert újságírópáros egyik tagja, Fehér Gábor is megjeleNIK az új könyv lapjain.

Fehér Gábor lecsúszott, önsorsrontó életet élő, veszélyes, primitív és reflektálatlan eszmék felé fordul, frusztrált középkorú férfi. Tökéletes antihős, ha fejlődésregény kiindulópontjául választjuk, amit a fűl-szöveg is ígér nekünk. Nem tudni, hogy meggyőződésből-e vagy újságírói kíváncsiságból, de nyomába ered egy radikális, cigányellenes szervezetnek, beépül a tagjai közé, és az ő szemüvegén keresztül ismerjük meg a szélsőjobboldali szervezetek gondolkodásmódját, tipikus figuráit, mozgatórugóit. A kötet kétségkívüli erénye, hogy Kolozsi szemmel láthatóan nem a fotelban találta ki a Fekete Sereg névre keresztelt mozgalom világát, hanem elmélyülten tanulmányozta az efféle félkatonai szervezetek gondolkodásmódját, érvrendszerét, motivációs bázisát. Gyakran ismerünk rá olyan típusokra, gondolatokra, amelyeknek az elmúlt évtizedekben periférikus látómezőnkbe kerültek, és ez valóban drámai erőt ad ezeknek a részeknek: el tudjuk képzelni, hogy ilyen emberek vannak, így gondolkodnak, így szerveződnek és így cselekszenek, amit alátámasztanak a 2010-es évek cigánygyilkosságai is,

1 Kondor Vilmos nemrégiben jelentette be hivatalos Facebook-oldalán, hogy készülő regénye – tőle eddig szokatlan módon – 2015-ben játszódik majd, szóval valami azért mozgolódik. Izgalommal várjuk!

amelyek e regényszál tulajdonképpeni modelljei. A közélet iránt érdeklődő átlagolvasó számára kevésbé ismerős terep a regény másik vonulata, az elrabolt és prostitúcióra kényszerített lánya nyomába eredő apa vesszőfutása, ám Kolozsi itt sem csupán vázaltszerűen rajzolja fel e kegyetlen mechanizmus részleteit: torokszorítóan, szívbemarkolóan, felháborítóan életszerűen és átélhetően ábrázolja ennek a szegyenletes iparnak a működését. A két szál, ahogyan vérbeli bűnügyi regénytől elvárható, a végén összekapcsolódik, és ez nem csupán dramaturgiai öncél: valóban hozzájárul ahhoz, hogy egy összetett társadalmi problémát a maga teljes komplexitásában lássuk magunk előtt.

Ez a komplexitás nem csupán történeti szinten képződik meg, a szerző mindvégig polemizál. Szereplői eltérő ideológiai és tapasztalati alapon álló érvrendszerek szócsövei, megszólalásaik, sőt maguk a karakterek is egy-egy jól ismert vélekedést képviselnek, és az események sodrásában azt várjuk a szerzőtől, hogy végül a (regénybeli) élet által méressen meg helyességük. Kolozsi e tekintetben is lelkiismeretes, alaposan és differenciáltan térképezi fel a legjellemzőbb szólamokat. Az is sejthető, hogy rezonőrje leginkább a Szikkadt névre keresztelt nyomozó, aki végig a higgadt, elfogadó, intellektuális és empatikus álláspontot képviseli. De talán éppen ez az egyebekben rokonszenves figura mutat rá arra: Kolozsi legjobb szándéka ellenére sem tudta elérni, hogy a regény történései önmagukért beszéljenek. Szikkadt monológjai egy progresszív jogvédő szájbarágói, a szerző nem engedi meg az olvasónak, hogy saját maga jöjjön rá a tanulságokra, nem a regény termeli ki a felismeréseket, azokat egyszerűen kimondatja szereplőjével. Talán ezért is veszíti el katartikus erejét Fehér Gábor megtérése, hiszen onnantól kezdve, hogy Szikkadt mellésgődik, nem lehet kétségünk afelől, hogy végül a jó oldalra áll. A fejlődésregény-jelleg tehát itt elbukik. Ahogyan a másik történetszálban is pusztá ígéret marad: Karácsony Iván, a kisvárosi, középosztálybeli, középkorú – és úgy általában mindenféle szempontból „közép” – apa képes felnőni a helyzetéhez, amelyet lánya megmentése kíván meg tőle. Csodálattal nézzük, miként szabadul el az a rengeteg állati energia ebből az elfojtó személyiségszerkezetű, átlagos emberből, ám a regény arányait tekintve túl korán sül ki a feszültség, és végül elmarad a kívánt katarzis, a szerző egy ponton magukra hagyja Karácsonyékát.

A történet – megint csak a jó bűnügyi regény leckéjét felmondva – elkanyarodik a magánszférától a lényegesen magasabb érdekkörökig, és kiderül (vagy legalábbis sejthető), hogy semmi sem az, aminek lát-

szik: a privát tragédiák csupán apró sorjai egy nemzetek fölött átívelő politikai összeesküvésnek – ám sajnos ez a vetület is erőtlen marad. A szerző ugyanis éppen ezt a vonulatot nagyolta el, érezhetően olyan területre merészkedik, amelyről nem lehet tapasztalata, és nem volt módja tájékozódni sem, fantáziáját pedig nem dolgoztatta meg eléggé. Kolozsi László szándéka tehát öröndetes, a megvalósítás minimum felemás, sokszor zavarba ejtő, ám a legtisztességesebben akkor járunk el, ha számba vesszük a regény erőit és hibáit.

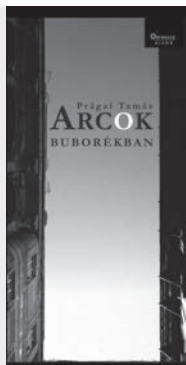
A farkas gyomrában – ahogy arra már tettünk utalást – a skandináv krimi talaján áll, a szerző e recept minden összetevőjét kikészítette az asztalra, még azt sem mondhatjuk, hogy nem a kellő időben és arányban adagolta a fazékba. A tálaláskor azonban mégis kissé csalódottak maradunk. A zsánerelemekkel tökéletesen tisztában van, hangulatfestő képessége kétségtelen, sok kollégájától eltérően van fogalma a 21. század Magyarországról (ráadásul nemcsak Budapestről, de a vidéki városokról, többek között Tatáról, Győrről, Szegedről és a hátrányos helyzetű kistelepülésekről is). Alakjai funkcionális szempontból tökéletesen szolgálják egy nagyot markoló, társadalomkritikus krimi dramaturgiai céljait, a polémiában megszólaló vélemények azonosak a figurákkal, akik mondják őket. A regény tempója sodor, ritmusa kiválóan szolgálja a fogyaszthatóságot és a feszültséget, a szerkezet többé-kevésbé arányos. Egy kreatív írás kurzuson valószínűleg jeles osztályzatú oklevelet kapna a szerző.

Az igazi problémák a kidolgozottságban, illetve annak hiányában jelentkeznek, és főként nyelvi-stilisztikai eredetűek. A mai kiadói erőforrásokat ismerve hajlandóak lennének elsiklani az elgépelések, központozási hibák és úgy általában a helyesírási és nyelvhelyességi problémák tömeges előfordulása fölött, azonban itt ennél is többről van szó. A megszerkesztettség teljes hiányáról. Nincs kétségem afelől, hogy volt, aki átfussa a regényt megjelenés előtt, ahogy arról sincs, hogy valószínűleg időhiányos helyzetben kényszerült ezt megtenni. *A farkas gyomrában* tankönyvi példáját nyújtja annak, amikor egy jobb sorsra érdemes kézirat végső formába öntése nélkülözi a profizmus sajátjának tekintetét, elvárható gondosságot. És itt most engedjenek meg egy kitérőt.

A zsánérirodalom – elsősorban a bűnügyi regény – ma Magyarországon igenis megkapja azt a kritikus figyelmet, amit megérdemel. Sőt: úgy gondolom, jelenlétén túlmutató, jóindulatú figyelem övezi. A magát valamire tartó irodalmár, irodalomkedvelő réges-régen túl van azon, hogy különbséget tegyen úgynevezett szórakoztató és ma-

gasírodalom között. Ezek a kategóriák – ma, 2015-ben nyugodtan kijelenthetjük – nem értelmezhetők, érvényüket veszítették, kiíródtak a diskurzusból. Az erre való emlékeztetés is fárasztó önismétlésnek hat. Ennek ellenére a zsánérirodalmat művelő szerzők még mindig hajlamosak azzal védekezni, ha bírálat éri műveiket – és itt általában éppen a stiláris-nyelvi bírálatok jellemzők –, hogy kritikusaik nem értik a szórakoztató irodalom célkitűzéseit, és hogy olyasmit kérnek számon ezeken a szövegeken, amit nem vállaltak és nem is kívántak elérni. Márpedig a nyelvi igényesség hiánya, a bántó-bosszantó, hamiskás mondatok, a túlírás, a fejezeteken, bekezdéseken belüli aránytévesztések, a túl- vagy éppen alulmagyarázás, a dialógusokban megjelenő beszédserültlenségek mind olyan problémák, amelyek nem a magas-/szórakoztató irodalmi dichotómia mentén vetődnek fel, hanem alapvető elvárásként fogalmazhatók meg bármely írásos művel kapcsolatban.

A krimi akkor üt, ha tökéletesre van csiszolva; kevés zsánert ismerék, amely ennyire kérlelhetetlen lenne a szerzőjével szemben. Ha egy hollywoodi blockbuster akciófilmben a börtönviselt, ex-idegenlégiós gyilkológép felkiált: „Levegőbe repítem az egész kócerájt!”, nem azért szisszenünk fel, mert alantásnak tartjuk a műfajt. Imádjuk az akciófilmeket! De olyat nem mond egy börtönviselt, ex-idegenlégiós gyilkológép, hogy „levegőbe repítem”, meg hogy „kóceráj”. Olyat, hogy „kóceráj”, amúgy senki sem mond. Fontosnak tartom jelezni: Kolozsi ilyen eklatáns hibát nem követ el. Szövege mégis oldalról oldalra megakaszt egy-egy félrebillenő mondatral. Ezek a mondatok pedig odafigyeléssel, mesteremberi pepecseléssel visszabillenthetők lennének a helyükre. És akkor most azt mondhatnánk, hogy *A farkas gyomrában* a 2010-es évek magyar krimiírodalmának egyik legfontosabb, legambiciózusabb, legizgalmasabb, legbátrabb regénye. Annyira nagy szükségünk lenne rá. Így viszont kénytelenek vagyunk annyiban megnyugodni, hogy Kolozsi László új regényén sokat izgultunk, elütöttük vele az időt, gyakran még el is gondolkodtunk, sokszor azonban csupán bosszankodtunk. Pedig Kolozsiban kétségkívül megvan a krimiírói tehetség, biztos vagyok benne, hogy ott van egy világsiker lehetősége is a kezében.

Prágai Tamás

Arcok buborékbanOrpheusz Kiadó
Budapest, 2014

Hegedűs Réka

**PAPÍRMOZAIKOKBÓL ELŐTÜREMKEDEŐ
BUBORÉK-ARCOK**

Az irodalmi élettől mára tudatosan visszahúzódó Prágai Tamás írói munkásságában az utóbbi években a líra helyett egyre inkább a próza került előtérbe. Prágai összművészeti jelenléte nehezen ítéltető meg egy-egy műve alapján, hiszen lírai és prózai alkotásai mellett irodalomtörténeti írásai is számottevő potenciált hordoznak magukban. Legújabb szépirói munkája *Arcok buborékban* címmel jelent meg 2014-ben, az Orpheusz Kiadó gondozásában. A kötet 21 írást tartalmaz, melyek műfaját – elbeszélések – az alcím is hangsúlyozza. Az egyes szövegek pozícióját elsődlegesen nem a kötetfelépítés határozza meg; inkább önmagukban, mint a köztük kialakuló viszonyrendszerben jutnak érvényre. Az egymást követő elbeszélések időben, térben és cselekményben is gyakran széttagoltak tűnnek, de a kötet nyitó és záró darabja mégiscsak a kötetkompozíció egyfajta keretként funkcionál.

A mű egyik legsikerültebb eleme a könyv nyitó írása. *A freskó* Tiblényné a Sűvöltény kis kocsmájában, a Hortenziában festett képének misztikus esetét meséli el. Az elbeszélő itt egy olyan szegletbe kalauzolja el az olvasót, ahol a történetnek már rögtön az elején feszültséget teremtő és mélységet sejtető ereje van. Ennek elsődleges mozzanata, hogy nem tudjuk, valójában kicsoda és honnan jött az alkotó, ez a bizonyos Tiblényné: „Mindenki azt képzelte, ismeri; de igazából sen-

ki sem tudta megmondani, honnan. Amolyan tedd ide, tedd oda ember volt egészen; ha nem lettek volna azok a különös dolgok, másnapra mindenki megfeledkezett volna róla” (5). Minderre a későbbiekben sem derül fény, és a szöveg csak tovább erősíti az alak misztikumát annak hangsúlyozásával, hogy Tiblénynéből mindössze produktuma, a freskó maradt meg, ő maga pedig felszívódott. *A freskó* a cselekmény előrehaladtával egyre inkább egyfajta anekdotikusan elmondott hiedelemtörténeté alakul át, hiszen a kocsmá faláról élethűen vigyorgó vendégek a valóságnak vélt időből sorra tűnnek el és hálnak ki, és ezzel egy időben a falon jelenvalóvá tett élethű másuk egy-egy tájképpé alakul át. A szöveg a 20. századi modern magyar elbeszélések narratív technikáival több rokonságot felmutatva a titkok paradox természetét igyekszik megvilágítani, és mindezt leginkább a sejtetés rafinált technikáival teszi: „Hogy hogyan tűntek el ezek a szerencsétlenek, mert magát az eltűnést sem látta senki, csak a végeredményt” (15). Emellett a szöveg rokonságot mutat a *Tőzegben tűntek el* című elbeszéléssel, amelyben rejtélyes és egyben banális falusi esetek kapcsán szintén egyfajta eltűnéstörténetet olvasunk.

*A freskó*ban megjelenő arcok – bár a szöveg hangsúlyozza a portrék és reális valójuk közötti hasonlóságot – meglehetősen sematikusak. Az elbeszélés már a kötet elején magában hordozza a címre való reflexió lehetőségét, és jelzi, hogy a megjelenő arcokat valóban sejtelmes torzításban, egyfajta buborékban látjuk majd. Ez a sematikus ábrázolás jellemző a további szövegek szereplőire is. A kötetben megjelenő figurák mindegyikének fő jellemvonása a közepszerűség és a kilátástalanság, történeteiket egy mindentudó narrátor közvetítésével ismerhetjük meg. Női elbeszélői hangok, feminin szövegek nincsenek, női alakok is csak elvétve és meglehetősen elnagyoltan szerepelnek.

A szövegek kontinuitását az omnipotens narrátori szólam adja meg, mely folytonosságot egyes szám első személyű elbeszélői hangok gyakorta megtörnek. Ez a prózapoétikai megfontolás több esetben is zavart kelt az olvasás során, illetve olykor a tudatos mesterkéltesség érzetét erősíti. A szövegek kiemelt narratív eljárásai az olvasóhoz intézett kiszólások és idézőjelekbe tett kijelentések, melyek az adott szereplő – egyben elbeszélő – megszólalásának jelen idejű hitelességét kívánják megerősíteni. Ezek mellett zárójelbe tett önreflexiók is gyakorta megtörik a szövegeket, melyek elsődleges célja valamiféle életigazság kimondása. Ennek egyik legszemléletesebb megvalósulása a *Tekerés rövid- és hosszútávon* című elbeszélésben található, melynek során az

igazi tekerés kulisszatitkaiba pillanthatunk bele. Egyfajta fiktív útmutatásként, életvezetési tanácsadásként ismerjük meg a kerékpáros létet, melyben a kerékpár azzal együtt, hogy egyedül ez nyújthatja a világról való tapasztalat tárházát, egyben életvitelt, életformát és életstílust testesít meg. Emellett – a szöveget olvasva – a kerékpározás egyfajta berögzült mozgulatsorral alakul át, amely fölött mégis valami nehezen definiálható hideg realitás uralkodik.

A tanácsokat és életigazságokat hol modorosán, hol pedig meglehetősen patetikus hangnemben szajkózó narrátori szólam kezdetben lineáris történetmondását asszociatív módon beszűrődő emlékképek törlik meg, ami által a szöveg gyakorta a kifejtetlenség, félresiklás vagy helyenként félresikerültség érzetét kelti. A narrátor mérhetetlen tudását fitogtatva gyakran filozófiai magasságokba jut el: „Éreztem, hogy a lélek, amiről ma már a felvilágosultabb szkeptikusok is elismerik, hogy ha ilyen formában nem létezik is, azt valami jobb híján mégis a leghelyesebb léleknek nevezni...” (44) Ezzel szemben a szöveg vége egyfajta disszonanciát ébreszt, mivel a filozófiai töltetet továbbra is fenntartva szinte groteszknek ható humorba csap át a félresikerült székelési próbálkozás elmesélésével, majd ezen emlékmozaik félbetörésével ér véget a történet.

A hirtelen befejezés, amely a kifejtetlenség és már-már az összecsapottság érzetét kelti, mégis egy meglehetősen tudatos prózapoétikai megfontolás eredménye. Ezt igazolja a *Sípor úr* című elbeszélés egy, az írásra vonatkoztatható reflexiója: „becsülöm azt a könnyedséget is, ezt az eleganciát, hogy véletlenül se mondja végig a történetet, úgy kell kihúzni belőle a folytatást, már amikor sikerül; »vegyük szerény példamát«, sugallja, de csak félhangon, nehogy meghallják azok, akik nem hajolnak egész közel, »nem mintha különösebben említésre méltó lenne ez a példa«” (83).

Az időn, a szereplőkön és a cselekményen túlmenően a szövegek hangulatisága és nyelvi megoldásai is meglehetősen változatosak. A helyenként filozófiával túltelített mondatok mellett időnként patetikus vagy meglehetősen közhelyes megnyilvánulási formákkal találkozunk. A *Tekerés rövid- és hosszútávon* című szövegből mintha egyfajta erre való reflektáltságot is kiolvashatnánk: „Eszméletlenül tud szövegelni! Olyan közhelyes, szirupos, negédes és csöpögős mondatokat még senki szájából nem hallottam, mint az övéből. Mégis, pillanatok alatt kialakítja azt az intim, bizalmas tónust, amely a siker feltétele, és néhány perc alatt fonja karjait áldozatai köré” (47).

A kötetben szereplő elbeszélések hangulatiságát legfőképpen a *minden egész eltörött* érzete jellemzi. Olvasás során az alkoholistáktól és falusi öregemberektől kezdve értelmiségi pályára szegődött alakokon át a meggazdagodni vágyó sumákorig mindenki felbukkan, akiknek bár életútjuk különböző, mégis van egy közös pontjuk: mindannyian az identitásvesztés áldozatai. A legtöbb történetben a személyiségvesztés különböző módzataival találkozunk, melynek során az érthetetlen életigenlés meglelt mellett mégiscsak az önazonosság ellehetlenítésével szembesülünk. Az *Estelenül* című elbeszélés főszereplője, Gabricsek például egy raktárszagú helyen arra ébred, hogy nevéből hiányzik az „s” betű. Ebben az esetben ez indítja el a személyiségvesztés és egyben a megbolondulás folyamatát. A *Kényszerű látogatásban* két személy (Bodonyi és Bodolyn) azonosságát fedi homály. Külön említésre méltó *Az elmismásolt kínai* esete, akinek nyomtalan eltűnéséből következően valódi nevét (Li Cio vagy Lu Cao, Li Tsi vagy Ho Tao) és személyét homály övezi. Ezt a homályosságot tovább erősíti, hogy nevének 108 esetben történt hamis „eladminisztrációja” eredményeként egyszerre több angol nyelviskolában képes tanítani, ami által egyfajta fantomná válik a történetben.

Az egyes szövegek közötti összefüggéseket az esetenként visszatérő alakok mellett – mint amilyen Gabricsek is – bizonyos motívumok erősítik, mint például a tékép, a disznó, a játék vagy a Rum Five kocsmá és kigyúrt tulaja, Nevőrinaf. A legkiemelkedőbb azonban Dr. Prof. Kanyecki Elemér *Önéletrajz felsőfokon* című könyve. Az *énteremtés méltósága* alcímű fiktív önéletrajz-írási útmutatót szövegszerűen, egy külön fejezet formájában is kiemelt pozícióban látjuk. Az *Önéletrajz felsőfokon*ban a nem létező könyvről szóló álolvasói levelek meglehetősen izgalmasak, mivel több jelentéssikot is magukban hordoznak. Tekinthetők egyrészt az eddigi narrátori szólamban gyakran előtérbe kerülő életigazságok és útmutatások bibliájaként, másfelől egyes levelek magára a kötetre vonatkoztatott reflexiókként is értelmezhetők. „Könnyen belátható, hogy felgyorsult, a pillanat tühegyén forgó világunkban az önértékesítés titka a jól megfogalmazott önéletrajz és motivációs levél. Ezek, mint Dr. Prof. Kanyecki Elemér megmutatja, verbális közlések hálójába illeszkednek – és mindezen közlések középontjában az »Én« önmagáról tett kijelentései állnak” (188). Ez a reflexív kijelentés előlegezi és egyben kérdőjelezi meg a szövegekben végig jelenlévő, de csak közvetve érvényre juttatott kérdést, valamint az erre adható válasz lehetőségét: hogyan tehetne az „én” önmagáról kijelen-

teéseket, ha a létrehozott szövegvilágban már maga a szubjektum is ellehetetlenül és önazonossága megkérdőjeleződik?

Ez a paradox jelleg a könyv utolsó elbeszélésében, a *Várnok rendező*-ben jut el a tetőfokára, melynek első fázisában az alkotás kényszerén keresztül az írás motivációjának kérdésével szembesülünk: „Látja, mi-csoda ember maga! Én legszívesebben minden fehér papírlapot teleírnék, és ennek a vágynak alig tudok ellenállni, ha menetrendről van szó. De nem tehetem, én alkalmazott vagyok. [...] Én nem dönthetek maga helyett. Ha tudja, hogy ez az igazság, akkor tanúskodjon az igazságról. Vagy talán attól fél, hogy megkövezik, vagy bolondnak nézik? Azt mondom, az még nem is elegendő próbatétel annak, aki az igazságot hirdeti... Látja: már ezen az oldalon is van bejegyzés. Van, aki tudja, hogy mi a kötelessége” (209). A fülszövegben is kiemelt idézetet alapul véve kijelenthető, hogy ami kezdetben csak az írás létjogosultságának megkérdőjelezése, az végül egész evilági létünk legitimációjának számonkérésévé teljesedik ki, ami azonban – a kötetben szereplő összes írás létjogosultságára való rákérdezéssel – a szövegek kontextusának és jelentésének ártérteleződését vonja maga után.

Az *Arcok buborékban* című kötetről végezetül elmondhatjuk, hogy – még ha ennek ellenkezőjét igyekeznek is elhitetni velünk a szövegek – egy tudatosan megkomponált könyvet tartunk a kezünkben. Prágai Tamás elbeszéléseit tehát nem kizárólag a rövidpróza esztétikai szempontjai felől érdemes megközelíteni. Ennél sokkal fontosabb a szövegek tapasztalatainak összeolvasásából leszűrhető mondanivaló, valamint „rohanó világunk” helyenként éles szatírája. A könyv záró bekezdése is a számonkérés retorikájához hűen egy, az olvasóhoz intézett kérdés: „Lehetőséget kapott, hogy írjon. Minden száz évben egynek adatik meg. Hát lépjen oda a kandeláber alá, és írjon, az istenfáját! Vagy rám nem gondol? Az nem jut eszébe, hogy én kitartottam, ilyen sokáig, hogy a menetrendet átadhassam magának?” (210) Erre egyértelmű választ természetesen nem nyerhetünk. A tudatosan megválaszolatlanul hagyott befejezés a fentebb leírtakra is mintegy végérvényesen kiterjesztődik. Ez pedig egyúttal a jelen kritika létjogosultságának a megkérdőjeleződését jelenti, hiszen attól függetlenül, hogy saját papírlapjaim is elvesztették ürességüket, az egyik álolvasói levél intelmét felidézve ugyanúgy bizonyos ürességre és megválaszolatlanságra vannak ítélve, hiszen: „Hiába kritizálok, attól még nem lesz se jobb, se rosszabb” (186). Egy dolog azért mégis bizonyos: Prágai Tamás kötete mégsem kizárólag egyfajta kötelességtudatból teleírt fehér papírlapok sokasága.

BIBLIOGRÁFIA

2014. november–december

Bibliográfiánk az elmúlt két hónap szépirodalmi alkotásait regisztrálja, gyűjtőköre a lapunk által szemlézett, nyomtatásban is megjelenő folyóiratokra terjed ki – pontosabban azokra, amelyek közülük a 2014–2015. év során napvilágot látnak. Frissessége kizárólag ezek rendszeres beérkezésétől függ: a negyedévi és a határon túli lapok természetüknél fogva hordozzák a csúszás lehetőségét. A korábbi évek gyűjtései a Magyar Irodalmi Repertórium eddig megjelent kötetiben (2003–2006), valamint a www.repertorium.hu honlapon érhetők el.

A feldolgozott folyóiratszámok

2000, 2014. 11., 12.	Jelenkor, 2014. 11., 12.
Alföld, 2014. 11., 12.	Kalligram, 2014. 11., 12.
Bárka, 2014. 6.	Kortárs, 2014. 11., 12.
Credo, 2014. 3.	Látó, 2014. 10., 11., 12.
Életünk, 2014. 11., 12.	Liget, 2014. 11., 12.
Élet és Irodalom, 2014. november 7.,
november 14., november 21.,
november 28., december 5.,
december 12., december 19.	Magyar Műhely, 2014. 4.
Eső, 2014. 4.	Magyar Napló, 2014. 11., 12.
Ezredvég, 2014. 6. [a borítón 7.!]]	Mozgó Világ, 2014. 11., 12.
Forrás, 2014. 11., 12.	Napút, 2014. 9., 10.
Helikon (Kolozsvár),
2014. november 10., november 25.,
december 10., december 25.	Palócföld, 2014. 6.
Híd, 2014. 11.	Prae, 2014. 2.
Hitel, 2014. 11., 12.	Székelyföld, 2014. 11., 12.
Holmi, 2014. 11.	Tekintet, 2014. 6.
Irodalmi Jelen, 2014. 11., 12.	Tempevölgy, 2014. 4.
	Tiszatáj, 2014. 11., 12.
	Új Forrás, 2014. 10.
	Vár, 2014. 4–5.
	Vár Ucca Műhely, 2014. 1., 2., 3.
	Várad, 2014. 11.
	Vigilia, 2014. 11., 12.
	Zempléni Múzsza, 2014. 3.

Vers

1. ACZÉL Géza: *(szino)líra*. aláaknáz. alább. alábbhagy. = Alföld, 12/24–25. p.
2. ACZÉL Géza: *(szino)líra. torzszótár*. alagsor. aláhúz. aláír. alapít. alapos. alaposan. = Bárka, 6/25–26. p.
3. ACZÉL Géza: *(szino)líra. torzszótár*. alamizsna. alamizsnálkodók. alamuszi. = Forrás, 11/21–22. p.
4. ACZÉL Géza: *(Szino)líra. torzszótár*. alantás. alap. alapananyag. = Holmi, 11/1347–1348. p.
5. AGÓCS Sándor: *Mint például én*. = Életünk, 11/36. p.
6. AGÓCS Sándor: *Sose gondolta volna*. Édesanyám szavai 85. születésnapja körül. = Életünk, 11/36–38. p.
7. AKNAY Bence: *Az én szívem nagyon tág*. = Napút, 9/47. p.
8. AKNAY Bence: *Jó hely ez a dobánybolt*. = Napút, 9/47. p.
9. AKNAY Bence: *Lehetsz szlovák, lehetsz román*. = Napút, 9/47. p.
10. AKNAY Bence: *Szöke lányka, szeme kék*. = Napút, 9/47. p.
11. ANDRÉ Ferenc: *ajánló*. = Helikon, december 25. 12. p.
12. ANDRÉ Ferenc: *fűcsomó*. = Helikon, december 25. 12. p.
13. ÁBRAHÁM Erika: *Isten vagy angyal szemének mondom*. = Tekintet, 6/22–23. p.
14. ÁBRAHÁM Erika: *Kató litániája*. = Székelyföld, 11/37–38. p.
15. ÁBRAHÁM Erika: *Kató részeg regölése*. = Székelyföld, 11/37. p.
16. ÁBRAHÁM Erika: *Kató ringatója*. = Székelyföld, 11/38. p.
17. ÁBRAHÁM Erika: *Mikor véredbe nyílnak*. = Tekintet, 6/23. p.
18. ÁCS József: *A hallgatás bába*. = Liget, 11/33–35. p.
19. ÁDÁM Tamás: *Elindultak a szentek*. = Ezredvég, 6/19. p.
20. ÁDÁM Tamás: *Az lesz fontos*. = Palócföld, 6/5. p.
21. ÁDÁM Tamás: *Naptej nélküli állomás*. = Palócföld, 6/6. p.
22. ÁDÁM Tamás: *Tintahal és habról*. = Palócföld, 6/7. p.
23. ÁDÁM Tamás: *Üzenőfál*. = Palócföld, 6/3. p.
24. ÁDÁM Tamás: *A vízöntő éve*. = Palócföld, 6/4. p.
25. ÁGH István: *Egy félelem értelmezése*. = Kortárs, 12/9. p.
26. ÁGH István: *A repülő koporsók mennybe mennek*. = Hítel, 11/67–68. p.
27. ÁGH István: *A somogyi meggyfa nyara*. = Hítel, 11/66. p.
28. ÁGOSTON Tamás: *Épül a torony*. = Liget, 12/38–39. p.
29. ÁRMOS Lóránd: *Álmodj új tengert*. = Helikon, november 10. 11. p.
30. ÁRMOS Lóránd: *Mennyi erő!* = Helikon, november 10. 11. p.
31. ÁRMOS Lóránd: *Visz a víz*. = Helikon, november 10. 11. p.
32. BAÁN Tibor: *Mementó*. = Vár, 4–5/75–76. p.
33. BABICZKY Tibor: *Balaton anizsz*. = Új Forrás, 10/67. p.
34. BABICZKY Tibor: *Csillagkotta*. = Új Forrás, 10/68. p.
35. BABICZKY Tibor: *Polaroidok*. = Új Forrás, 10/69–70. p.
36. BABICZKY Tibor: *Poste restante*. = Élet és Irodalom, december 19. 38. p.
37. BAK Rita: *Alföldi életkép 1916-ból*. = Magyar Napló, 11/23. p.
38. BAK Rita: *Erdő*. = Magyar Napló, 11/23. p.
39. BAK Rita: *Számtan gyerekeknek és felnőtteknek*. = Magyar Napló, 11/23. p.
40. BALASKÓ Ákos: *Kátrányapartman*. = Élet és Irodalom, november 14. 17. p.
41. BALASKÓ Ákos: *Medúzatest*. = Élet és Irodalom, november 14. 17. p.
42. BALÁZS Imre József: *Ballagási vers*. = Vár Ucca Műhely, 1/47. p.
43. BALÁZS Imre József: *Belemerülés*. = Vár Ucca Műhely, 1/46–47. p.
44. BALÁZS Imre József: *Az elcsérelt folyó*. = Kalligram, 12/26. p.
45. BALÁZS Imre József: *A feltaláló*. = Kalligram, 12/27. p.
46. BALÁZS Imre József: *Helsinki 2014*. = Kalligram, 12/27. p.
47. BALÁZS Imre József: *Szombat reggel*. = Vár Ucca Műhely, 1/47. p.
48. BALÁZS Imre József: *A tóvidék*. = Kalligram, 12/26. p.
49. BALÁZS Imre József: *Ülők az alapkővemen*. = Látó, 12/6–7. p.
50. BALLA Zsófia: *Olyan lassan*. = Élet és Irodalom, december 19. 36. p.
51. BALOGH Ádám: *Peepsbow*. = Eső, 4/28–29. p.
52. BALOGH Gergő: *Kicsit biedermeier*. = Palócföld, 6/13. p.
53. BARANYI Ferenc: *Ballada a bunyáskodóról*. = Ezredvég, 6/41. p.
54. BARANYI Ferenc: *Bolondok*. = Ezredvég, 6/42. p.
55. BARANYI Ferenc: *Kalap herceg ezüstlakodalma*. = Ezredvég, 6/43. p.
56. BÁGER Gusztáv: *Angyalszárny*. = Életünk, 12/36. p.

57. BÁGER Gusztáv: *Fészek*. = Életünk, 12/36. p.
58. BÁGER Gusztáv: *Hívőjelek*. = Életünk, 12/37. p.
59. BÁGER Gusztáv: *Nincs baj*. = Életünk, 12/37. p.
60. BERTÓK Éva: *Kívül-belül*. = Tiszatáj, 11/46. p.
61. BERTÓK László: *Firkák a szalmaszála*. 27. *(Mintha egy tál magot)*. Boldog. Borra való. Visszatérő. Fogadalom. Végtelen. Kapcsolat. A tanulság. Távtat. Próba. = Kortárs, 11/19. p.
62. BERTÓK László: *Firkák a szalmaszála*. 29. *(Májusban megint nőtt...)*. Tünődő. Ember. Személyiség. Kampányfűst. Kikialtó. A szöveg. Na, ne! Ébresztő. Pillanat. = Jelenkor, 12/1284–1285. p.
63. BERTÓK László: *Firkák a szalmaszála*. 31. *(Gondolj ellenfeleidre is)*. Komolyan mondd? Magasról nézvést. Közről. Viszonylat. A bátor. A dörzsölt. A mutatványos. A demokrata. Tétova tanács. = Jelenkor, 12/1285–1286. p.
64. BERTÓK László: *Firkák a szalmaszála*. 32. *(Mindenség bömpölyög)*. Zónaidők. Közben. Elképzeld. Szaporázna. Csátát vesz. Holtpont. Az orrod? Öreg fa. Summa. = Élet és Irodalom, december 19. 41. p.
65. BIRTALAN Ferenc: *Arányok, gyerekek, az arányok*. = Élet és Irodalom, november 21. 17. p.
66. BIRTALAN Andrea: *Akár*. = Helikon, december 10. 10. p.
67. BIRTALAN Ferenc: *Honvers*. = Liget, 11/12. p.
68. BIRTALAN Ferenc: *Májusvég*. = Élet és Irodalom, november 21. 17. p.
69. BÍRÓ József: *36 esztendő*. = Vár, 4–5/110. p.
70. BÍRÓ József: *Elveszt(t)ett éden*. = Vár, 4–5/110. p.
71. BÍRÓ József: *Rövid Ima Gyógyulásért*. = Vár Ucca Műhely, 2/35. p.
72. BODA Edit: *Az Antarktiszról Szibériáig*. = Látó, 10/31–32. p.
73. BOGDÁN László: *Az elhagyott hotelben*. = Látó, 11/5–9. p.
74. BOLDOGH Dezső: *Hallgatom*. = Ezredvég, 6/11. p.
75. BORBÉLY András: *Egy fénykép árnyéka*. = Zempléni Múzsza, 3/89. p.
76. BORBÉLY András: *Léthe*. = Zempléni Múzsza, 3/86–88. p.
77. BORBÉLY András: *Madár és szél*. = Zempléni Múzsza, 3/90–91. p.
78. BOTH Balázs: *Itt vannakők*. = Hítel, 11/130. p.
79. BOTH Balázs: *Karcinóma, fagybalál*. = Hítel, 11/129. p.
80. BOTH Balázs: *Szent Bernadett látomása*. = Hítel, 11/131. p.
81. BOTH Balázs: *Az utolsó infúzió után*. = Hítel, 11/130. p.
82. BÖSZÖRMÉNYI Zoltán: *Magány*. = Irodalmi Jelen, 12/5. p.
83. BÖSZÖRMÉNYI Zoltán: *Ontológia*. = Irodalmi Jelen, 12/3. p.
84. BÖSZÖRMÉNYI Zoltán: *Talmi hajókat*. = Irodalmi Jelen, 12/4. p.
85. BÖSZÖRMÉNYI Zoltán: *Titok*. = Irodalmi Jelen, 12/4. p.
86. BUDA Ferenc: *Ha lenne ha nem lenne*. = Forrás, 11/3. p.
87. BUDA Ferenc: *Mormogó*. = Forrás, 12/9–10. p.
88. BÚTH Emília: *Itthonról baba*. = Liget, 11/91. p.
89. BÚZÁS Huba: *Aranyősz az Öregfutónéhegyen*. = Vár Ucca Műhely, 2/18. p.
90. BÚZÁS Huba: *Haláltánc-étüd*. = Vár Ucca Műhely, 2/17. p.
91. BÚZÁS Huba: *Egy keresztutca*. = Vár Ucca Műhely, 2/16. p.
92. BÚZÁS Huba: *Ódöngéseim Westkreuztól délre*. = Vár Ucca Műhely, 2/18. p.
93. BÚZÁS Huba: *Párizs, a túnt idő*. = Vár Ucca Műhely, 2/16. p.
94. BÚZÁS Huba: *Pillangó születése*. = Vár Ucca Műhely, 2/17. p.
95. CELLER Kiss Tamás: *gaz*. = Híd, 11/15–16. p.
96. CELLER Kiss Tamás: *maradékok*. = Híd, 11/16. p.
97. CELLER Kiss Tamás: *ott*. = Híd, 11/17. p.
98. CELLER Kiss Tamás: *a pirosról és a sárgáról*. = Híd, 11/16–17. p.
99. CZIGÁNY György: *Hat akkor*. = Vigilia, 11/845. p.
100. CSABA Lilla: *Lenyomat*. = Tempevölgy, 4/24. p.
101. CSABA Lilla: *Pirkadat*. = Tempevölgy, 4/24. p.
102. CSABA Lilla: *Szösszmőtöl*. = Tempevölgy, 4/24. p.
103. CSÁK Gyöngyi: *Élegtétel*. = Vár, 11/12. p.
104. CSÁK Gyöngyi: *Ha szomjazol*. = Vár, 11/11. p.
105. CSÁK Gyöngyi: *Némafilm*. = Vár, 11/11. p.
106. CSÁK Gyöngyi: *Szavaid*. = Vár, 11/14. p.
107. CSÁK Gyöngyi: *Szilánkok*. Mosoly. Gesztus. Recept. Búcsú. = Vár, 11/13. p.
108. CSEHY Zoltán: *Billentyűk*. = Alföld, 12/19. p.

109. CSEHY Zoltán: *Hát mégis elégia, egy elégia báta*. = Kalligram, 11/45–47. p.
110. CSEHY Zoltán: *Minnesång-fantázia*. = Alföld, 12/18–19. p.
111. CSEHY Zoltán: *Mint az alkoholista*. = Alföld, 12/17–18. p.
112. CSEHY Zoltán: *Skorpió hava*. = Alföld, 12/18. p.
113. CSOBÁNKA Zsuzsa: *Altató*. = Élet és Irodalom, november 7. 17. p.
114. CSOBÁNKA Zsuzsa: *Erővonal*. = Élet és Irodalom, november 7. 17. p.
115. CSOBÁNKA Zsuzsa: *Éjjeli próbaját*. = Irodalmi Jelen, 11/44. p.
116. CSOBÁNKA Zsuzsa: *A fátimai farkas*. = Élet és Irodalom, november 7. 17. p.
117. CSOBÁNKA Zsuzsa: *Forgószél*. = Irodalmi Jelen, 11/42. p.
118. CSOBÁNKA Zsuzsa: *Másik balál*. = Élet és Irodalom, november 7. 17. p.
119. CSOBÁNKA Zsuzsa: *Reptér*. = Élet és Irodalom, november 7. 17. p.
120. CSOBÁNKA Zsuzsa: *A tanú*. = Irodalmi Jelen, 11/43. p.
121. CSONGOR Andrea: *Gettódal*. = Liget, 11/21. p.
122. CSONTOS János: *Közel/ítések*. = Magyar Napló, 12/6–7. p.
123. CSONTOS Márta: *Kompromisszum-készség*. = Bárka, 6/29–30. p.
124. CSONTOS Márta: *Próbakövek*. = Bárka, 6/29. p.
125. CSONTOS Márta: *Verslapok*. = Bárka, 6/30. p.
126. DARÁNYI Sándor: *Meg nem született szavakért*. = Holmi, 11/1455. p.
127. DARÁNYI Sándor: *Műteremben*. = Mozgó Világ, 11/85. p.
128. DARÁNYI Sándor: *Robin és Lady Montagu*. = Holmi, 11/1454–1455. p.
129. DARÁNYI Sándor: *Szabadjükör*. = Mozgó Világ, 11/85. p.
130. DARÁNYI Sándor: *Tenger*. = Magyar Napló, 11/10. p.
131. DARÁNYI Sándor: *Testvérek*. = Magyar Napló, 11/10. p.
132. DARÁNYI Sándor: *Vénusz születése*. = Mozgó Világ, 11/83–84. p.
133. DARÁNYI Sándor: *A vörös szűz*. = Mozgó Világ, 11/84. p.
134. DEÁK Botond: *Hajnal*. = Jelenkor, 11/1203. p.
135. DEÁK Botond: *Reggeli szorongás*. = Jelenkor, 11/1204. p.
136. DEÁK Botond: *Szerelémvész*. = Jelenkor, 11/1203. p.
137. DEBRECZENY György: *háborúbeke*. = Vár Ucca Műhely, 3/86. p.
138. DEBRECZENY György: *háborúk? majd megszámozzuk őket!* = Vár Ucca Műhely, 3/86. p.
139. DEBRECZENY György: *hát ez a baj*. (kolázs Gyimesi László verseiből). = Várad, 11/21. p.
140. DEBRECZENY György: *hátország*. = Vár Ucca Műhely, 3/87. p.
141. DEBRECZENY György: *ki kell ábrándítanom önöket kollázs*. = Vár Ucca Műhely, 2/34. p.
142. DEBRECZENY György: *Kijárat*. = Várad, 11/22. p.
143. DEBRECZENY György: *látom a szemedben*. = Vár Ucca Műhely, 2/32. p.
144. DEBRECZENY György: *legszevesebben*. = Vár Ucca Műhely, 2/32–33. p.
145. DEBRECZENY György: *lehet-e gyors a gyorsvonal?* = Várad, 11/23–24. p.
146. DEBRECZENY György: *mindig csak a körömre nézz*. = Vár Ucca Műhely, 2/33. p.
147. DEBRECZENY György: *mindig elfog a műzeumban*. = Vár Ucca Műhely, 2/31–32. p.
148. DEBRECZENY György: *sétalovaglás*. = Várad, 11/24–25. p.
149. DERES Kornélia: *Bermuda*. = Prae, 2/41. p.
150. DERES Kornélia: *Bódéváros*. = Prae, 2/41. p.
151. DERES Kornélia: *Delen az egyensúly*. = Prae, 2/40. p.
152. DERES Kornélia: *Gömbölyű nap*. = Prae, 2/41. p.
153. DERES Kornélia: *Korall*. = Prae, 2/40. p.
154. DERES Kornélia: *Rájabadak*. = Prae, 2/40. p.
155. DÉKÁNY Dávid: *#191970*. = Tiszatáj, 11/19–20. p.
156. DÉKÁNY Dávid: *Az antilop*. = Tiszatáj, 11/20–22. p.
157. DÉKÁNY Dávid: *Botrány*. = Élet és Irodalom, december 5. 17. p.
158. DÉKÁNY Dávid: *Dereközög*. = Élet és Irodalom, december 5. 17. p.
159. DÉKÁNY Dávid: *Passzív*. = Tiszatáj, 11/19. p.
160. DIMÉNY H. Árpád: *facebukolika*. = Tiszatáj, 12/6. p.
161. DIMÉNY H. Árpád: *Fecske utca 12*. = Tiszatáj, 12/4–5. p.
162. DIMÉNY H. Árpád: *fel nem adott levelek*. = Helikon, november 25. 9. p.
163. DIMÉNY H. Árpád: *homo(genezis)fon*. = Tiszatáj, 12/3–4. p.
164. DOBOZI Eszter: *Akár a rémület*. = Magyar Napló, 11/18–19. p.
165. DOBOZI Eszter: *Betlehem*. = Forrás, 12/23. p.
166. DOBOZI Eszter: *Egy bimbó kipattanása*. = Forrás, 12/24. p.

167. DOBOZI Eszter: *Milyen földrészek virulnak?* = Hítel, 12/24–25. p.
168. DOBOZI Eszter: *Szólongató*. = Hítel, 12/22–24. p.
169. DOBOZI Eszter: *Tükörben: odalenn*. = Forrás, 12/24–25. p.
170. DOBOZI Eszter: *Zöld az ég*. = Magyar Napló, 11/18. p.
171. DÖBRENTÉI Kornél: *Egyszer Egészé összeszenőnek a részek*. = Hítel, 12/3–4. p.
172. DÖBRENTÉI Kornél: *Miért? – Csak!* = Hítel, 12/5–8. p.
173. DÖBRENTÉI Kornél: *Visszavonásig*. = Életünk, 12/31–32. p.
174. EGYED Emese: *Három kísérlet*. Della libertá. A jel. Himnusz gyermekeimnek. = Vár Ucca Műhely, 1/9–10. p.
175. FALCSIK Mari: *Ahonnán ott vagyok*. = Vigilia, 12/938. p.
176. FALCSIK Mari: *Az én Krisztusom*. = Vigilia, 12/939. p.
177. FALCSIK Mari: *Közélgő ünnep*. = Vigilia, 12/938–939. p.
178. FALUSI Márton: *EDITáfum*. = Bárka, 6/10–14. p.
179. FALUSI Márton: *Egyetlen negatív*. = Magyar Napló, 11/26–27. p.
180. FALUSI Márton: *Esküvőszeszén*. = Kortárs, 12/10. p.
181. FARKAS Natália Krisztina: *Erdő*. = Helikon, december 10. 11. p.
182. FARKAS Natália Krisztina: *Valamikor, éjjel*. = Helikon, december 10. 11. p.
183. FARKAS WELLMANN Endre: *Hóballada*. = Vár Ucca Műhely, 1/6. p.
184. FARKAS WELLMANN Éva: *Adatmentés*. = Helikon, november 25. 3. p.
185. FARKAS WELLMANN Éva: *Nevem hiába*. = Helikon, november 25. 3. p.
186. FAZEKAS Géza: *elmozdulás*. = Helikon, december 25. 10. p.
187. FAZEKAS Géza: *az erdő másik oldalán*. = Helikon, december 25. 10. p.
188. FAZEKAS Géza: *holdfa*. = Helikon, december 25. 10. p.
189. FAZEKAS Géza: *irbatár*. = Helikon, december 25. 10. p.
190. FAZEKAS Géza: *lebeletek a télhez*. = Helikon, december 25. 10. p.
191. FAZEKAS Géza: *másféle*. = Helikon, december 25. 10. p.
192. FAZEKAS Géza: *egy szeszénmunkás hitvallása*. = Helikon, december 25. 10. p.
193. FECSKE Csaba: *Keserű dal*. = Ezredvég, 6/20–21. p.
194. FEKETE Csaba: *Ablak*. = Liget, 12/51. p.
195. FEKETE Csaba: *Tapló a fán*. = Liget, 12/50. p.
196. FEKETE Vince: *„Egy nap élet”*. = Látó, 12/33–34. p.
197. FEKETE Vince: *Első koan*. = Tiszatáj, 12/43. p.
198. FEKETE Vince: *Harmadik koan*. = Tiszatáj, 12/43. p.
199. FEKETE Vince: *Hetedik koan*. = Tiszatáj, 12/44. p.
200. FEKETE Vince: *Negyedik koan*. = Tiszatáj, 12/44. p.
201. FEKETE Vince: *Ötödik koan*. = Tiszatáj, 12/44. p.
202. FEKETE Vince: *Székely koan*. = Tiszatáj, 12/43. p.
203. FELLINGER Károly: *Agglegény*. = Prae, 2/58. p.
204. FELLINGER Károly: *Csendélet halottakkal*. = Vár, 4–5/72–74. p.
205. FELLINGER Károly: *Egysoros*. = Híd, 11/32. p.
206. FELLINGER Károly: *Ékezet*. = Helikon, november 10. 9. p.
207. FELLINGER Károly: *Enceladus*. = Híd, 11/30. p.
208. FELLINGER Károly: *Érzelmileg*. = Helikon, november 10. 9. p.
209. FELLINGER Károly: *Fű alatt*. = Helikon, november 10. 9. p.
210. FELLINGER Károly: *Halotti beszéd*. = Prae, 2/58. p.
211. FELLINGER Károly: *In memoriam Gabriel José García Márquez*. = Híd, 11/31. p.
212. FELLINGER Károly: *Járvány*. = Helikon, november 10. 9. p.
213. FELLINGER Károly: *Karácsonyi ének*. = Helikon, november 10. 9. p.
214. FELLINGER Károly: *Melankólia*. = Prae, 2/58. p.
215. FELLINGER Károly: *Mégsem*. = Prae, 2/58. p.
216. FELLINGER Károly: *Nosza*. = Helikon, november 10. 9. p.
217. FELLINGER Károly: *Nyugtával*. = Helikon, november 10. 9. p.
218. FELLINGER Károly: *Origami*. = Híd, 11/30–31. p.
219. FELLINGER Károly: *Öröklét*. = Híd, 11/32. p.
220. FELLINGER Károly: *Papírsárkány*. = Helikon, november 10. 9. p.
221. FELLINGER Károly: *Prekonceptió*. = Prae, 2/58. p.
222. FELLINGER Károly: *Szőgezünk le*. = Helikon, november 10. 9. p.
223. FELLINGER Károly: *Újabb haiku*. = Híd, 11/32. p.

224. FENYVESI Orsolya: *És most...* = Élet és Irodalom, november 7. 14. p.
225. FENYVESI Orsolya: *Különös középkor.* = Prae, 2/39. p.
226. FENYVESI Orsolya: *A másik álma.* = Prae, 2/39. p.
227. FENYVESI Orsolya: *Az utazó rózsák.* = Élet és Irodalom, november 7. 14. p.
228. FERENCZ Imre: *Civilben.* = Látó, 10/56–57. p.
229. FERENCZ Imre: *Dal.* = Látó, 10/56. p.
230. FERENCZ Imre: *Évforduló.* = Látó, 10/57. p.
231. FERENCZ Imre: *Füst és parázs.* = Székelyföld, 11/90–92. p.
232. FILIP Tamás: *Biztosan állni fog.* = Irodalmi Jelen, 11/51. p.
233. FILIP Tamás: *Gyónás helyett.* = Irodalmi Jelen, 11/50. p.
234. FILIP Tamás: *Mégis a te kezéd.* = Irodalmi Jelen, 11/51. p.
235. FILIP Tamás: *Öreg ács, balta nélkül.* = Kortárs, 12/11. p.
236. FODOR Ákos: *Helyzetjelentés.* = Élet és Irodalom, december 19. 38. p.
237. FODOR Ákos: *Hítoavallás.* = Élet és Irodalom, december 19. 38. p.
238. FODOR Ákos: *Mikrokozmoszom.* = Élet és Irodalom, december 19. 38. p.
239. FODOR Ákos: *Tárgyatlagos xénia.* = Élet és Irodalom, december 19. 38. p.
240. FODOR Ákos: *Wu wei (2.).* = Élet és Irodalom, december 19. 38. p.
241. FUCSKÓ Miklós: *In memoriam Mindenki.* = Magyar Napló, 11/43. p.
242. FÜRI Mária: *Hatan.* = Holmi, 11/1438. p.
243. FÜRI Mária: *Van egy pont.* = Holmi, 11/1437. p.
244. GÁL Csaba: *Börtöntöltelek.* = Vár, 4–5/109. p.
245. GÁL Csaba: *Elpusztult édenen túl.* = Vár, 4–5/109. p.
246. GÁL Csaba: *Transz.* = Vár Ucca Műhely, 3/114. p.
247. GELLÉN-MIKLÓS Gábor: *Félig még éltek.* = Jelenkor, 12/1304. p.
248. GELLÉN-MIKLÓS Gábor: *Őszi chanson.* = Jelenkor, 12/1305. p.
249. GEREVICH András: *Tavaszi.* = Élet és Irodalom, december 19. 36. p.
250. GERGELY Ágnes: *Fifike.* = Élet és Irodalom, december 19. 32. p.
251. GERGELY Ágnes: *Tűzoszlopok.* = Kortárs, 12/12. p.
252. GERGELY Bori: *Első séta.* = Helikon, december 10. 13. p.
253. GERGELY Bori: *Színés tócsák.* = Helikon, december 10. 13. p.
254. G[ÉHER]. István László: *A Repülő szönyegből.* 169. Gyerekváró glossza (glossza1). 197. Ujjlenyomat (cossante2). 198. Belső tenger (villanella3). = Jelenkor, 12/1300–1303. p.
255. G[ÉHER]. István László: *A repülő szönyegből. (távol-keleti formák).* 212. Emléksapda (szidzo). 213. Megzavart meditáció (thank bauk). 214. Költő dala (yu du). 215. Tiszta vágy (pathya vat). 216. Nagy fehér-ség (go vat). 217. Vietnami udvarlóének (luc bat). 218. Kétség (song that luc bat). = Kalligram, 12/40–42. p.
256. GOMBÁR Endre: *Álmomban.* = Kortárs, 11/33. p.
257. GOMBÁR Endre: *Anyamébben.* = Kortárs, 11/33. p.
258. GOMBÁR Endre: *Illúzió.* = Kortárs, 11/34. p.
259. GÖKHAN, Ayhan: *Beteg vagyok.* = Bárka, 6/53. p.
260. GÖKHAN, Ayhan: *János, a legkedvesebbik. A jegyzőkönyv.* = Tiszatáj, 12/45. p.
261. GÖKHAN, Ayhan: *Kabalaállat.* = Bárka, 6/53–54. p.
262. GÖKHAN, Ayhan: *Mi az?* = Bárka, 6/54. p.
263. GÖKHAN, Ayhan: *Sienai Szent Katalin. A szentek körülírása.* = Tiszatáj, 12/45. p.
264. GÖKHAN, Ayhan: *Szappandráma.* = Bárka, 6/54. p.
265. GÖMÖRI György: *Ez a nyár...* = Alföld, 11/18. p.
266. GÖMÖRI György: *Borbély Szilárdról.* = Alföld, 11/18. p.
267. GULA Miklós: *Ágak [2013 január (?)].* = Vár, 4–5/115. p.
268. GULA Miklós: *Füve a szülő napmelegnek, Bogarai a túltobzódó életnek (2013. július).* = Vár, 4–5/114. p.
269. GULA Miklós: *A sebesség apobulózisa.* = Vár, 4–5/114–115. p.
270. GYÓNI Géza: *Ferenc Ferdinánd jár a badak élén.* = 2000, 11/49. p.
271. GYŐRI László: *Azonosság.* = Bárka, 6/8. p.
272. GYŐRI László: *A régi költők dicsérete.* = Bárka, 6/9. p.
273. GYŐRI Orsolya: *Városi lapfehér.* = Liget, 11/79. p.
274. GYUKICS Gábor: *akusztikai árnyék.* = Élet és Irodalom, november 21. 17. p.
275. GYUKICS Gábor: *apály idején.* = Jelenkor, 11/1206. p.
276. GYUKICS Gábor: *csukázás.* = Jelenkor, 11/1206. p.
277. GYUKICS Gábor: *egy szimpla két cukorral.* = Élet és Irodalom, november 21. 17. p.

278. GYUKICS Gábor: *előhívatlan.* = Élet és Irodalom, november 21. 17. p.
279. GYUKICS Gábor: *holdernyő.* = Élet és Irodalom, november 21. 17. p.
280. GYUKICS Gábor: *közjáték.* = Jelenkor, 11/1207. p.
281. GYUKICS Gábor: *a nikkel számovár vízszavág.* = Élet és Irodalom, november 21. 17. p.
282. HARTAY Csaba: *Árutazott.* = Tiszatáj, 12/15. p.
283. HARTAY Csaba: *Évesek.* = Tiszatáj, 12/15–16. p.
284. HARTAY Csaba: *Hősziget.* = Tiszatáj, 12/16. p.
285. HARTAY Csaba: *Kiírvott nyár.* = Tiszatáj, 12/16. p.
286. HÁY János: *Az apa el.* = Alföld, 11/39. p.
287. HÁY János: *Bűdös.* = Alföld, 11/38. p.
288. HÁY János: *Házaspár.* = Alföld, 11/37. p.
289. HÁY János: *Magadért.* = Alföld, 11/38. p.
290. HÁY János: *Manhattan.* = Alföld, 11/38. p.
291. HÁY János: *A nap ára.* = Alföld, 11/37. p.
292. HÁY János: *Nem akartam.* = Alföld, 11/37. p.
293. HEGEDŰS Ágota: *cigizni.* = Élet és Irodalom, november 14. 17. p.
294. HEGEDŰS Ágota: *Csók Schopenbauer.* = Élet és Irodalom, november 14. 17. p.
295. HEGEDŰS Ágota: *pacal tűz.* = Élet és Irodalom, november 14. 17. p.
296. HEGEDŰS Gyöngyi: *csontvezetés.* = Új Forrás, 10/57–58. p.
297. HEGEDŰS Gyöngyi: *hirtelen, szavak helyett.* = Irodalmi Jelen, 11/57. p.
298. HEGEDŰS Gyöngyi: *Isten arcképe.* = Irodalmi Jelen, 11/58. p.
299. HEGEDŰS Gyöngyi: *Medencezárásig.* = Irodalmi Jelen, 11/55. p.
300. HEGEDŰS Gyöngyi: *szigorúan kétféle osztva.* = Irodalmi Jelen, 11/56. p.
301. HEGYI BOTOS Attila: *Egy alabástrom kavics 1.* (Velathri oszlopjai). = Új Forrás, 10/43–44. p.
302. HEGYI BOTOS Attila: *Egy alabástrom kavics 2.* (Ombra della Sera). = Új Forrás, 10/44–45. p.
303. HEGYI BOTOS Attila: *Dél nyugati utazás.* (Tomba dell Caccia e Pesca). = Új Forrás, 10/41–43. p.
304. HEITER Tamás: 1983. = Vár, 4–5/5. p.
305. HEITER Tamás: *Böllére eresztve.* = Vár, 4–5/50. p.
306. HEITER Tamás: *Fű-ba szorult fűreg.* = Vár, 4–5/49. p.
307. HEITER Tamás: *Hatósági áramszünet.* = Vár, 4–5/50–51. p.
308. HEVESI Judit: *Szokás.* = Élet és Irodalom, december 19. 35. p.
309. HORGAS Béla: *Óskavics.* = Liget, 12/37. p.
310. HORVÁTH Előd Benjámin: *Depththroat.* = Palócföld, 6/12. p.
311. HORVÁTH Előd Benjámin: *Fagyosszentek.* = Helikon, december 10. 12. p.
312. HORVÁTH Előd Benjámin: *Függőségek.* = Helikon, december 10. 12. p.
313. HORVÁTH Előd Benjámin: *Házsongárd-szvit.* = Helikon, december 10. 12. p.
314. HORVÁTH Előd Benjámin: *Találós.* = Helikon, december 10. 12. p.
315. HORVÁTH István, B.: *Ágyból öntött.* = Székelyföld, 12/89. p.
316. IANCU Laura: *Holdvilágnál.* = Vigilia, 11/836–837. p.
317. IANCU Laura: *Idő.* = Vigilia, 11/837. p.
318. IANCU Laura: *Őszben.* = Vigilia, 11/837. p.
319. JANK Károly: *Hőszakadás.* = Látó, 12/46. p.
320. JANK Károly: *Tél.* = Látó, 12/46–47. p.
321. JÁSZ Attila: *Átiratok.* ki kell találnia. Daid&Ikar. próbarepülés közben. Daid&Ikar. a fészekrakó. Daid&Ikar. = Zempléni Múza, 3/75–76. p.
322. JÁSZ Attila: *Átiratok. Myth&Co.* a kép sarka. Narc&Psych. ágak helyén. Orph&Eur. talán mégiscsak. Daid&Ikar. próbarepülés közben. Daid &Ikar. kalitkából madár. Daid&Ikar. már nem teljesen. Herm&Co. elképzelt valóság. Apol&Marsy. konkrét hely. Apol&Marsy. = Forrás, 11/23–25. p.
323. JENEI Gyula: *Gyermekbűnök.* = Jelenkor, 11/1205. p.
324. JENEI Gyula: *Lobo, a farkas.* = Bárka, 6/31–32. p.
325. JENEI Gyula: *Sakk.* = Bárka, 6/32–33. p.
326. JÓNÁS Tamás: *Elmúló tudás.* = Forrás, 12/14. p.
327. JÓNÁS Tamás: *Kereszténység.* = Liget, 12/61. p.
328. JÓNÁS Tamás: *Párbuzamosok.* = Liget, 12/62. p.
329. JÓNÁS Tamás: *Teremtődésem verse.* = Forrás, 12/13. p.
330. JÓNÁS Tamás: *Tíz év után.* = Forrás, 12/13. p.
331. JUHÁSZ Erika: *Ábrándet.* = Eső, 4/60. p.
332. JUHÁSZ Erika: *Költőzések.* = Eső, 4/61. p.
333. JUHÁSZ Tibor: *Hasbeszélők.* = Prae, 2/59. p.
334. KABAI Lóránt: *...és majdnem biány.* = Tiszatáj, 12/20. p.
335. KABDEBŐ Tamás: *Így Volt? Olykor így látta Tomi?* = Kortárs, 11/35. p.
336. KARAFIÁTH Orsolya: *Átsap.* = Élet és Irodalom, december 19. 38. p.
337. KARÁDI Márton: *Belsőépítész.* = Prae, 2/63–64. p.

338. KARÁDI Márton: *Búcsú*. = Prae, 2/68. p.
 339. KARÁDI Márton: *B. V. elhagyja az országot*. = Prae, 2/67. p.
 340. KARÁDI Márton: *Al elméleti fizikus ápolója*. = Prae, 2/66. p.
 341. KARÁDI Márton: *Érkezés a völgybe*. = Prae, 2/66. p.
 342. KARÁDI Márton: *A fiatal császárné utolsó napjai*. = Prae, 2/68–69. p.
 343. KARÁDI Márton: *A gonoszról*. = Prae, 2/67–68. p.
 344. KARÁDI Márton: *Görögországban a tenger*. = Prae, 2/69–70. p.
 345. KARÁDI Márton: *Lucas Marcos első útja Etiópiába*. = Prae, 2/63. p.
 346. KARÁDI Márton: *Szíklaomlás*. = Prae, 2/64–65. p.
 347. KARÁDI Márton: *Utolsó ítélet*. = Prae, 2/70. p.
 348. KARÁDI Márton: *Ünnep*. = Prae, 2/65. p.
 349. KARVALICS László, Z.: *Köszegi triptichon*. 1. Győzelem után. 2. A várkaplán a sebesülttel beszél. 3. Ollári Márton (1509–1534) sírverse. = Liget, 11/59–61. p.
 350. KASSAI Franciska: *Kövek alatt*. = Ezredvég, 6/10. p.
 351. KASSAI Franciska: *Veszélyben*. = Ezredvég, 6/10–11. p.
 352. KAZINCZY Ferenc: *Berzsenyibez*. = 2000, 12/30–35. p.
 353. KÁLECZ-SIMON Orsolya: *Erőmű, télen*. = Tiszatáj, 11/23–24. p.
 354. KÁLECZ-SIMON Orsolya: *Sugárút*. = Tiszatáj, 11/23. p.
 355. KÁNTOR Péter: *Boldog ember*. = Élet és Irodalom, december 19. 31. p.
 356. KÁNTOR Péter: *A igazságról*. = Élet és Irodalom, december 19. 31. p.
 357. KÁNTOR Péter: *Miközben baktat át a Kosuth téren*. = Élet és Irodalom, november 14. 14. p.
 358. KÁNTOR Zsolt: *A pillanat tekintete*. = Zempléni Múzsá, 3/80. p.
 359. KÁNTOR Zsolt: *Spatial turn 1*. = Ezredvég, 6/35. p.
 360. KÁNTOR Zsolt: *Transzparencia*. = Tekintet, 6/32. p.
 361. KELEMEN Lajos: *Boríz*. = Magyar Napló, 12/49. p.
 362. KELEMEN Lajos: *Egy vagon kő*. = Magyar Napló, 12/49. p.
 363. KENÉZ Ferenc: *Apróságok, alkatrészek*. = Látó, 12/57–58. p.
 364. KENÉZ Ferenc: *Ha már egyszer megírták*. = Helikon, november 25. 4. p.
 365. KENÉZ Ferenc: *Jézuskák légbuzatban*. = Helikon, november 25. 4. p.
 366. KENÉZ Ferenc: *Népünnepély*. = Helikon, november 25. 4. p.
 367. KENÉZ Ferenc: *Nyolcvanas évek*. = Helikon, november 25. 4. p.
 368. KENÉZ Ferenc: *Óh, rózsá, rózsá, rózsá*. = Helikon, november 25. 4. p.
 369. KENÉZ Ferenc: *Óregkor aranya*. = Helikon, november 25. 4. p.
 370. KENÉZ Ferenc: *Rendszerváltók*. = Helikon, november 25. 4. p.
 371. KENÉZ Ferenc: *Technikusok boldogsága*. = Helikon, november 25. 4. p.
 372. KERBER Balázs: *Nappalok, évek*. = Alföld, 11/19–20. p.
 373. KERÉK Imre: *Választok magamnak*. = Vár, 4–5/64. p.
 374. KERESZTESI József: *A Hegyi Zsupsz*. = Jelenkor, 12/1296. p.
 375. KERESZTESI József: *A Kéttalpú Ember*. = Jelenkor, 12/1297. p.
 376. KERESZTESI József: *A Lápi Trotty természetrajza*. = Jelenkor, 12/1296–1297. p.
 377. KERESZTESI József: *Rövid vers az Eltűnt Gombfocistáról*. = Jelenkor, 12/1297. p.
 378. KESZTHELYI Rezső: *Csaknem vers*. = Irodalmi Jelen, 11/10. p.
 379. KESZTHELYI Rezső: *Csaknem vers*. = Kalligram, 11/48. p.
 380. KESZTHELYI Rezső: *Hvari canzone*. = Kalligram, 11/48. p.
 381. KESZTHELYI Rezső: *Képzeltő*. = Irodalmi Jelen, 11/11. p.
 382. KESZTHELYI Rezső: *Képzeltő*. = Kalligram, 11/49. p.
 383. KESZTHELYI Rezső: *Látványhang*. = Irodalmi Jelen, 11/11. p.
 384. KESZTHELYI Rezső: *Látványhang*. = Kalligram, 11/49. p.
 385. KESZTHELYI Rezső: *Színvándorút*. = Kalligram, 11/49. p.
 386. KESZTHELYI Rezső: *Színvándorút*. = Irodalmi Jelen, 11/10. p.
 387. KESZTHELYI Rezső: *Textus*. = Kalligram, 11/49. p.
 388. KÉPES Gábor: *Áldott, békés Fenyőünnepet!*. = Ezredvég, 6/21. p.
 389. KIRILLA Teréz: *Bárány a sínek közt*. = Élet és Irodalom, december 12. 14. p.
 390. KIRILLA Teréz: *Egyedül a tavon*. = Élet és Irodalom, december 12. 14. p.
 391. KIRILLA Teréz: *A móló száraz, szálkás deszkáján*. = Élet és Irodalom, december 12. 14. p.
 392. KISS Judit Ágnes: *Éva belső monológja*. = Palócföld, 6/26–27. p.
 393. KISS Judit Ágnes: *Halott cica*. = Holmi, 11/1366–1367. p.

394. KISS Judit Ágnes: *Megbán ária*. = Holmi, 11/1366. p.
 395. KOCH Imre: *Szorongás*. = Vár, 4–5/64. p.
 396. KODOLÁNYI Gyula: *Li Taj Po, egy tőfelett*. = Magyar Napló, 11/3. p.
 397. KONCZEK József: *Találkozás az orvosnőmmel*. = Ezredvég, 6/36. p.
 398. KORPA Tamás: *Metapillanat XXIV. XXIV.* (Dilemma). XXIV. (Megkeresni a dilemmát). = Látó, 11/36–37. p.
 399. KOVÁCS András Ferenc: *Apamantra*. Öt hét, öt-hét hét. Kórtermi búcsútanka. Talán Madridban. = Élet és Irodalom, december 19. 26. p.
 400. KOVÁCS András Ferenc: *Minden szentek forradalmi*. = Látó, 12/66–67. p.
 401. KÓKAI János: *A mozgókép forradalma*. = Liget, 11/80. p.
 402. *Kölsey-átiratok*. [NÁDASDY Ádám, VÁRADY Szabolcs, KISS Judit Ágnes versei.] = Mozgó Világ, 12/66–68. p.
 403. KÓRIZS Imre: *Fast Forward*. = Jelenkor, 11/1158. p.
 404. KÓRIZS Imre: *A Szikla és a Víz Kertje*. = Jelenkor, 11/1158. p.
 405. KÓRIZS Imre: *Zhongshan Park*. = Jelenkor, 11/1159. p.
 406. KRUSOVSKY Dénes: *A kislány*. = Tiszatáj, 12/46. p.
 407. KRUSOVSKY Dénes: *Telér*. = Tiszatáj, 12/46–47. p.
 408. KUKORELLY Endre: *666. Kék szín*. = Irodalmi Jelen, 12/29. p.
 409. KUKORELLY Endre: *666. Mi a pincében*. = Irodalmi Jelen, 12/29. p.
 410. KUKORELLY Endre: *Chill out*. = Élet és Irodalom, december 19. 25. p.
 411. KUKORELLY Endre: *Der Ister*. = Székelyföld, 11/5–7. p.
 412. KUKORELLY Endre: *Der Sommer (d. 9ten Marz 1840)*. = Székelyföld, 11/5. p.
 413. KUKORELLY Endre: *Élszánt legyek*. = Székelyföld, 11/8. p.
 414. KUKORELLY Endre: *Eltéveszttem és megoldom*. = Irodalmi Jelen, 11/7. p.
 415. KUKORELLY Endre: *En nem engedlek el*. = Irodalmi Jelen, 12/31. p.
 416. KUKORELLY Endre: *Ha odaállna az égbén*. = Bárka, 6/21. p.
 417. KUKORELLY Endre: *H.Ö.L.D.E.R.L.I.N.-szétíratok*. Der Winter. d. 24. Januar 1676. Ermunterung. Was ist der Menschen Leben? Brot und Wein. Der Main. Des Morgens. = Alföld, 11/3–6. p.
 418. KUKORELLY Endre: *Irt alszik*. = Bárka, 6/19. p.
 419. KUKORELLY Endre: *A kezdet*. = Irodalmi Jelen, 11/3. p.
 420. KUKORELLY Endre: *Ki az aki*. = Bárka, 6/19–20. p.
 421. KUKORELLY Endre: *Kimutatja érzelmeit*. = Irodalmi Jelen, 11/4–5. p.
 422. KUKORELLY Endre: *Ki védekezik*. = Irodalmi Jelen, 11/6. p.
 423. KUKORELLY Endre: *Lassan balni*. = Holmi, 11/1408–1409. p.
 424. KUKORELLY Endre: *Már kopaszodnak a*. = Holmi, 11/1406–1407. p.
 425. KUKORELLY Endre: *Most jó*. = Holmi, 11/1407–1408. p.
 426. KUKORELLY Endre: *Prosus*. = Irodalmi Jelen, 12/30. p.
 427. KUKORELLY Endre: *Sírás miatt náthás*. = Bárka, 6/20. p.
 428. KUKORELLY Endre: *Változat*. = Székelyföld, 11/7. p.
 429. KÜRTI László: *akár egy feketeigó*. = Mozgó Világ, 11/87. p.
 430. KÜRTI László: *allergia*. = Mozgó Világ, 11/86. p.
 431. KÜRTI László: *a józanságról*. = Mozgó Világ, 11/86. p.
 432. LADÁNYI István: *Tizenötödik menet*. = Hid, 11/3–6. p.
 433. LADIK Katalin: *Mint galambok csókja, bangtalan*. = Kortárs, 12/13. p.
 434. LÁNGI Péter: *Esztergapadnál*. = Vár, 4–5/112–113. p.
 435. LÁNGI Péter: *Sakkversenyen*. = Vár, 4–5/113. p.
 436. LÁSZLÓ Noémi: *Esti mondóka*. = Vár Ucca Műhely, 1/49. p.
 437. LÁSZLÓ Noémi: *Jóságok*. = Vár Ucca Műhely, 1/48. p.
 438. LÁSZLÓ Noémi: *Mesterkedések*. = Vár Ucca Műhely, 1/49. p.
 439. LÁSZLÓ Noémi: *Nyolcvankilencben*. = Látó, 12/68–69. p.
 440. LÁSZLÓ Noémi: *Sötétvers*. = Vár Ucca Műhely, 1/48. p.
 441. LÁSZLÓ Noémi: *Ünnep*. = Helikon, december 25. 1. p.
 442. LÁSZLÓ Noémi: *Vihar*. = Vár Ucca Műhely, 1/50. p.
 443. LÁSZLÓ-KOVÁCS Gyula: *kávé, sör és szivar*. = Ezredvég, 6/43. p.
 444. LÁSZLÓ-KOVÁCS Gyula: *oltárom az egész világ*. = Ezredvég, 6/44. p.
 445. LÁSZLÓ-KOVÁCS Gyula: *rózsák és nárciszkok égne bennem*. = Ezredvég, 6/44–45. p.
 446. LÁSZLÓFFY Csaba: *Randevúra hívott balál*. Patthelyzet. Patinás romlás. Viharos invá-

- zió. A fejbe lőtt katona agóniája. = Helikon, november 10. 6–8. p.
447. LÁSZLÓFFY Csaba: *Tercinák egy utolsó kávé mellett.* = Látó, 12/70. p.
448. LÁZÁR Balázs: *Nem tudom.* = Eső, 4/26. p.
449. LÁZÁR Balázs: *Szárászó, 2014.* = Vigília, 11/846. p.
450. LÁZÁR Júlia: *Befelé.* = Látó, 10/7. p.
451. LÁZÁR Júlia: *Emlékmű, ellenfényben.* = Látó, 10/6–7. p.
452. LÁZÁR Júlia: *Háromszög.* = Látó, 10/5. p.
453. LÁZÁR Júlia: *Talán.* = Látó, 10/6. p.
454. LÁZÁR Júlia: *Vének.* = Látó, 10/5. p.
455. LENGVEL Géza: *Memento.* = Hítel, 11/132. p.
456. LENGVEL Géza: *Nyáresti vendég.* = Hítel, 11/133. p.
457. LIPCESEY Emőke: *hangokká izzik.* = Tiszatáj, 11/42. p.
458. LOSCHITZ Ferenc: *Fönről le.* = Forrás, 12/98. p.
459. LOSCHITZ Ferenc: *Vers névnap előtt.* = Forrás, 12/98–99. p.
460. LÖVÉTEI LÁZÁR László: *A tranzit expressz.* = Látó, 12/71–73. p.
461. LUTERÁN Lajos: *A közhelyek margójára.* = Tiszatáj, 11/39–41. p.
462. LUZSICZA István: *Égszínkék szonett.* = Életünk, 11/56. p.
463. LUZSICZA István: *Képalírás.* = Életünk, 11/56. p.
464. MAGYAR László András: *Állatklinika.* = Holmi, 11/1456. p.
465. MAGYAR László András: *Sellő.* = Holmi, 11/1456. p.
466. MAGYAR László András: *Sírató.* = Holmi, 11/1457. p.
467. MARCZINKA Csaba: *Bibó-tünődés.* = Magyar Napló, 12/36. p.
468. MARCZINKA Csaba: *Ha ránk omlik a fal.* = Székelyföld, 11/43. p.
469. MARCZINKA Csaba: *Az öreg Szindbád.* = Székelyföld, 11/43–44. p.
470. MARCZINKA Csaba: *Végő tünődés.* = Magyar Napló, 12/36. p.
471. MARKÓ Béla: *All a fény.* = Tiszatáj, 12/18. p.
472. MARKÓ Béla: *Árnyékok a kertben.* = Eső, 4/3–4. p.
473. MARKÓ Béla: *Egyetlen szonett.* = Forrás, 12/12. p.
474. MARKÓ Béla: *Formák.* = Tiszatáj, 12/17. p.
475. MARKÓ Béla: *Háló.* = Holmi, 11/1346. p.
476. MARKÓ Béla: *Ha minden él.* = Tiszatáj, 12/19. p.
477. MARKÓ Béla: *Hazatér.* = Kalligram, 12/25. p.
478. MARKÓ Béla: *Hosszú zápor.* = Forrás, 12/11. p.
479. MARKÓ Béla: *Hozott anyagból.* = Eső, 4/4. p.
480. MARKÓ Béla: *Könyörgés.* = Forrás, 12/11. p.
481. MARKÓ Béla: *Máshol van közben.* = Kalligram, 12/24. p.
482. MARKÓ Béla: *Megismerés.* = Élet és Irodalom, december 19. 35. p.
483. MARKÓ Béla: *Mint aki poeta.* = Kortárs, 12/14. p.
484. MARKÓ Béla: *Mintavétel.* = Eső, 4/3. p.
485. MARKÓ Béla: *Az öröklét receptje.* = Kalligram, 12/24. p.
486. MARKÓ Béla: *Ritmus.* = Forrás, 12/12. p.
487. MARKÓ Béla: *Rontás.* = Holmi, 11/1345–1346. p.
488. MARKÓ Béla: *Tragikomikus kísérletek.* = Élet és Irodalom, december 19. 35. p.
489. MARKÓ Béla: *Veszély.* = Kalligram, 12/25. p.
490. MARKÓ Orsolya: *Atraxia.* = Helikon, december 10. 10. p.
491. MARKÓ Orsolya: *One night stand.* = Helikon, december 10. 10. p.
492. MARNÓ János: *Alaktan.* = Holmi, 11/1406. p.
493. MARNÓ János: *Átalakulatok.* = Vigília, 11/827–828. p.
494. MARNÓ János: *Helyzetdal.* = Élet és Irodalom, november 21. 14. p.
495. MARNÓ János: *Információcsapda.* = Jelenkor, 11/1153–1154. p.
496. MARNÓ János: *Kompromisszum.* = Élet és Irodalom, december 19. 29. p.
497. MARNÓ János: *Pastorale.* = Élet és Irodalom, december 19. 29. p.
498. MARNÓ János: *A rokokó kísértete.* = Jelenkor, 11/1155. p.
499. MARNÓ János: *Rousseau.* = Jelenkor, 11/1154. p.
500. MARNÓ János: *Strapa.* = Élet és Irodalom, december 19. 29. p.
501. MARNÓ János: *Súlylobogás.* = Jelenkor, 11/1153. p.
502. MARNÓ János: *Szeptember 1.* = Holmi, 11/1405. p.
503. MARNÓ János: *Szeptember 3.* = Holmi, 11/1405–1406. p.
504. MARNÓ János: *Vérszomjas sivatag.* = Élet és Irodalom, november 21. 14. p.
505. MATYIKÓ Sebestyén József: *Az égen a hold ballag át.* = Vár Ucca Műhely, 2/75–76. p.
506. MATYIKÓ Sebestyén József: *Ha derfútt fejfel is.* = Vár Ucca Műhely, 2/73–74. p.
507. MATYIKÓ Sebestyén József: *Krúdy síófoki platánjai.* = Vár Ucca Műhely, 2/74. p.

508. MATYIKÓ Sebestyén József: *Nagyvárosi maszk.* = Vár Ucca Műhely, 2/76. p.
509. MÁTÓ Gyula: *Készítem magam.* = Ezredvég, 6/37. p.
510. MELIORISZ Béla: *Ennyi.* = Jelenkor, 12/1298–1299. p.
511. MELIORISZ Béla: *Kora ősi.* = Jelenkor, 12/1298. p.
512. MELIORISZ Béla: *Mi lesz.* = Jelenkor, 12/1299. p.
513. MEZEI Gábor: *előfal.* = Új Forrás, 10/80. p.
514. MEZEI Gábor: *kőfa.* = Új Forrás, 10/78. p.
515. MEZEI Gábor: *monstrum13.* = Új Forrás, 10/79. p.
516. MEZŐSI Miklós: *Számvetés a hétvégén.* = Mozgó Világ, 11/87. p.
517. MEZŐSI Miklós: *Zümmögőkardal.* = Mozgó Világ, 11/88. p.
518. MIHALIK Margit: *2007.* = Vár Ucca Műhely, 2/95. p.
519. MIHALIK Margit: *Nyár végi elégia.* = Vár Ucca Műhely, 2/95–96. p.
520. MIHALIK Margit: *Ősz.* = Vár Ucca Műhely, 2/96. p.
521. MIHALIK Margit: *Variációk egy témára: 1968.* = Vár Ucca Műhely, 2/94. p.
522. MRÉNYI Julianna: *Fentről nézve.* = Eső, 4/62. p.
523. MURÁNYI Zita: *csillagok.* = Vár Ucca Műhely, 2/20. p.
524. MURÁNYI Zita: *Csomó.* = Látó, 10/46–47. p.
525. MURÁNYI Zita: *Év.* = Látó, 10/47. p.
526. MURÁNYI Zita: *Fagy.* = Látó, 10/46. p.
527. MURÁNYI Zita: *kagyló.* = Vár Ucca Műhely, 2/19. p.
528. MURÁNYI Zita: *tapasztalat.* = Vár Ucca Műhely, 2/20. p.
529. MURÁNYI Zita: *van az a...* = Vár Ucca Műhely, 2/21. p.
530. MURÁNYI Zita: *verseny.* = Vár Ucca Műhely, 2/19. p.
531. MURÁNYI Zita: *Zivatar.* = Látó, 10/47–48. p.
532. NAGY Attila: *Ne bídd.* = Látó, 10/13. p.
533. NAGY Attila: *Sohasem énrám.* = Látó, 10/14. p.
534. NAGY Attila: *Szilágyi Domokos, poeta.* = Látó, 10/13–14. p.
535. NAGY Daniella: *Feszültség.* = Vár, 4–5/116. p.
536. NAGY Daniella: *Várva.* = Vár, 4–5/116. p.
537. NAGY Katalin: *Az erőszak ornamentikája.* = Élet és Irodalom, december 12. 17. p.
538. NAGY Katalin: *Északi Összekötő.* = Élet és Irodalom, december 12. 17. p.
539. NAGY Katalin: *Tájékozódás bajban.* = Élet és Irodalom, december 12. 17. p.
540. NAGY Katalin: *Ülj le, tragédia.* = Élet és Irodalom, december 12. 17. p.
541. NAGYPÁL István: *Ez már fűi szép válasz.* = Székelyföld, 11/27–28. p.
542. NAGYPÁL István: *Klucht.* = Székelyföld, 11/28. p.
543. NAGYPÁL István: *Tőzegáfonya.* (Windeby fiú) = Palócföld, 6/8. p.
544. NEMES Z. Mária: *A vérbíró megdálja az ifjú párt.* = Prae, 2/60–62. p.
545. NOVÁK Éva: *Ablakom alatt.* = Várad, 11/6. p.
546. NOVÁK Éva: *Amikor.* = Várad, 11/4. p.
547. NOVÁK Éva: *Arányok.* = Várad, 11/5. p.
548. NOVÁK Éva: *Haza, most.* = Liget, 11/73. p.
549. NOVÁK Éva: *Idegesség.* = Várad, 11/5. p.
550. NOVÁK Éva: *Senki nem beszél rólunk, ha meghalunk.* = Várad, 11/6. p.
551. NOVÁK Éva: *Térv.* = Várad, 11/7. p.
552. NOVÁK Valentin: *díj.* = Tiszatáj, 11/47. p.
553. NÓGRÁDI Gábor: *Versék kínai-japán stílusban.* Új gond. Sok baj. Harmónia. Semmiség. = Bárka, 6/22–23. p.
554. NYERGES Gábor Ádám: *helyi nevezetesség.* = Jelenkor, 12/1307. p.
555. NYERGES Gábor Ádám: *Varázsütés.* = Jelenkor, 12/1306. p.
556. OLÁH András: *Dánia gyászban.* = Életünk, 12/56. p.
557. OLÁH András: *elhalasztott utazás.* = Életünk, 12/56. p.
558. OLÁH András: *idegen vidék.* 1. zsákmányát osztja. 2. kinőtrel. 3. mióta kivándoroltál. 4. versenyfutás. 5. kifutópályán. = Életünk, 12/55. p.
559. OLÁH András: *karnyújtásnyira.* = Mozgó Világ, 12/65. p.
560. OLÁH András: *Kiszámoló.* = Látó, 10/37. p.
561. OLÁH András: *koncert.* = Kalligram, 12/46. p.
562. OLÁH András: *Magyarázat.* = Látó, 10/38. p.
563. OLÁH András: *Műhiba.* = Látó, 10/37–38. p.
564. OLÁH András: *tegyük fel.* = Mozgó Világ, 12/64–65. p.
565. OLÁH János: *Miért a semmiért?* = Magyar Napló, 12/5. p.
566. OLÁH János: *Nem kérek kegyelmet.* = Magyar Napló, 12/5. p.
567. OLÁH János: *Steril vadászat.* = Magyar Napló, 12/5. p.
568. OLÁH András: *újkori mesék.* = Kalligram, 12/46. p.
569. OLÁH János: *Vitorla vagy.* = Magyar Napló, 12/5. p.

570. ORBÁN János Dénes: *A teoretikus kilépője*. Bagics. = Kortárs, 12/15. p.
571. PAPP Attila Zsolt: *Forradalom egy bezárt szobában*. = Látó, 12/103–104. p.
572. PATAKI Ferenc, Cs.: *Fanni asszony halálára*. = Vár Ucca Műhely, 2/79. p.
573. PAYER Imre: *A fecskék és a kőbárány*. = Magyar Napló, 11/41. p.
574. PAYER Imre: *A fehér sáv*. = Magyar Napló, 11/41. p.
575. PÁL Tamás: *Axis mortis*. = Helikon, november 25. 10. p.
576. PÁL Tamás: *kickbox és költészet*. = Helikon, november 25. 10. p.
577. PÁL Tamás: *A lepke vére*. = Helikon, november 25. 10. p.
578. PÁL Tamás: *letakart tükör*. = Helikon, november 25. 10. p.
579. PÁL Tamás: *Testközel*. = Helikon, november 25. 10. p.
580. PÁSZTOR Béla: *Csonka szonettek*. Már megint. Kazahok. Vad. = Életünk, 12/44–45. p.
581. PÁVA Szilárd: *Ágon*. = Hítel, 11/104. p.
582. PÁVA Szilárd: *Bűfű*. = Hítel, 11/103. p.
583. PÁVA Szilárd: *Ma már csak*. = Hítel, 11/103. p.
584. PETŐCZ András: *A kéregető Isten*. = Eső, 4/5. p.
585. PETŐCZ András: *Pantitész, spártai harcok szavai halála előtt*. = Székelyföld, 12/32–33. p.
586. PETRŐCZI Éva: *Gyöngyfényű...* = Credo, 3/13. p.
587. PÉNTÉK Imre: *Üzent a múltból Pannónia*. = Vár, 4–5/84–87. p.
588. PÉTER Márta: *(abogy porlad)*. = Forrás, 12/45. p.
589. PÉTER Márta: *(csak állok, mint ló)*. = Forrás, 12/46–47. p.
590. PÉTER Márta: *dögkút*. = Forrás, 12/44–45. p.
591. PÉTER Márta: *éjszaka csak ballom*. = Forrás, 12/44. p.
592. PÉTER Márta: *(már úgy)*. = Forrás, 12/47. p.
593. PÉTER Márta: *(össze kell pakolni)*. = Forrás, 12/47. p.
594. PÉTER Márta: *táj*. = Forrás, 12/46. p.
595. POC SUVALSZKI Aliz: *Családi ebéd*. = Bárka, 6/45. p.
596. POC SUVALSZKI Aliz: *Két fröccs*. = Bárka, 6/43. p.
597. POC SUVALSZKI Aliz: *Nincs*. = Bárka, 6/44. p.
598. POC SUVALSZKI Aliz: *Szorosabbra gombolalak*. = Bárka, 6/44. p.
599. POLGÁR Teréz Eszter: *Kint, bent*. = Liget, 11/74. p.
600. POLLÁGH Péter: *Akcentus a Dédi*. = Vár Ucca Műhely, 2/11. p.
601. POLLÁGH Péter: *A Dédi hibái*. = Vár Ucca Műhely, 2/11–12. p.
602. POÓS Zoltán: *Díjfa* = Élet és Irodalom, december 5. 14. p.
603. POÓS Zoltán: *Miért nem mosolyognak a régi fényképeken?* = Élet és Irodalom, december 5. 14. p.
604. RADOSZÁV Miklós: *Alle-r-gia*. = Napút, 9/45. p.
605. RADOSZÁV Miklós: *Allergia*. = Napút, 9/45. p.
606. RADOSZÁV Miklós: *Játszma I.* (játssz ma). = Napút, 9/45. p.
607. RADOSZÁV Miklós: *Játszma II.* = Napút, 9/45. p.
608. RADOSZÁV Miklós: *Töredékek*. = Napút, 9/44. p.
609. RAKOVSKY Zsuzsa: *Fortepan (II). Személyek*. „Boldog békeidők”. Csak egy személy. Sakkozó katonák. = Holmi, 11/1291–1295. p.
610. RAKOVSKY Zsuzsa: *Négy évtized*. Részletek a Fortepan-ciklusból. = 2000, 11/24–32. p.
611. RAKOVSKY Zsuzsa: *Novella*. = Bárka, 6/5–6. p.
612. RAKOVSKY Zsuzsa: *Víz*. = Bárka, 6/6–7. p.
613. RÉKASY Ildikó: *Illúzióvesztés*. = Ezredvég, 6/8–9. p.
614. RÉKASY Ildikó: *A minotaurusz*. = Ezredvég, 6/9. p.
615. RÉKASY Ildikó: *Visszhangtalan*. = Ezredvég, 6/8. p.
616. RÓRAY György: *Három elmélkedés a jászolnál*. A bölcs. A pástor. A számár. = Vigilia, 12/940–941. p.
617. SÁITOS Lajos: *Két vázlat*. Meglásd. Borházban. = Vár, 4–5/65. p.
618. SAJÓ László: *Babits a Földi Paradicsomban*. = Kortárs, 12/18. p.
619. SÁRÁNDI József: *Agancs*. = Magyar Napló, 11/37. p.
620. SÁRÁNDI József: *A mester és remeke*. = Magyar Napló, 11/37. p.
621. SÁRÁNDI József: *Mondatok*. = Magyar Napló, 11/37. p.
622. SÁRKÖZI László: *Curriculum vitae*. = Új Forrás, 10/91–92. p.
623. SÁRKÖZI László: *Közjáték a lámpánál*. = Új Forrás, 10/93. p.
624. SÁRKÖZI László: *A mester és a tanítvány*. Újévi szonett Faludy Györgynek. Hogy mesterem... Egy disztichon Faludy Györgynek. Nem búcsúszom. Töredék. = Új Forrás, 10/83–86. p.

625. SÁRKÖZI László: *Újévi köszöntő*. = Új Forrás, 10/94. p.
626. SELYEM Zsuzsa: *A jó jég*. = Vár Ucca Műhely, 1/11–13. p.
627. SERFFÖZŐ Simon: *Távcsövek se*. = Magyar Napló, 11/17. p.
628. SERFFÖZŐ Simon: *A város te voltál*. = Magyar Napló, 11/16–17. p.
629. SIMON Adri: *Épp megint*. = Irodalmi Jelen, 12/36. p.
630. SIMON Adri: *Holtág akad*. = Irodalmi Jelen, 12/38. p.
631. SIMON Adri: *Kételyben-vajban*. = Irodalmi Jelen, 12/36. p.
632. SIMON Adri: *Világfokba a cérnát*. = Irodalmi Jelen, 12/37. p.
633. SIMONFY József: *Milyen szépen*. = Látó, 11/19. p.
634. SIMONFY József: *Nem az enyém*. = Látó, 11/18. p.
635. SIMONFY József: *Ugyanezt*. = Látó, 11/20. p.
636. SIMONFY József: *Zöld*. = Látó, 11/18–19. p.
637. SIMOR András: *Bethlen István mondja*. = Ezredvég, 6/4. p.
638. SIMOR András: *Horthy üzeni*. = Ezredvég, 6/4. p.
639. SIMOR András: *Huba*. = Ezredvég, 6/4. p.
640. SIMOR András: *Két hexameter*. = Ezredvég, 6/4. p.
641. SIMOR András: *A remény*. = Ezredvég, 6/4. p.
642. SOHÁR Pál: *Csorbá ugatás*. = Irodalmi Jelen, 11/32. p.
643. SOHÁR Pál: *A disszidens Budapestje*. = Irodalmi Jelen, 11/34. p.
644. SOHÁR Pál: *Féltresandítva*. = Irodalmi Jelen, 11/37. p.
645. SOHÁR Pál: *Halál a temetőben*. = Irodalmi Jelen, 11/33. p.
646. SOHÁR Pál: *A kerítéseim*. = Irodalmi Jelen, 11/36. p.
647. SOHÁR Pál: *Kortárs*. = Irodalmi Jelen, 11/28. p.
648. SOHÁR Pál: *Művészetbe fulladt éjfél*. = Irodalmi Jelen, 11/38. p.
649. SOHÁR Pál: *Open Reading*. = Irodalmi Jelen, 11/35. p.
650. SOHÁR Pál: *Szélmalomokkal viaskodva*. = Irodalmi Jelen, 11/29. p.
651. SOHÁR Pál: *Egy szép napon*. = Irodalmi Jelen, 11/30. p.
652. SOHÁR Pál: *Valamikor máskor*. = Irodalmi Jelen, 11/31. p.
653. SOLYMOSI Bálint: *A Rózsafüzér Királynője, avagy egy utazó napjai*. [Maelsant, a rotterdami kikötőtől, NL]. [Aknaszlatina, Kárpátalja, UKR]. [Tartsay Vilmos utca, Bp., H]. [Petőfi Sándor, Szelevény, H]. = Bárka, 6/48–50. p.
654. STERMECZKY Zsolt Gábor: *bázasság után*. = Palócföld, 6/11. p.
655. STERMECZKY Zsolt Gábor: *the sweetest thing*. = Palócföld, 6/10. p.
656. STONAWSKY József: *Csak egybeesés*. = Liget, 11/83. p.
657. SUHAI Pál: *Dimenziók*. = Holmi, 11/1434–1437. p.
658. SUHAI Pál: *Nomád szívevel*. = Liget, 11/76–77. p.
659. SUMONYI Zoltán: *Londoni aziksz 2014-ből*. = Holmi, 11/1367–1368. p.
660. SZABÓ István: *Egyenletes forgással*. = Híd, 11/19. p.
661. SZABÓ István: *Halászkok és révérszek*. = Híd, 11/18. p.
662. SZABÓ István: *Kézmosás előtt*. = Híd, 11/20. p.
663. SZABÓ István: *Vasárnap*. = Híd, 11/20. p.
664. SZABÓ István: *Vérátömleszt*. = Híd, 11/19. p.
665. SZARKA István: *Genetikus*. = Ezredvég, 6/20. p.
666. SZEPESI Attila: *Turangalila*. – *barbár szonettek* – (részlet). Maszkok. Turangalila. Bányarém. Medvetánc. Halashordó. Táncoló dervisek. A vörös akt. Cilinderben. Az éjszaka meséi. = Székelyföld, 12/5–9. p.
667. SZEPESI Attila: *A világgá futó faszor*. (barbár szonettek – részlet). Plánták dicsérete. Feketénél feketébb fekete. Koldus ősz. Patkány Pisti. Szent Iván. Schéner Miska pipacsai. Plüssmackó. Tizenkilenc. A világgá futó faszor. = Kortárs, 11/3–5. p.
668. SZÉKELY Örs: *arbor*. = Várad, 11/30. p.
669. SZÉKELY Örs: *hazajárulás*. = Helikon, november 10. 10. p.
670. SZÉKELY Örs: *implózió*. = Várad, 11/29. p.
671. SZÉKELY Örs: *Preparált zongorák*. Buborékok. A kérész halála. Minden dolognak a hangja bomlik el utoljára. = Várad, 11/29–30. p.
672. SZIGETI György: *Anyám és Isten*. = Tekintet, 6/41. p.
673. SZIGETI György: *Arcképem alá*. = Tekintet, 6/42. p.
674. SZIKRA János: *Gátszakadás*. = Vár Ucca Műhely, 2/30. p.
675. SZIKRA János: *Igy áldlak, élet*. = Vár Ucca Műhely, 2/28–30. p.
676. SZIKRA János: *Szilvamezőga*. = Vár Ucca Műhely, 2/28. p.

677. SZŐKE Imre Mátyás: *ébredés*. = Irodalmi Jelen, 11/21. p.
678. SZŐKE Imre Mátyás: *sértődés*. = Irodalmi Jelen, 11/22. p.
679. SZÖLLŐSI Mátyás: *purgatórium* = Mozgó Világ, 11/82–83. p.
680. SZTERMEN András: *2116*. = Tiszatáj, 11/43. p.
681. SZTERMEN András: *Filmforgatás*. = Tiszatáj, 11/44. p.
682. TABÁK András: *(Radnóti)*. = Ezredvég, 6/3. p.
683. TAMÁS Menyhért: *Két ködlés között*. = Kortárs, 12/19. p.
684. TANDORI Dezső: *Babits–Arany*. Metszések, metszetek. = Kortárs, 12/20. p.
685. TARBAY Ede: *A bizonyosság keresése*. = Hítel, 11/101. p.
686. TARBAY Ede: *Sarokkő*. = Hítel, 11/102. p.
687. TARI István: *Vibrato*. = Vár, 4–5/49. p.
688. TARJÁN Tamás, REMÉNYI József Tamás: *versparódiák*. Kovács András Ferenc: Műhelysóhaj. Zalán Tibor: Dekadenciák. = Kortárs, 12/16–17. p.
689. TARNAI József: *A régi nyíl*. = Tekintet, 6/16. p.
690. TARNAI József: *Zöld zene*. = Tekintet, 6/15. p.
691. TATÁR Sándor: *Az illúziókat megölni nem kell félmetek jó lesz ha mind...* = Mozgó Világ, 12/63–64. p.
692. TATÁR Sándor: *Nem vádolgok. De: idológ?* = Mozgó Világ, 12/63. p.
693. TATÁR Sándor: *Parád: fürdő*. = Palócföld, 6/14–17. p.
694. TATÁR Sándor: *A távolat /közélet/*. = Prae, 2/56. p.
695. TATÁR Sándor: *X-edik örök zsidó-változat*. = Prae, 2/57. p.
696. TÁBOR Ádám: *mókusnő*. = Prae, 2/55. p.
697. TÁBOR Ádám: *Post*. = Prae, 2/55. p.
698. TERÉK Anna: *Szilánkok 2*. = Eső, 4/21–23. p.
699. TINKÓ Máté: *Terápia-noteszok: Angyalföld még messze van*. = Tiszatáj, 11/36–38. p.
700. TOKOS Bianka: *kivonat*. = Tiszatáj, 11/45. p.
701. TOMAJI Attila: *Arany*. = Holmi, 11/1348–1349. p.
702. TOMAJI Attila: *Emlékszel rám?* = Holmi, 11/1350. p.
703. TOMAJI Attila: *Számüzni a fölényt*. = Holmi, 11/1349. p.
704. TORNAI József: *Állat? Vadállat!* = Életünk, 11/2. p.
705. TORNAI József: *Barátom, ez a tánc*. = Alföld, 11/18. p.
706. TORNAI József: *Csillag-értelmetlenség*. = Alföld, 11/17. p.
707. TORNAI József: *Csillag-értelmetlenség*. = Kortárs, 11/32. p.
708. TORNAI József: *Egyszer biztos*. = Életünk, 11/1. p.
709. TORNAI József: *A fájdalomról és örömről*. = Hítel, 11/59–60. p.
710. TORNAI József: *Felhőfősz-lány*. = Alföld, 11/17. p.
711. TORNAI József: *Hármas oltár*. = Életünk, 11/3. p.
712. TORNAI József: *Minek a mi értelmező agyunk?* = Kortárs, 11/31. p.
713. TORNAI József: *Most, hogy az ősz jött*. = Hítel, 11/57–58. p.
714. TORNAI József: *Az ócska, balál-vembes dal*. = Kortárs, 11/30. p.
715. TORNAI József: *Ó, hát elmenni!* = Kortárs, 11/31. p.
716. TORNAI József: *Az öregség paroxizmusában*. = Hítel, 11/56. p.
717. TORNAI József: *Te drága higany*. = Kortárs, 11/29. p.
718. TORNAI József: *A tudás és a gépek*. = Hítel, 11/58–59. p.
719. TÖNKÖL József: *Film*. = Vár Ucca Műhely, 2/87. p.
720. TÖNKÖL József: *Mintba a folyót úsznám*. = Vár Ucca Műhely, 2/86. p.
721. TÖNKÖL József: *Szappanfű hamujáig*. = Vár Ucca Műhely, 2/86. p.
722. TÖNKÖL József: *Utolsó ágyának kikericek*. = Vár Ucca Műhely, 2/87. p.
723. TÖZSÉR Árpád: *Deborah*. az Éden szíve. = Élet és Irodalom, december 19. 29. p.
724. TÖZSÉR Árpád: *Gondolatok egy mélysegénység-konferencián*. = Alföld, 12/16–17. p.
725. TÖZSÉR Árpád: *Szövegváltozatok egy versválogatásból (1)*. Az Éjszakai tudat az irodalomban. Szigorú szobrok. Kőangyal. Belső-Ázsia. A tao és a klumpa. = Irodalmi Jelen, 12/11–13. p.
726. TÖZSÉR Árpád: *Vaginaajak*. = Alföld, 12/17. p.
727. TUNGLI M. Klára: *Vasi lépteink lábnyomában*. = Vár Ucca Műhely, 2/92–93. p.
728. TURAI Laura: *Nimród*. = Bárka, 6/46–47. p.
729. TURAI Laura: *Penge*. = Bárka, 6/46. p.
730. TURCZI István: *Azutánia*. = Mozgó Világ, 11/89. p.
731. TURCZI István: *Éteri minta szerint*. = Mozgó Világ, 11/88–89. p.
732. TURCZI István: *Gép-templom*. = Mozgó Világ, 11/88. p.

733. TURCZI István: *Infinitum*. = Magyar Napló, 11/42. p.
734. TURCZI István: *A nagy kifestőkönyv*. = Magyar Napló, 11/42. p.
735. TURCZI István: *Tésai napok*. Nyitva minden ajtó. Mintha egy mítoszról lépett volna elő. Derű és vakság. Fehér titkosírás. Prózák háborúja. Nem lesz több vers. = Látó, 11/15–17. p.
736. TURCZI István: *Úgy írj, ahogy mások imádkoznak*. = Forrás, 12/97. p.
737. TURCZI István: *Ultima maniera*. = Mozgó Világ, 11/89. p.
738. UGRON Nóra: *cispez*. = Helikon, november 10. 13. p.
739. UGRON Nóra: *a fekete a*. = Irodalmi Jelen, 12/123. p.
740. UGRON Nóra: *különb*. = Helikon, november 10. 13. p.
741. UGRON Nóra: *látja csak*. = Helikon, november 10. 13. p.
742. UGRON Nóra: *marasztaló*. = Helikon, november 10. 13. p.
743. UGRON Nóra: *most legalább*. = Irodalmi Jelen, 12/121. p.
744. UGRON Nóra: *összefűző*. = Helikon, november 10. 13. p.
745. UGRON Nóra: *poggyász*. = Irodalmi Jelen, 12/118–119. p.
746. UGRON Nóra: *te prométheusz*. = Irodalmi Jelen, 12/119. p.
747. UGRON Nóra: *te sas*. = Irodalmi Jelen, 12/120. p.
748. UGRON Nóra: *tovább utazik*. = Irodalmi Jelen, 12/121–122. p.
749. UGRON Nóra: *tűz*. = Irodalmi Jelen, 12/120. p.
750. URFFY Anna: *Haikuk*. = Vár, 4–5/111. p.
751. VARGA Imre: *Kései tandarab*. = Élet és Irodalom, november 28. 14. p.
752. VARGA Imre: *Mozdulatlanul*. = Élet és Irodalom, november 28. 14. p.
753. VARGA Mátyás: *landscape*. = 2000, 12/22–23. p.
754. VARGA Mátyás: *sidrak, misak és abednego*. = 2000, 12/21. p.
755. VARGA Mátyás: *véletlen*. = 2000, 12/21–22. p.
756. VASADI Péter: *elmékedés sötétben*. = Kortárs, 11/21. p.
757. VASADI Péter: *Hiába döngtettem*. = Életünk, 12/15–17. p.
758. VASADI Péter: *Az impérium, tegnap és most*. Vangelis: 1492-nek. = Új Forrás, 10/15–17. p.
759. VASADI Péter: *Az isteni unoka*. = Kortárs, 11/20. p.
760. VASADI Péter: *a költészet, az édes mostoha*. = Kortárs, 11/21. p.
761. VASI Ferenc Zoltán: *Kafka naplójából*. = Palócföld, 6/9. p.
762. VÁRI FÁBIÁN László: *Lelkem fája*. = Bárka, 6/4. p.
763. VÁRI FÁBIÁN László: *Napfelkelte*. = Bárka, 6/3. p.
764. VÁRI FÁBIÁN László: *Nem kenyerem*. = Bárka, 6/4. p.
765. VÁRI FÁBIÁN László: *Sóstói úti fák*. = Bárka, 6/4. p.
766. VÁRI FÁBIÁN László: *Szent föld*. = Vár, 4–5/23. p.
767. VÁRI FÁBIÁN László: *Van-e még?* = Kortárs, 12/21. p.
768. VÁRNAGY Márta: *Évelő*. = Tiszatáj, 11/25. p.
769. VÁRNAGY Márta: *A keresőt igazítom*. = Tiszatáj, 11/26. p.
770. VÉCSEI Rita Andrea: *Csodaszigfrid*. = Élet és Irodalom, december 19. 38. p.
771. VIRÁGH Szabolcs: *Honvág*. = Tiszatáj, 11/34–35. p.
772. VIRÁGH Szabolcs: *Itthon*. = Tiszatáj, 11/33–34. p.
773. VIRÁGH Szabolcs: *Kifji, mártani*. = Tiszatáj, 11/35. p.
774. VIRÁGH Szabolcs: *Özgerinc*. = Tiszatáj, 11/33. p.
775. VISKY András: *A huszonötödik év*. = Látó, 12/141. p.
776. VISKY András: *Az ügynökkérdéshez*. A végakarat. A szünetjel. = Vár Ucca Műhely, 1/7–8. p.
777. VÖRÖS István: *CL. zsoltár*. = Élet és Irodalom, december 19. 40. p.
778. VÖRÖS István: *Néró vagy Napóleon?* = Kortárs, 12/22. p.
779. WIRTH Imre: *Csak annyi*. = Jelenkor, 11/1156. p.
780. WIRTH Imre: *Esti apokrif*. = Jelenkor, 11/1156–1157. p.
781. ZALÁN Tibor: „Alkalmi versek” gyerekekhez. Bobó forog. Bobó hintázik. Bobó beolvas. Árnyak tánc. Leonardo első vászna. La prima tela di Leonardo. Versezet Bokányi Anna részére. = Életünk, 12/1–7. p.
782. ZALÁN Tibor: *Búcsú a hercegtől*. = Kortárs, 12/23. p.
783. ZALÁN Tibor: *Légszomj és hányinger*. = Alföld, 12/3–5. p.
784. ZALÁN Tibor: *Nézzük egymást*. = Forrás, 12/3–4. p.
785. ZALÁN Tibor: *Tánctermi tükör*. = Élet és Irodalom, december 19. 38. p.

786. ZÁSZLÓS Levente: *Radnóti emlékére*. = Ezredvég, 6/3. p.
 787. ZIRIG Árpád: *Fölsimerés*. = Magyar Napló, 12/41. p.
 788. ZIRIG Árpád: *Nyár Velencében*. = Magyar Napló, 12/40. p.
 789. ZIRIG Árpád: *Visszafelé élem...* = Magyar Napló, 12/41. p.
 790. ZENTAI Attila: *Hazatérés*. = Liget, 11/92. p.

Rövidpróza

791. ACZÉL Géza: *A (fény)őfa*. = Élet és Irodalom, december 5. 14. p.
 792. ACZÉL Géza: *A batalom*. = Élet és Irodalom, december 19. 28. p.
 793. ACZÉL Géza: *A tudás*. = Élet és Irodalom, november 7. 14. p.
 794. ADORJÁN Anna: *Amerre a füst száll*. = Látó, 10/24–30. p.
 795. ANDRASSEW Iván: *Lepkék*. = Élet és Irodalom, november 7. 16. p.
 796. ANTAL Balázs: *Aki pokolra akar jutni*. = Helikon, december 25. 7–9. p.
 797. ÁGOSTON László, T.: *Egérfogó*. = Vár Ucca Műhely, 2/80–85. p.
 798. ÁGOSTON László, T.: *Habakuk Bálint*. = Vár, 4–5/77–80. p.
 799. BALÁZS K. Attila: *Lény*. = Irodalmi Jelen, 12/14–16. p.
 800. BARANYAI László: *Aranyszőrű paripa*. = 2000, 12/28–42. p.
 801. BARTUSZ-DOBOSI László: *Egy márka*. = Tempevölgy, 4/27–29. p.
 802. BARTUSZ-DOBOSI László: *Virág utcai angyalok*. = Vigília, 12/951–952. p.
 803. BÁN Zsófia: *Bőrlégzés*. = Élet és Irodalom, december 12. 14. p.
 804. BÁN Zsófia: *Kocsonyadolog*. = Élet és Irodalom, december 19. 28. p.
 805. BÁN Zsófia: *rohanunk a f***ba*. = Élet és Irodalom, november 14. 14. p.
 806. BÁNYAI Tamás: *Az utolsó találkozás*. = Székelyföld, 12/82–88. p.
 807. BÁRÁNY László: *Görög kávé*. = Magyar Napló, 11/28–32. p.
 808. BECK Tamás: *Halottak napja*. = Bárka, 6/15–16. p.
 809. BECK Tamás: *Kapcsolat*. = Bárka, 6/16–17. p.
 810. BECK Tamás: *Munkaerő*. = Tempevölgy, 4/25–26. p.
 811. BECK Tamás: *Neked a duplája*. = Bárka, 6/17–18. p.
 812. BECK Tamás: *Egy skizofrén naplójából*. = Élet és Irodalom, december 5. 16. p.

813. BECK Tamás: *Számozott utca*. = Eső, 4/27–28. p.
 814. BENE Zoltán: *A karosszék*. = Kortárs, 11/22–26. p.
 815. BENEDEK Gergő: *A nyár elutazik Pestszentimről*. = Liget, 12/41–43. p.
 816. BENEDEK Szabolcs: *4D*. = Jelenkor, 11/1177–1184. p.
 817. BENEDEK Szabolcs: *A kutya elveszett*. = Eső, 4/56–59. p.
 818. BENEDEK Szabolcs: *Néptánc*. = Élet és Irodalom, november 7. 16. p.
 819. BODA Edit: *Egy csendes temető*. Lagymatag horror. = Helikon, november 10. 17. p.
 820. BOÉR Tamás: *Csabaki Dezső ajándéka*. = Helikon, november 10. 12. p.
 821. BOGDÁN Árpád: *Hókunyhó*. = Holmi, 11/1359–1365. p.
 822. BORCSA Imola: *Csendes szombat délután*. = Helikon, december 25. 11. p.
 823. BOTH Gabi: *Hóangyal*. = Vigília, 12/943–945. p.
 824. BÖSZÖRMÉNYI Gyula: *Sírkút felett száz virág*. = Eső, 4/65–67. p.
 825. CENTAURI: *Szeptember 1*. = Irodalmi Jelen, 11/23–27. p.
 826. CZAKÓ Gábor: *Újra*. = Irodalmi Jelen, 11/8–9. p.
 827. CSABAI László: *A feleség*. = Élet és Irodalom, november 14. 15. p.
 828. CSAPLÁR Vilmos: *Jézuska-technikák*. = Élet és Irodalom, december 19. 33. p.
 829. CSENDER Levente: *Geréb tiszteletes*. = Magyar Napló, 11/40–41. p.
 830. CSERNA-SZABÓ András: *Akela*. = Élet és Irodalom, december 19. 34. p.
 831. CSILLAG Lajos: *A menekülő róka*. = Kalligram, 12/57–63. p.
 832. DALOS Margit: *Lóvá téve*. = Hítel, 11/61–65. p.
 833. DARVASI László: *A párdúc elalszik*. = Eső, 4/7–10. p.
 834. DARVASI László: *Szeged felé*. 1728 májusában. = Élet és Irodalom, december 19. 39. p.
 835. DEMÉNY Péter: *Pánakeret*. = Örkenyesen. = Látó, 12/24. p.
 836. DEZSŐ Anna: *A zongora hangja*. = Ezredvég, 6/45–46. p.
 837. DIMÉNY Lóránt: *A hetedik*. = Látó, 12/25–30. p.
 838. DIMÉNY Lóránt: *Az ítélet*. = Helikon, november 10. 14–15. p.
 839. DIPPOLD Pál: *Mégis itt vagyunk*. = Tempevölgy, 4/52. p.
 840. ERDEI L. Tamás: *Maszkulín*. = Székelyföld, 11/32–36. p.

841. ERDEI L. Tamás: *A név*. = Székelyföld, 11/29–31. p.
 842. ERDEI L. Tamás: *Tizennégy*. = Helikon, november 25. 5–6. p.
 843. ERDŐS Réka: *Eredetmitósz*. = Helikon, december 10. 11. p.
 844. FALUDI Ádám: *Melák nője*. A Nibelung-énekkar kísérelti előadásában. = Életünk, 11/75–81. p.
 845. FERDINANDY György: *Az apa látogatása*. = Kortárs, 12/3–8. p.
 846. FERDINANDY György: *Ház a hegyn*. = Tempevölgy, 4/3–6. p.
 847. FERDINANDY György: *Szavak*. = Székelyföld, 12/29–31. p.
 848. FISCHER Botond: *1962*. = Zempléni Múzsza, 3/84–85. p.
 849. FISCHER Botond: *Dzsessz*. = Irodalmi Jelen, 12/46–48. p.
 850. FISCHER Botond: *Thomas Mann*. = Irodalmi Jelen, 12/48–50. p.
 851. FISCHER Botond: *Tojás*. = Irodalmi Jelen, 12/44–46. p.
 852. FORGÁCH András: *Az örül*. = Élet és Irodalom, november 21. 15. p.
 853. GALIMBERTI-TROST Márton: *Adolf a nevem*. = Életünk, 12/49–50. p.
 854. GALIMBERTI-TROST Márton: *A karnagy*. = Életünk, 12/51–54. p.
 855. GALIMBERTI-TROST Márton: *Kutyapécér voltam előző életemben*. = Életünk, 12/46–48. p.
 856. GARACZI László: *A Wunsch híd*. = Élet és Irodalom, december 19. 34. p.
 857. GÁSPÁR Aladár: *Miután idő előtt...* = Vár, 4–5/105–107. p.
 858. GÁSPÁR Ferenc: *Mennyei kapcsolat*. = Irodalmi Jelen, 11/39–41. p.
 859. GÖKHAN, Ayhan: *Riport*. = Kortárs, 12/27–29. p.
 860. GREDEL Lajos: *Gulyás Béni*. = Forrás, 12/5–8. p.
 861. GREDEL Lajos: *Húsz esztendő egy nap*. = Kalligram, 12/47–49. p.
 862. GREDEL Lajos: *Jaspers és Heidegger*. = Palócföld, 6/18–22. p.
 863. GREDEL Lajos: *Két találkozás Schöne(r) Nácival*. = Eső, 4/34–37. p.
 864. GYÖRFI Kata: *Szeptember 10., este*. = Látó, 12/39–40. p.
 865. GYÖRI László: *Meudon*. = Élet és Irodalom, december 12. 16. p.
 866. HALÁSZ Margit: *A pap macskája*. = Élet és Irodalom, december 5. 16. p.
 867. HALMAI Tamás: *Javasangyal*. = Vigília, 12/948–950. p.

868. HANDI Péter: *Hazanéző*. = Liget, 11/90. p.
 869. HÁY János: *Észak*. = Élet és Irodalom, december 19. 36. p.
 870. JÁMBORNÉ BALOG Tünde: *Kell egy pont*. = Liget, 11/63–71. p.
 871. JÁMBORNÉ BALOG Tünde: *Ritkán történik*. = Tempevölgy, 4/51. p.
 872. JÁSZBERÉNYI Sándor: *Banana Split*. = Kalligram, 12/50–56. p.
 873. JENEI László: *Kilátás a Míamazonból*. = Alföld, 11/21–36. p.
 874. JÓDAL Rózsa: *Megjelölve*. = Híd, 11/33–38. p.
 875. JÓDAL Rózsa: *Mélyponton*. = Vár Ucca Műhely, 3/88–90. p.
 876. JÓNÁS Tamás: *Az ellenőrzés*. = Eső, 4/38–43. p.
 877. JÓNÁS Tamás: *Oratio contemplativa*. = Élet és Irodalom, november 7. 15. p.
 878. KALÁSZ István: *A besúgó*. = Irodalmi Jelen, 11/12–20. p.
 879. KAPITÁNY Máté: *Tekergő*. = Liget, 12/79–83. p.
 880. KASSAI Sára: *Time out*. = Helikon, december 10. 11. p.
 881. KELECSÉNYI László: *A megkerülhetetlen nem*. = Alföld, 12/6–15. p.
 882. KIRÁLY Ráhel: *Cigányszív*. = Liget, 11/22–23. p.
 883. KIRÁLY Ráhel: *Az első eset*. = Liget, 12/46–47. p.
 884. KIRÁLY Ráhel: *Az esküvő*. = Liget, 12/45–46. p.
 885. KIRÁLY Ráhel: *Vetélés*. = Liget, 12/48. p.
 886. KIRILLA Teréz: *Dél van*. = Látó, 10/53–54. p.
 887. KIRILLA Teréz: *Elképzelt fuvalokoncert*. = Látó, 10/52–53. p.
 888. KIRILLA Teréz: *Elvesztett egyensúly*. = Látó, 10/51. p.
 889. KIRILLA Teréz: *Fly beyond*. = Látó, 10/49. p.
 890. KIRILLA Teréz: *Egy irányítótorny bizonytalan jelzései*. = Látó, 10/51–52. p.
 891. KIRILLA Teréz: *Legalább egy eksztázist*. = Látó, 10/54–55. p.
 892. KIRILLA Teréz: *Válg egygyé az úttal*. = Látó, 10/50. p.
 893. KISS Noémi: *Kiképző*. = Látó, 12/60–65. p.
 894. KISS Ottó: *A nagypapa-csillag*. = Vigília, 12/946–947. p.
 895. KISSLAKI László: *'56 karácsonya*. = Vigília, 12/953–956. p.
 896. KODOLÁNYI Gyula: *Sejtelmek XII*. A szemlédők mondatív. = Magyar Napló, 11/3. p.

897. KODOLÁNYI Gyula: *Sejtelmek XIV.* Orfeusz alászáll. = Magyar Napló, 11/3. p.
898. KOMOR Zoltán: *Dugiültetvény.* = Zempléni Múzsza, 3/82. p.
899. KOMOR Zoltán: *Egy kapcsolat bajtásvonalára.* = Zempléni Múzsza, 3/81. p.
900. KOMOR Zoltán: *Régi trükk.* = Zempléni Múzsza, 3/83. p.
901. KONOK Péter: *Rendült hazák.* = Liget, 12/25–30. p.
902. KONTRA Ferenc: *Újvidéki történetek.* = Várad, 11/15–20. p.
903. KÓSA Csaba: *Exhuma.* = Vár, 4–5/89–104. p.
904. KÓSA Sándor: *Ob, a Balaton.* = Tempevölgy, 4/53. p.
905. KOVÁCS Flóra: *Lépéskezdés.* = Látó, 11/10–14. p.
906. KÖRÖSI Zoltán: *Indulás.* = Élet és Irodalom, december 19. 30. p.
907. KÖTTER Tamás: *Ursul.* = Eső, 4/44–56. p.
908. LÁBAS Endre: *Drága Phil!* = Új Forrás, 10/62. p.
909. LÁBAS Endre: *Kérek egy semmit.* = Új Forrás, 10/59. p.
910. LÁBAS Endre: *A napló és az ördög.* = Új Forrás, 10/62–63. p.
911. LÁBAS Endre: *Szűkoncert és cigánykosár.* = Új Forrás, 10/61. p.
912. LÁBAS Endre: *Szűkoncert és katonazenész vagy onör.* = Új Forrás, 10/59–61. p.
913. LÁNG Zsolt: *Lépcsők.* = Vár Ucca Műhely, 1/3–5. p.
914. LÁSZLÓFFY Csaba: *Randevúra hívott halál.* A lokálpatrióta hős. = Helikon, november 10. 6–8. p.
915. LEHÓCZKY Ágnes: *A légi folyosók ökológiája.* = Magyar Napló, 12/10. p.
916. LEHÓCZKY Ágnes: *Post Scriptum.* = Magyar Napló, 12/10. p.
917. LEHÓCZKY Ágnes: *Post Scriptum az átfedésről.* = Magyar Napló, 12/10. p.
918. LEHÓCZKY Ágnes: *A szökőnap krónikája.* = Magyar Napló, 12/10. p.
919. MAGYAR László András: *A néni.* = Mozgó Világ, 11/94–97. p.
920. MALÁRBURK József: *Galambozó.* = Tiszatáj, 11/31. p.
921. MALÁRBURK József: *Jól sikerült randevú.* = Tiszatáj, 11/32. p.
922. MALÁRBURK József: *Kartongép.* = Tiszatáj, 11/32. p.
923. MARKOVICS Ferenc: *Előre megfontolt szándékkal.* = Kortárs, 11/27–28. p.
924. MÁNYOKI Endre: *En, én, én.* = Irodalmi Jelen, 12/56–57. p.
925. MÁRTON László: *Nem olyan könnyű.* = Élet és Irodalom, december 19. 33. p.
926. MESTER Gyöngyi: *Belvárosi dupla ablak.* = Látó, 11/21–23. p.
927. MESTER Gyöngyi: *Más világ.* = Látó, 11/23–25. p.
928. MESTER Gyöngyi: *Prométheusz.* = Látó, 11/25–26. p.
929. MOLNÁR Lajos: *Arco a csudaballáról.* = Élet és Irodalom, november 14. 16. p.
930. MOLNÁR LAMOS Krisztina: *Zabrá!* = Irodalmi Jelen, 12/39–43. p.
931. MRENA Julianna: *Balaton vonaton.* = Eső, 4/64. p.
932. MRENA Julianna: *Cocombre mariné.* (*Arts poetica uborkával*). = Eső, 4/63–64. p.
933. MRENA Julianna: *Csoda Pesten.* = Eső, 4/61. p.
934. MRENA Julianna: *Egy kísértet portréja.* = Eső, 4/61–62. p.
935. MRENA Julianna: *Mese a fűről.* = Eső, 4/62. p.
936. MRENA Julianna: *Önarckép tükörrel.* = Eső, 4/62–63. p.
937. MURÁNYI Sándor Olivér: *Egész kifli.* = Forrás, 12/65–66. p.
938. MUSKOVICS Marianna: *Grátis.* = Liget, 11/94–95. p.
939. NAGY Koppány Zsolt: *Benne a létra.* = Tempevölgy, 4/50. p.
940. NÁDASDY Ádám: *Az abszolút optimizmus.* = Élet és Irodalom, november 28. 14. p.
941. NÁDASDY Ádám: *Boldog vagy normális?* = Élet és Irodalom, december 19. 28–29. p.
942. NOVÁK Gábor: *Angyalka.* = Liget, 12/73–77. p.
943. NOVÁK Gábor: *Hol az ott-bon, Pepita Gina?* = Liget, 11/15–19. p.
944. NOVÁK Zsüliet: *Ferő, Aró.* = Eső, 4/23–26. p.
945. NOVICS János: *Bolond idő.* = Vár Ucca Műhely, 3/119–121. p.
946. NOVICS János: *Minden jó lesz.* = Vár Ucca Műhely, 3/115–116. p.
947. NOVICS János: *A virágkehely.* = Vár Ucca Műhely, 3/116–118. p.
948. NYERGES Gábor Ádám: *intermezzo.* (morális egy felvonásban). = Élet és Irodalom, november 14. 16. p.
949. ODZE György: *Kapunyitási pánik.* = Mozgó Világ, 11/90–93. p.
950. OLÁH János: *Az éjszaka hangjai.* Csillagóra. A születés előtti csönd. Az elnémulás előtti pillanat. A költészet titokburka. = Magyar Napló, 12/4–5. p.

951. ORBÁN Krisztina: *Tudod, milyen érzés...?* = Tempevölgy, 4/14–15. p.
952. PAPP Dénes: *Hazatérés.* = Palócföld, 6/23–25. p.
953. PAPP Dénes: *Hazatérés.* = Zempléni Múzsza, 3/77–79. p.
954. PARTI NAGY Lajos: *Grimaszok.* (Monológ három Messerschmidt-fej körül). = Élet és Irodalom, december 19. 27. p.
955. PATAK Márta: *Áramszünet.* = Élet és Irodalom, november 21. 16. p.
956. PATAK Márta: *Gyilkos áldozatok.* = Életünk, 12/63–65. p.
957. PATAK Márta: *Hatdarabos pogácsaszaggató készlet.* = Életünk, 12/57–60. p.
958. PATAK Márta: *Kegyes halál.* = Életünk, 12/61–63. p.
959. PÁSZTOR Bertalan: *Felszaba... dulásom története.* = Vár, 4–5/117–122. p.
960. RADICS Viktória: *Füred, aranyfűst.* = Tempevölgy, 4/9–13. p.
961. ROBOZ Gábor: *Ha te is.* = Helikon, november 25. 11–12. p.
962. SALÁNKI Anikó: *Útirajz – négy tételben.* = Liget, 11/84–85. p.
963. SÁNDOR Iván: *Amiképpen annak előtte és azóta is.* = Élet és Irodalom, december 19. 31. p.
964. SÁNDOR Zoltán: *Adósság.* = Vár Ucca Műhely, 2/22–27. p.
965. SCHEIN Gábor: *Az élet lehetőségei.* = Élet és Irodalom, december 19. 35. p.
966. SCHEIN Gábor: *A katalógus.* = Kalligram, 12/3–15. p.
967. SCHREIBER András: *A dobányosok korában halnak.* = Mozgó Világ, 12/78–80. p.
968. SCHREINER Dénes: *Camera obscura.* = Kalligram, 11/40–44. p.
969. SEBESTYÉN Mihály: *Husz János máglyája.* = Helikon, november 25. 17–18. p.
970. SEBESTYÉN Zalán: *Apostolu kövei.* = Vár Ucca Műhely, 1/35–39. p.
971. SEPSI László: *Dio papa pizzázója.* = Kalligram, 12/34–39. p.
972. SERESTÉLY Zalán: *A hercegnő álma.* = Székelyföld, 11/39–42. p.
973. SIGMOND István: *Két minipróza.* Molekulák 19. – A táncestély. Molekulák 20. – Ők, ott, azok. = Ezredvég, 6/37–40. p.
974. SOMOS Béla: *A menekülés.* = Magyar Napló, 12/42–43. p.
975. SPIRÓ György: *Füstbe ment kémény.* = Élet és Irodalom, december 19. 41. p.
976. SPIRÓ György: *Panoráma.* = Élet és Irodalom, november 28. 15. p.
977. STÜVEGES Gergő: *Az igazi angyal.* = Vigilia, 12/941–942. p.
978. SZABÓ Imola Julianna: *Mag.* = Helikon, december 25. 12. p.
979. SZABÓ Imola Julianna: *Szürke nyakú koronás.* = Helikon, december 25. 12. p.
980. SZABÓ Marcell: *Boáz.* = Élet és Irodalom, november 28. 17. p.
981. SZABÓ Marcell: *Milyen énekesek vagyunk.* = Élet és Irodalom, november 28. 17. p.
982. SZAKÁCS István Péter: *Képtelen kívánság.* = Irodalmi Jelen, 12/62–63. p.
983. SZALAY Zoltán: *A keleti szárny.* = Kalligram, 12/50–59. p.
984. SZANISZLÓ Judit: *Leli.* = Holmi, 11/1409–1427. p.
985. SZÁNTÓ T. Gábor: *Az első karácsony.* = Élet és Irodalom, december 12. 16. p.
986. SZÁSZPATAKI Róbert: *Hozzák a Szép Szület.* = Jelenkor, 11/1185–1191. p.
987. SZATHMÁRI István: *A bétű.* = Kortárs, 12/24–26. p.
988. SZATHMÁRI István: *Könnöző pálma.* = Alföld, 12/20–23. p.
989. SZÁVAI Attila: *Vér és levendula.* = Palócföld, 6/28–43. p.
990. SZEGEDI-SZABÓ Béla: *Bűvárbarang.* = Új Forrás, 10/46–54. p.
991. SZÉKI Soós János: *Szekus a hídon.* = Magyar Napló, 12/37–39. p.
992. SZENTMÁRTONI János: *Hajnal.* = Magyar Napló, 11/24–25. p.
993. SZÍV Ernő [DARVASI László]: *Pénztárca.* = Élet és Irodalom, november 21. 14. p.
994. SZÜCS Balázs Péter: *Indulás.* = Új Forrás, 10/81. p.
995. SZÜCS Balázs Péter: *Műveltség.* = Új Forrás, 10/82. p.
996. SZÜCS Katalin: *Vége a játéknak.* = Irodalmi Jelen, 11/52–54. p.
997. SZVOREN Edina: *Anyánk teleszkópos élete.* = Jelenkor, 12/1278–1283. p.
998. SZVOREN Edina: *Az ország legjobb bóbéra.* = Élet és Irodalom, november 21. 15. p.
999. TAMÁSI József: *Jegyzetek a Pokolból.* Pistike. Lajos. Pihe. Pityu. Tata. = Ezredvég, 6/12–18. p.
1000. TÁBORI Zoltán: *Bolbák.* (Pisztolybefőtt). (Hadsegélykártya). (Makrosütő). (Százéves kézi traffipax). = Élet és Irodalom, november 28. 16. p.
1001. TÁBORI Zoltán: *Bolhapiac.* Matracpumpa. Szváziföldi ötlilangenis. Bifokális szemüveg. Chagall-kép. Halradar. Bécsi ónpohár. Hitler-napló. Táci Vénusz. = Mozgó Világ, 12/69–77. p.
1002. TELLÉRY Márton: *Csókolum.* = Liget, 11/25–28. p.

1003. TOLNAI Ottó: *A kis, zöld papírhordó.* = Jelenkor, 12/1257–1271. p.
1004. TÓTH Ágnes: *Makranciné.* = Látó, 11/27–35. p.
1005. TÓTH Krisztina: *Emlékező forrás.* = Eső, 4/14–17. p.
1006. TÓTH Krisztina: *Az erdei emberek.* = Eső, 4/18–21. p.
1007. TÓTH Krisztina: *A teknő.* = Eső, 4/10–13. p.
1008. TÓTH Mária: *Snapsz.* = Helikon, december 10. 8–9. p.
1009. TÖMÖRY Péter: *Szavak közt szabadon.* = Vár Ucca Műhely, 1/27–34. p.
1010. TRICEPS [LANTOS László]: *Ha, aha, ah.* Tréfa Kapitány teapartiját mesélem fiamnak. = Magyar Műhely, 4/6–7. p.
1011. TURI Bertalan: *Öregek.* = Ezredvég, 6/5–8. p.
1012. VALLASEK Júlia: *December 21, csütörtök.* = Látó, 12/126–129. p.
1013. VAMOS Miklós: *Darabka.* (frakció No. 39). = Élet és Irodalom, december 19. 30. p.
1014. VÁRADI NAGY Pál: *Hadban.* = Látó, 10/15–16. p.
1015. VÁRADI NAGY Pál: *Hurok a batárban.* = Helikon, november 10. 11. p.
1016. VÁRADI NAGY Pál: *Megérkezés.* = Látó, 10/16–23. p.
1017. VARGA Ágnes: *Addig csendkirály volt.* = Bárka, 6/51–52. p.
1018. VÁRI Attila: *Damaszkuszi fordulat.* = Forrás, 12/15–22. p.
1019. VÁRI Attila: *Fénylő magnóliák.* = Székelyföld, 11/9–26. p.
1020. VÁRNAI Réka: *Mandenka.* Szürke. Sár-ga. Kék. Piros. = Bárka, 6/26–28. p.
1021. VATHY Zsuzsa: *Családi hétvége.* = Élet és Irodalom, november 21. 16. p.
1022. VINCZE Ferenc: *Albérlet-apokrif.* = Tiszatáj, 12/7–14. p.
1023. ZOLTÁN Gábor: *Galambs az Oktogonon.* = Élet és Irodalom, december 12. 15. p.
1024. ZSIDÓ Ferenc: *Szex helyett.* = Helikon, december 10. 17–18. p.
1025. ZSIRAI László: *Orgonaszó.* = Vár, 4–5/66–68. p.

Hosszúpróza

1026. BÁLINT Tamás: *Lávsztori.* II. rész: Szem-től szemben. = Bárka, 6/34–36. p.
1027. BÁNKI Éva: *Török-szakad.* = Eső, 4/31–34. p.

1028. BERKA Attila: *Anómia.* = Irodalmi Jelen, 11/45–49. p.
1029. BERTA Ádám: *Mindent egyszerre.* = Kalligram, 12/28–33. p.
1030. CSIKÓS Attila: *A napon sütkérező hal.* = Életünk, 11/19–31. p.
1031. DRAGOMÁN György: *Cserszernyézés.* = Látó, 10/8–12. p.
1032. FLEISZ Katalin: *Találkozások.* Máriával északon. Képek. = Várad, 11/8–10. p.
1033. GERŐCS Péter: *Győztesek köztársasága.* = Holmi, 11/1350–1359. p.
1034. GÉCZI János: *A hang.* = Tiszatáj, 12/48–55. p.
1035. GÉCZI János: *A hang.* = Vár Ucca Műhely, 2/3–10. p.
1036. HALÁSZ László: *Kényelmetlen tünődések.* = Alföld, 12/35–55. p.
1037. HORVÁTH Péter: *Levelek Störr kapitány-nak.* Fél-fejezet. = Tekintet, 6/17–21. p.
1038. JOLSAI András: *Vezéreink.* Regényrészlet. = Tekintet, 6/24–31. p.
1039. JÓZSA Péter: *Ketten a buszon.* I. (az ipszil-on egyik szára). II. (az ipszil-on másik szára). III. (az ipszil-on harmadik szára). = Bárka, 6/37–42. p.
1040. LAKATOS István: *Óraverzum.* = Prae, 2/44–54. p.
1041. LANCZKOR Gábor: *Az új naptár.* = Tiszatáj, 11/27–30. p.
1042. MÁRTON László: *A nagyvilág hírei.* = Új Forrás, 10/71–77. p.
1043. MÉHES Károly: *A Néma galambok utcája.* = Jelenkor, 11/1192–1202. p.
1044. MOHAI V. Lajos: *A kanizsai hidegbáz.* = Forrás, 11/10–20. p.
1045. NAGY Zopán: *Látens.* (Szimultánok szinopszis-lapjai, mint esetlegesség-rétegződések). = Irodalmi Jelen, 12/32–35. p.
1046. NYERGES Gábor Ádám: *A közellakó.* an-blokk. mintha. égvilág. gyenge az ember. varázs. végre. mostantól. = Várad, 11/26–28. p.
1047. ORAVECZ Imre: *Ókontri.* = Élet és Irodalom, december 19. 40. p.
1048. ORAVECZ Imre: *Ókontri.* = Vigilia, 11/829–836. p.
1049. PETRÓCZI Éva: *Szürkebáj.* Verses betegségkrónika. = Vigilia, 11/847–852. p.
1050. PÉNTÉK Orsolya: *Az Andalus lányai.* = Kalligram, 12/16–23. p.
1051. SEBŐK László: *Reményfok.* Opponens könyve. = Kortárs, 11/38–45. p.
1052. SZABÓ Róbert Csaba: *Alakváltók.* = Helikon, november 10. 3–4. p.

1053. SZABÓ Róbert Csaba: *Alakváltók.* = Látó, 10/33–36. p.
1054. SZÁNTÓ T. Gábor: *A pompeji katona.* = Tiszatáj, 11/9–18. p.
1055. SZŐKE Imre Máttyás: *Selfie (6).* Ragyogó idők. = Irodalmi Jelen, 12/22–28. p.
1056. TAMÁS Kincső: *Huszonkilenc nap.* (regényrészletek). Haik. Találka. = Tekintet, 6/33–40. p.
1057. TAMÁS Kincső: *Huszonkilenc nap.* Tata 1. Kőkorszak. Hazafelé. Homoródalmas. Tata 2. = Magyar Napló, 12/11–14. p.
1058. WODIANER-NEMESSURI Zoltán: *Kései virradat.* = Hitel, 12/45–81. p.

Közönség előtt előadásra szánt mű

1059. BALÁZS Attila: *Magyar Fauszt.* (az ördögi színjátékból). = Tempevölgy, 4/16–23. p.
1060. KOVÁCS András Ferenc: *Cabaret Vlois.* Posztbertalanéji sanzon. = Alföld, 11/7–16. p.
1061. LÁNG Zsolt: *Tátsa ki nagyra a száját!* = Kalligram, 11/28–39. p.
1062. MÁRTON László: *Tristan, a bábu.* (II. rész). = Látó, 10/58–92. p.
1063. MÁRTON László: *Tristan, a bábu.* (III. rész). = Látó, 11/38–80. p.
1064. POTOZKY László: *Sztrodzsegon.* = Bárka, 6/85–101. p.
1065. PRUZSINSZKY Sándor: *Vasmenyasszony.* = Székelyföld, 12/37–81. p.
1066. SZAKONYI Károly: *Csókol apátok, avagy a mobil.* Komédia. = Tekintet, 6/6–14. p.

Átmeneti műfajok

1067. ACSAI Roland: *Jin és Jang. – a szívf gravitációs mezeje (7).* XXXV. A szívdobogás. XXXVI. A Halisten és a mérleg. XXXVII. A szamuráj útja. = Irodalmi Jelen, 12/51–55. p.

1068. BUDA Ferenc: *Anagramma-versek.* (*Keserv a rang, mama!*). Árumintavásár. Atom-erőmű. Baleseti sebészet (Deliriosus betegek beszédei). Csibekeltető. Erelmeszesedés. Falukép. Gabonasiló (Afroeurázsiai rap). Hírmagazin. Keleti nyitás. Légi parádé. Lidérces álom. Rizsaratás. Termékbemutató. Természatazonos aroma. Utazó nagykövet. Útvonaltervezés. Ügyfélkapu. Üzenettróglító. Vasúti resti. Vitaminadagolás. Zsebóramutató. = Székelyföld, 12/23–28. p.
1069. TÉREY János: *Crème brûlée.* = Élet és Irodalom, december 19. 26. p.
1070. TÉREY János: *Disznófő.* = Tiszatáj, 12/30–38. p.
1071. TÉREY János: *Követelnekl!* – Részlet A Legkisebb Jégkorszak című regényből. [verses regény.] = Székelyföld, 12/10–22. p.
1072. TÉREY János: *Országos káosz (1).* 1. Mint a Marson. 2. Válságtáb-kerekasztal. = Irodalmi Jelen, 12/6–10. p.

Kevert műfajok

1073. BÍRÓ József: *Karácsony.* = Tiszatáj, 12/39–42. p.
1074. MIKLYA Zsolt: *Döm.Dödöm.* = Holmi, 11/1427–1433. p.
1075. PÉNTÉK Imre: *Repedező újkori freskó.* = Magyar Napló, 12/25–26. p.
1076. SOLYMÁR Lea: *Életünk.* = Magyar Műhely, 4/10. p.
1077. SOLYMÁR Lea: *Hol vagy.* = Magyar Műhely, 4/8. p.
1078. SOLYMÁR Lea: *Sitten.* = Magyar Műhely, 4/9. p.
1079. SOLYMÁR Lea: *Tükörkép.* = Magyar Műhely, 4/11. p.
1080. SOLYMÁR Lea: *Zaj.* = Magyar Műhely, 4/12. p.
1081. TANDORI Dezső: *Sem. Eddig se lehet menni?* = Forrás, 11/4–9. p.
1082. ZSILLE Gábor: *A Don Höseiert.* = Vár, 4–5/69–72. p.

(Összeállította: ZAHARI ISTVÁN)

SZÁMUNK SZERZŐI

CSUKA BOTOND (1987) kritikus, az ELTE doktorandusza

FALVAI MÁTYÁS (1984) író, kritikus

HEGEDŰS MÁRTON (1973) grafikus, képregényrajzoló, animációs rendező

HEGEDŰS RÉKA (1990) egyetemi hallgató

HLAVACSKA ANDRÁS (1989) kritikus, az ELTE doktorandusza

MACZELKA CSABA (1981) irodalomtörténész, a Partiumi Keresztény Egyetem oktatója

MAKAI MÁTÉ (1986) kritikus, az ELTE doktorandusza

PETHŐ ANITA (1980) szerkesztő, kritikus

VASS NORBERT (1985) történész, kritikus, a Szépirodalmi Figyelő szerkesztője

ZSOLNAI GYÖRGY (1986) kritikus, a Szépirodalmi Figyelő főmunkatársa

Felix Mendelssohn:
Hazatérés idegenből – daljáték

04.28. MENDELSSOHN – ABRAHAM

RENDEZŐ:
ACZÉL ANDRÁS

HÁZIGAZDA:
ECKHARDT GÁBOR

VEZÉNYEL:
HÁMORI MÁTÉ

TÁMOGATÓK

Budapest Music Center

BUDAPEST MUSIC CENTER

1093 Budapest, Mátyás u. 8.

Jegyek válthatók az ismert jegyirodákban, valamint
az Óbudai Danubia Zenekar honlapján: www.odz.hu

Tel.: **(06 1) 216-7894**

www.odz.hu

OSZTROLUCZKY SAROLTA

„Veszem a szót...”

A „keletkező szó” poétikája József Attila kötetésében

2014, 168 oldal, 2250 Ft

A szerző a József Attila-életmű érett és kései korszakából választott, egymással szoros motivikus kapcsolatban álló versek elemzésén keresztül egy lehetséges, új poétikai irányvonal felmutatására tesz kísérletet. A nyelvi-poétikai és retorikai szempontokat érvényesítő interpretációkban a versek materiális nyelvi működésmódjának a metaforikus jelentésképzéssel és a szemantikai relevanciával bíró versritmussal való összjátékát vizsgálja. Az elemzések József Attila költői nyelvének és művészetelméleti terminusainak (pl. ihlet, névvarázs, keletkező szó) interfunkcionális, egymást kölcsönösen megvilágító működésére is példákkal szolgálnak. Teoretikus megalapozásukban ezért a trópusok és alakzatok irodalomelméletein, illetve a József Attila világlátására nagy hatást tett gondolkodók művein túl a költő művészetbölcseleti és poetológiai írásai is meghatározó szerepet kapnak.

A kötet megrendelhető vagy kedvezményesen megvásárolható a kiadó szerkesztőségében: Ráció Kiadó • 1072 Budapest, Akácfa utca 20.
tel.: (1) 321-8023 • fax: (1) 321-4757 • e-mail: racio@racio.hu • www.racio.hu

PESTI
MAGYAR SZÍNHÁZ

**A Magyar Színház két színpadon,
folyamatos kuponakciókkal várja nézőit. Járjon hozzánk Ön is!**

Forgách András

Holdvilág és utasa

Szerb Antal: UTAS ÉS HOLDVILÁG c. regénye nyomán

Rendező: HARSÁNYI SULYOM LÁSZLÓ

Bővebb információ: www.magjarszinhaz.hu

RAVENNA

Kedvezményre jogosító kupon, mellyel **20%** kedvezménnyel vásárolhat páros belépőt a Pesti Magyar Színház saját előadásaira.
A kupon beváltható: 2015. március 31-ig.

Jegyek válthatók a Magyar Színház központi szervizében (1077 Budapest, Hevesi Sándor tér 4.),

valamint a Broadway jegyirodában (1075 Budapest, Károly körút 21.),

A Baráti Társaság tagjai a jegy árából 10% kedvezményt kapnak.

Internetes jegyvásárlás bankkártyával a www.jegy.hu címen. Bankkártyái, kultúracsekkjeit és utalásokat elfogadjuk!

Telefon: 322 0014, 322 7677

Magyar Színház 1077 Budapest, Hevesi Sándor tér 4. www.magjarszinhaz.hu Felelős kiadó: Zalán János

MŰVÉSZETI VEZETŐ: KERÓ

BUDAPESTI OPERETTSZÍNHÁZ
RAKTÁRSZÍNHÁZ

DUBOVAY LÁSZLÓ
KOSSUTH-DÍJAS

VÁLTSÁGDÍJ

VIDOVÁZKY LÁSZLÓ
KOSSUTH-DÍJAS

NÁRCISZ ÉS ECHO

ZENEI VEZETŐ:

BALASSA KRISZTIÁN

RENDEZŐ: SOMOGYI SZILÁRD

TAVASZI ELŐADÁSOK:
március 30., 31.
április 14., 15.

AVAGY

„FÉRFIAK CÉLKERESZTBEN”

KÉT KISOPERA EGY ESTE

DÍSZLET- ÉS JELMEZTERVEZŐ: TURI ERZSÉBET • KOREOGRÁFUS: PAPP JÁNOS

FRANKÓ TÜNDE • DÁNIEL GÁBOR • SZÉCSI MÁTÉ • HOMONNAY ZSOLT • KELEMEN DÁNIEL • KRISTÓF ISTVÁN
MOLNÁR ÁGNES • FARKAS TAMÁS • KUN ÁGNES ANNA • KALOCSAI ZSUZSA • BIRTA GÁBOR

AZ ELŐADÁS AZ EDITIO MUSICA BUDAPEST ENGEDÉLYÉVEL ÉS TÁMOGATÁSÁVAL JÖTT LÉTRE. • KIEMELT TÁMOGATÓ: **nka**
Nemzeti Kulturális Alap

16 ÉVEN FELÜLIEKNEK AJÁNLJUK!

Superbrands

www.operett.hu • jegy@operett.hu • 312-4866 • [facebook.com/operettszinhaz](https://www.facebook.com/operettszinhaz)

MBI MAGYAR
BRANDS

BLUECHIP

fidelio

FUZINE

IBUSZ

JEGY-HU

MEZSE

RUDKÖL

NÉPSZABADSÁG

[origo]

SZABAD FÉLÓ

szinhaz.hu
Magyar Operettszínház

ISSN 1585-3829

9 771585 382140

Ára: 600 Ft

nka